

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษ เพิ่มทันจิตต์. ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวกับกระบวนการเกิดเมือง. 1,000 เล่ม.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทศรีเอทีพี พับลิชชิ่ง จำกัด, 2536.
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 3 ภาคใต้ จังหวัดยะลา. รายงานประจำปี 2537. ยะลา:
แผนกวางแผน กองเทคนิคเขต, 2537

กำพล แก้วทนงค์, บรรณาธิการ. รายงานการสัมมนาเรื่องเอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนา
ชาติไทย. 10,000 เล่ม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี,
2528.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สังคมและวัฒนธรรม. 1,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

_____. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง.
การวางแผนและผังกายภาพสำหรับผังวางแผนระดับท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร:
ม.ป.ท., ม.ป.ป..

จารุณี ศิริมังคลา. การสำรวจจินตภาพกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อเป็นการอนุรักษ์และพัฒนา.
วิทยานิพนธ์ ปริญญาการผังเมืองมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ฉัตรชัย พงศ์ประสูร. ภูมิศาสตร์เมือง. 3,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:
บริษัท สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิชย์ จำกัด, 2527.

ตรึงใจ บุรณสมภพ. การออกแบบสถาปัตยกรรมเมืองร้อนในประเทศไทย. ม.ป.ท., ม.ป.ป..

นันทวรรณ กุสุว้าง. ปัญหาชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย,
2521.

นุกูล ชมพูนซ์. บ้านไทยเอกลักษณ์ของชาติ. 2,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2530.

บุญเลิศ สดสุขชาติ. ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม. มหาสารคาม: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2524.

ประนอม ต้นสุชานันท์. การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ในเขตกำแพงเมือง
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการผังเมืองมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2530.

ผุสดี ทิพทัส. หลักเบื้องต้นในการจัดองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2530.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เศรษฐศาสตร์ภูมิภาคและเมือง. 1,000 เล่ม.

พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.

มนตรี ตักดิ์เมือง. แนวทางวางแผนการใช้ที่ดินของชุมชนเมือง ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ :

ศึกษาชุมชนเมืองยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการผังเมืองมหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

มันลิน ตัณฑลเวศม์. วิศวกรรมการประปาเล่ม 1. 1,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1.

ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิทยา, 2537.

รุจิโรจน์ อนุกรมบุตร. คุณประโยชน์จากการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณถนนภายในชุมชน. หน้าจั่ว.

ฉบับที่ 10 (2533)

ลินซ์ เค. การออกแบบผังบริเวณในวิชาผังเมืองและสถาปัตยกรรม. แปลโดย เอื้อม

อนันตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2518.

วิชัย เทียนน้อย และ ประชาอินทร์แก้ว. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2533.

วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร. พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม. 1,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 3.

โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

ศุภจิต มโนพิโมกษ์. การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร.

ม.ป.ท., 2526.

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. สรุปผลการดำเนินงานประจำปี 2537. ยะลา:

กองนโยบายและแผน ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2537.

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และ นิภา มนูญปิจุ. ประชากรกับคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2525.

สมบูรณ์ บัวหลวง. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป(Data base)ของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี:

สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี,
2535.

สมิทธิ สระอุบล. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. 2,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์โอเอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์, 2532.

- สรพรเพชญ นนทภักดิ์. การศึกษาคุณค่าสุนทรียภาพด้านผังเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีนครศรีธรรมราชและภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาการผังเมืองมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- เสวก ใจสะอาด. ภูมิศาสตร์การเมือง. เอกสารนิเทศนการศึกษา, ฉบับที่ 266. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศน์ กรมการฝึกหัดครู, 2527.
- สุนิสา ทอวงศรีตนะ. การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการผังเมืองมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. คุณลักษณะสังคมของชาวไทยมุสลิมและการตอบสนองต่อรัฐบาล. ณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมืองยะลา. ข้อมูลการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประจำปี 2537. ยะลา: งานแผนงานและพัฒนาชนบท สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมืองยะลา, 2537.
- _____. ข้อมูลการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา ปีการศึกษา 2537. ยะลา: ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดยะลา, 2537.
- สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดยะลา. ข้อมูลและสารสนเทศ ปีการศึกษา 2537. เอกสาร ลำดับที่ 1/2538. ยะลา: ฝ่ายแบบแผนและงบประมาณ สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดยะลา, 2537.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สมุดรายนงานสถิติภาคใต้ ปี 2533. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน สถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2533.
- สำนักผังเมือง. ข้อมูล สถิติ ตัวเลข ทางวิศวกรรมเพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวม. กรุงเทพมหานคร: สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2535.
- _____. รายงานวิจัยเพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวมเมืองยะลา ปรับปรุงครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2535.
- _____. ผังเมืองรวมยะลา จังหวัดยะลา. กรุงเทพมหานคร: สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2532.
- _____. ผังภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2530.
- _____. ผังโครงสร้างจังหวัดยะลา. สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2534.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีเพาะปลูก 2534/2535. เอกสารสถิติการเกษตร เลขที่ 441. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2535.

- สำนักงานจังหวัดยะลา. ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดยะลา พุทธศักราช 2529. 1,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1 ยะลา: สำนักงานจังหวัดยะลา สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย, 2529.
- ____. บรรยายสรุปจังหวัดยะลา. เอกสารหมายเลข 5/2535. ยะลา: ฝ่ายแผนและโครงการ สำนักงานจังหวัดยะลา กระทรวงมหาดไทย, 2535.
- สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร. จำนวนประชากรจำแนกตามเพศ รายจังหวัด รายอำเภอ ปี 2535. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2535.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา. ข้อมูลการค้าตลาดจังหวัดยะลา ประจำปี 2535. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา, 2535.
- ____. ข้อมูลการค้าตลาดจังหวัดยะลา ประจำปี 2536. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยะลา, 2537.
- สำนักงานเทศบาลเมืองยะลา. บรรยายสรุปเทศบาลเมืองยะลา. ยะลา: ฝ่ายวิชาการและแผนงาน เทศบาลเมืองยะลา, 2535.
- ____. รายงานกิจการเทศบาลเมืองยะลา, 2536.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา. เส้นทางยะลา. กรุงเทพมหานคร: บริษัททวิตเตอร์เฟาเวอร์พอสท์ จำกัด, ไม่ระบุปีที่พิมพ์.
- อิทธิพงษ์ ต้นมณี. การศึกษาเพื่อวางแผนทางปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองบริเวณเกาะพระนครศรีอยุธยา ด้วยวิธีการทางผังเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาการผังเมืองมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ภาษาอังกฤษ

- Bacon, N.E. Design of city. London: Thames and Hudson, 1974
- Banz, G. Element of urban form. America: McGraw Hill, 1970.
- Barnett, J. Urban design as public policy. America: Halliday Lithograph Co., 1974.
- Beer, R.A. Environmental planning for site development. England: Clays Ltd., st. Ives PLC, 1990.
- Crosby, T. City sense. New York: Reinhold Publishing Corporation, 1965.

- Department of the environment for Northern Ireland. Belfast urban area plan 2001. England: Crown, 1990.
- Evans, M.H. Man the designer. New York: Macmillan Co., 1973.
- Grove, A.B. and Cresswell, R.W. city Landscape. England: Cambridge University Press, 1983.
- Jacobs, B.A. Looking at cities. America: The President and Fellows of Havard College, 1985.
- Lynch, K. The image of the city. America: The Massachusetts Institute of Technology and the President and Fellows of Harvard College, 1960.
- Robinette, G.O. Landscape planning for energy conservation. America: Van Nostrand Reinhold Co., 1983.
- Semour, W.N., Jr. Small urban space. America: New York University, 1969.
- Shirvani, H. The urban design process. New York: Van Nostrand Reinhold Co., 1985.
- Simonds, J.O. Garden City 21. New York: McGraw Hill, 1994.
- Smadon, C.R., Palmer, F.J., and Felleman, P.J. Foundations for visual project analysis. America: john Wiley & Sons, 1986.
- Smith, L.D. Amenity and urban planning. London: Northumberland Press Ltd., 1974.
- Spreiregen, D. The architecture of towns and cites. New York: The American Institute of Architects, 1965.
- Thomlinson, R Urban structure. New York: Random House, 1969.
- Turnard, C. The city of man. New York: Chales Scribner's Sons, 1970.
- Whittick, A. Encyclopedia of urban planning. America: McGraw Hill, 1974.
- Wingo, L., Jr., Webber, M.M., et al. Cities and space. London: Johns Hopkins Press Ltd., 1970.

ภาคผนวกที่ 1

องค์ประกอบพื้นฐานเบื้องต้นของภาคใต้

1.1 ข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของภาคใต้

1.1.1 ลักษณะทั่วไป

ที่ตั้ง

ภาคใต้ของประเทศไทยตั้งอยู่บนคาบสมุทรมาลายู ตั้งแต่ละติจูดที่ 10 องศาเหนือ ทางเหนือสุดของจังหวัดชุมพร ลงมาถึงใต้สุดที่ละติจูดที่ 5 องศา 37 ลิบดาเหนือ ที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ความยาวจากเหนือมาใต้ประมาณ 600 กิโลเมตร ด้านกว้างสุดประมาณ 250 กิโลเมตร ท้องติจูด 98 องศาตะวันออก ถึงท้องติจูดที่ 102 องศาตะวันออก บริเวณที่แคบที่สุดคือ "คอคอคกระ" จากฝั่งแม่น้ำกระบุรี (ปากจั่น) ถึงฝั่งทะเลด้านตะวันออก มีความยาวเพียง 64 กิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทางเหนือ

ติดต่อกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ทางใต้

ติดต่อกับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

ทางตะวันออก

ติดต่อกับอ่าวไทย

ทางตะวันตก

ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพ

พม่า และทะเลอันดามัน

ขนาด

ภาคใต้มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 70,715.187 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 44,196,992 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 13.78 ของพื้นที่ทั้งประเทศ

เขตการปกครอง

ภาคใต้ของประเทศไทยประกอบด้วย 14 จังหวัดได้แก่ ชุมพร ระนอง ตรัง พังงา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ ภูเก็ต นนทบุรี สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคใต้ของประเทศไทยมีลักษณะเป็นแหลมยื่นไปในทะเล โดยมีทะเลขนานทั้งสองด้าน คือ อ่าวไทยฝั่งตะวันออกและทะเลอันดามันฝั่งตะวันตก มีแนวทิวเขาภูเก็ททอดยาวตั้งแต่ จ.ชุมพร ถึง จ.พังงา ถัดจากนั้นเป็นภูเขาหินปูนเตี้ย ๆ และทิวเขานครศรีธรรมราช เริ่มจากทางตอนใต้ของ จ.สุราษฎร์ธานี ผ่าน จ.นครศรีธรรมราช ไปถึงจ.สตูล ทิวเขาทั้งสองนี้ ทอดยาวไปทางตอนกลางของภาค ขนานกับแนวลองจิจูดลักษณะเป็นเส้นโค้งกึ่งกลางของพื้นที่ ซึ่งมีแนวลาดไปทางฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ทางใต้สุดของภาคมีแนวทิวเขาสันกาลาคีรีทอดยาวไปในแนวตะวันออก-ตะวันตก และใช้เป็นเส้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียที่อกเขาเหล่านี้ เมื่อคิดเป็นพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 35 ของเนื้อที่ภาค

ภูมิอากาศ

ภาคใต้ของประเทศไทยมีอุณหภูมิแบบมรสุมเมืองร้อนมีปริมาณฝนตกชุก เฉลี่ยประมาณ 2,500 มิลลิเมตรต่อปี และมีช่วงฝนตกประมาณ 170 วันต่อปี มีอุณหภูมิเฉลี่ย 27 องศาเซลเซียส มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน โดยภาคใต้ฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกจะมีฝนตกไม่เท่ากัน และช่วงเวลาต่างกัน ขึ้นอยู่กับลมมรสุมที่พัดผ่านซึ่งนอกจากจะมีอิทธิพลต่อการเกษตรกรรมแล้ว ยังเป็นตัวกำหนดการท่องเที่ยวของภาคใต้ด้วยเพราะจะทำให้ฝนตกชุก และคลื่นลมแรง เป็นอุปสรรคต่อการเล่นน้ำ และล่องเรือชมตามเกาะแก่งต่าง ๆ กล่าวคือชายฝั่งตะวันออกของภาคใต้ บริเวณจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาสจะได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัดผ่านจากทะเลจีนเข้าสู่แผ่นดินทางฝั่งอ่าวไทยระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนพฤษภาคมทำให้มีฝนตกเฉลี่ย 1,885 มิลลิเมตรต่อปี ส่วนชายฝั่งตะวันตกของภาค บริเวณจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูลจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดจากมหาสมุทรอินเดียเข้าสู่แผ่นดินทางฝั่งทะเลอันดามัน ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมทำให้มีปริมาณฝนตกเฉลี่ย 2,407 มิลลิเมตรต่อปี และมีผลให้การท่องเที่ยวบริเวณนี้ซบเซาลงไปบ้าง

ทรัพยากรธรรมชาติ

- แหล่งน้ำที่สำคัญ

เนื่องจากภาคใต้อยู่ในเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน โดยอยู่ใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อิทธิพลของลมมรสุมทำให้ภาคใต้มีฝนตกตลอดปี ลักษณะภูมิอากาศดังกล่าวทำให้ภาคใต้มีข้อได้เปรียบเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ อันประกอบด้วยแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำใต้ดิน ซึ่งได้แก่ แม่น้ำ ลำคลองต่าง ๆ แม่น้ำของ

ภาคใต้จะเป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ และส่วนใหญ่จะไหลลงสู่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยมีแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำท่าตะเภา แม่น้ำตาปี แม่น้ำพุมดวง แม่น้ำปัตตานี แม่น้ำสาบบุรี แม่น้ำสุโขงโก-ลก สำหรับแม่น้ำที่ไหลลงทะเลอันดามันได้แก่ แม่น้ำตรัง และแม่น้ำกระบี่ นอกจากนี้แม่น้ำดังกล่าวแล้วยังมีคลองต่าง ๆ ซึ่งใช้ประโยชน์ทางด้านชลประทาน และโครงการชลประทานต่าง ๆ หลายโครงการ

- แร่ธาตุ

ภาคใต้มีแร่ธาตุชนิดต่าง ๆ กระจายอยู่ในทุกจังหวัดของประเทศของภาคถึง 20 กว่าชนิดแร่ที่สำคัญ ได้แก่ ดีบุก วุลเฟรม แบไรท์ แทนตาไรท์ โคลัมไบท์ เฟลสปาร์ ฟอสเฟส ตะกั่ว มังกานีส พลวง ยิบซั่ม ดินขาว หินปูน เซอร์คอน หินอ่อน และถ่านหิน เป็นต้น แร่ธาตุดังกล่าว เป็นแร่ทางเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศชาติเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดีบุกเป็นแร่ที่ทำรายได้สูงสุดให้แก่ภาคใต้ และประเทศ แหล่งแร่ดีบุกของภาคใต้จะกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ทุกจังหวัดโดยทั่วไป ลักษณะการเกิดของแร่จะเป็นการสะสมตัวในลักษณะของลานแร่ทั้งบนบก และในทะเลจึงเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง โดยเฉพาะบริเวณจังหวัดทางด้านตะวันตก คือ จังหวัด พังงา ภูเก็ต ระนอง นอกจากนี้ภาคใต้ยังเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของประเทศโดยมีแหล่งถ่านหินที่สำคัญอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ในปัจจุบันได้ใช้ประโยชน์จากถ่านหินเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานไฟฟ้าที่จังหวัดกระบี่เป็นสำคัญ นอกเหนือจากที่กล่าวมาทั้งหมด ภาคใต้ได้มีการสำรวจแหล่งปิโตรเลียมในอ่าวไทย และในทะเลอันดามัน จากการขุดเจาะน้ำมันปิโตรเลียมปรากฏว่าพบแหล่งก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยมากกว่า 10 แห่ง ในบริเวณใกล้เคียงกันตั้งแต่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ไปจนถึงสงขลา

- ป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติอีกชนิดหนึ่ง ของภาคใต้ป่าไม้ของภาคใต้ประกอบด้วย ป่าดงดิบบริเวณภูเขา และป่าชายเลนบริเวณที่ราบสูงฝั่งทะเล ซึ่งมีไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจมากมาย เช่น ไม้ตระกูลยาง ไม้กระบาก สมหมอม มะหวด เคี่ยม หลุมพอ ป่าไม้นอกจากจะมีความสำคัญในการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์วิทยาแล้ว ผลผลิตของป่าไม้ยังมีบทบาทในทางเศรษฐกิจ โดยก่อให้เกิดอุตสาหกรรมบางประเภทที่ใช้ไม้ หรือผลผลิตของไม้เป็นวัตถุดิบในการประกอบการ เช่น อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ โรงเลื่อยไม้ โรงทำฝอยไม้ โรงงานทำลังไม้ตลอดจนอุตสาหกรรมเผาถ่าน เป็นต้น พื้นที่ป่าไม้ส่วนใหญ่อยู่ในเขตภาคใต้ตอนบน คือ จ.สุราษฎร์ธานี มีพื้นที่มากที่สุดรองลงมาตามลำดับ คือ นครศรีธรรมราช ระนอง ชุมพร พังงา ยะลา ตรัง สงขลา สตูล พัทลุง กระบี่ ปัตตานี และภูเก็ต

การคมนาคม

การเดินทางติดต่อ และการขนส่งระหว่างภาคใต้กับภูมิภาคอื่น ของประเทศใช้ได้ทั้ง ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

ก. การคมนาคมทางบก ประกอบด้วย ทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด และ ถนนท้องถิ่น โครงข่ายถนนเชื่อมโยงไปในแนวเหนือใต้ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะภูมิประเทศของภาค โดยมีเส้นทางหลวงที่สำคัญดังนี้ คือ

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 เส้นทางสายเพชรเกษม ถือเป็นเส้นทางสายหลักที่มีบทบาทต่อการคมนาคมของภาคใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เริ่มต้นที่กรุงเทพมหานครผ่านจังหวัดต่าง ๆ ของภาคกลาง และเลียบชายฝั่งตะวันตกของภาคใต้สิ้นสุดเส้นทางที่ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 เป็นเส้นทางสายหลักทางฝั่งตะวันออก โดยเริ่มจากจังหวัดชุมพร ผ่านอำเภอต่างๆของจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี สิ้นสุดที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 401 เป็นเส้นทางเชื่อมโยงในแนวฝั่งตะวันตกกับตะวันออกจากจังหวัดพังงาผ่านจังหวัดสุราษฎร์ธานี สิ้นสุดที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

นอกจากเส้นทางทั้ง 3 สายแล้ว ระบบถนนยังประกอบด้วย ทางหลวงแผ่นดิน และ ทางหลวงจังหวัดอื่น ๆ ตลอดจนโครงข่ายถนนชนบทเชื่อมโยงการติดต่อระหว่างชุมชนภายในภาค เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 42 และ 403 ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 402, 406, 407 และ 410

การคมนาคมทางบกนอกจากโครงข่ายของถนนแล้วยังประกอบด้วยเส้นทางรถไฟสายใต้ ซึ่งเป็นเส้นทางที่ยาวที่สุดจากกรุงเทพฯผ่านจังหวัดต่างๆของภาคกลางเลียบชายฝั่งทะเลตะวันออกภาคใต้สิ้นสุดเส้นทางที่ อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส รวมความยาวเส้นทาง 1,159 กิโลเมตร

ข. การคมนาคมทางน้ำ ปัจจุบันประกอบด้วยแพปลาประมง ทำเทียบเรือชายฝั่งทะเล และท่าเรือองค์การสะพานปลากระจายตามจังหวัดชายทะเลทั้งด้านชายฝั่งตะวันออก ตั้งแต่จังหวัดชุมพร ถึงนราธิวาส และชายฝั่งตะวันตก ตั้งแต่จังหวัดระนอง-สตูล การพัฒนาการคมนาคมขนส่งทางน้ำ ภาคใต้อยู่ช้ากว่าการคมนาคมทางบก และทางอากาศ ดังจะเห็นได้ว่ามีบทบาทเพียงด้านการขนสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำเทียบเรือปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นท่าเทียบเรือชายฝั่ง มีขนาดเล็กเพิ่งจะเริ่มมีการก่อสร้างท่าเทียบเรือน้ำลึกตามชายฝั่ง เช่น ที่จังหวัดสงขลา ปัตตานี เป็นต้น เมื่อมีการก่อสร้างท่าเทียบเรือตามโครงการต่าง ๆ เสร็จสมบูรณ์ การคมนาคมขนส่งทางน้ำ จะมีบทบาท และความสำคัญมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังมีนโยบายหลักสำหรับการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ โดยประเทศไทยจะพัฒนาเส้นทางสายใหม่ที่เรียกว่า "สะพานเศรษฐกิจ" ซึ่งตัดข้ามภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งสะพานดังกล่าวจะประกอบด้วยระบบการขนส่งร่วมระหว่าง ทะเล-ถนน รถไฟและท่าทางทะเล โดยจะมีพื้นที่บริเวณท่าเรือกระบี่ และพื้นที่บริเวณท่าเรือขนอมในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญ

ค. การคมนาคมทางอากาศปัจจุบันภาคใต้มีสนามบินพาณิชย์ 8 แห่ง ตามจังหวัด และชุมชนศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว ได้แก่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช หาดใหญ่ ปัตตานี นราธิวาส ตรัง ภูเก็ต และกระบี่ นอกจากนี้ยังมีเส้นทางการบินติดต่อกับต่างประเทศ คือ กรุงเทพฯ ถึงสุราษฎร์ธานี ภูเก็ต และหาดใหญ่ ต่อเนื่องไปยังป็นัง และกัวลาลัมเปอร์ สำหรับสนามบินตรัง ปัตตานี นครศรีธรรมราช บินต่อจากภูเก็ต หาดใหญ่ และสุราษฎร์ธานี การคมนาคมทางอากาศ มีการพัฒนารวดเร็วกว่าการคมนาคมระบบอื่น ๆ

การท่องเที่ยว

ภาคใต้ของประเทศไทยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่บริการนักท่องเที่ยวได้ทั้งสองกลุ่ม กล่าวคือ มีภูมิประเทศที่สวยงาม มีภูเขา หาดทราย ชายทะเล เกาะแก่ง และน้ำทะเลที่สวยงามไปด้วยปะการัง และฝูงปลานานาชนิด นักท่องเที่ยวที่มาเพื่อการพักผ่อนจะนิยมมากเพราะมีสภาพแวดล้อมที่สวยงามสงบ และสะดวกสบาย เช่น ที่จังหวัดภูเก็ต อ่าวพังงา กระบี่ เกาะพีพี เกาะสมุย และหมู่เกาะอ่างทอง เป็นต้น ในขณะที่เด็ยกันก็มีเมืองหาดใหญ่ที่มีแหล่งบันเทิงเรีงรมย์มาก เช่น สงขลา หาดใหญ่ ภูเก็ต เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวและวัฒนธรรม เช่นจังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช จึงกล่าวได้ว่าภาคใต้มีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง

1.1.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ภาคใต้เป็นแหล่งที่มีทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ มีทั้งป่าไม้แร่ธาตุชนิดต่าง ๆ และยังเป็นแหล่งปลูกพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว และผลไม้ นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งประมงทางทะเลที่สำคัญทั้งทางด้านอ่าวไทย และทะเลอันดามัน และเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของประเทศ

การผลิตในสาขาที่สำคัญของภาคใต้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 - พ.ศ. 2534 จะเห็นได้ว่าภาคใต้มีการผลิตทางด้านเกษตรที่ทำรายได้สูงสุดให้แก่ภาค โดยในปี พ.ศ. 2534 มีมูลค่าถึง 67,706,034,000 บาท ซึ่งประกอบไปด้วยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญไม่กี่ชนิด ได้แก่ ยางพารา ข้าว มะพร้าว และการประมง ประเทศไทยผลิตยางพาราได้มากเป็นอันดับสามของโลก รองจากมาเลเซีย และอินโดนีเซีย และเป็นพืชหลักที่มีการส่งออกมากที่สุด โดยพื้นที่ปลูก

ตารางที่ ผ 1.1 : แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมขั้นต้นของภาคใต้ (ราคาตลาด) ปี พ.ศ. 2530 - 2534

หน่วย 1,000 บาท

สาขาการผลิต	2530	2531	2532	2533	2534
เกษตรกรรม	45,600,692	57,350,170	58,033,330	62,066,384	67,706,034
- กสิกรรม	23,661,740	31,013,558	30,602,542	33,059,027	34,391,486
- ปศุสัตว์	2,571,589	2,844,263	2,794,335	2,153,659	4,049,270
- ประมง	7,948,106	11,087,831	11,945,756	14,056,292	15,699,520
- ป่าไม้	6,231,832	6,206,053	5,200,416	4,609,884	3,933,955
- บริการทางการเกษตร	468,016	488,341	541,749	517,033	545,223
- แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรอย่างง่าย ๆ	4,719,409	5,710,124	6,948,532	7,670,489	9,086,580
เหมืองแร่	1,559,352	1,838,907	5,212,418	4,667,481	4,854,452
อุตสาหกรรม	6,568,576	7,886,798	9,267,284	10,733,917	11,243,045
ก่อสร้าง	6,693,888	8,089,096	8,948,695	12,633,270	15,210,097
ไฟฟ้าและประปา	2,282,048	2,554,335	3,001,214	3,574,259	3,736,591
คมนาคมและการขนส่ง	8,545,958	8,740,477	10,776,932	11,163,744	12,183,988
ที่พักและสง	19,690,705	23,678,368	26,943,278	29,607,750	33,250,267
การธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	3,153,912	4,070,159	5,377,637	6,697,886	7,526,658
ที่อยู่อาศัย	5,228,860	6,540,125	6,218,837	7,281,324	8,375,294
บริหารราชการ	6,129,465	6,717,334	7,708,764	9,196,899	10,789,856
บริการ	16,789,868	19,180,900	23,086,789	28,101,232	32,451,809
ผลิตภัณฑ์มวลรวมขั้นต้นของภาค	122,192,324	145,646,669	164,573,178	185,726,146	207,328,091
ลดรวมเฉลี่ยต่อหัว	17,441	20,311	22,437	24,803	27,084
ประชากร (1,000 คน)	7,006	7,171	7,335	7,488	7,655

ที่มา : กองบัญชีรายได้ประชาชาติ

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ยางอยู่ในภาคใต้ร้อยละ 95 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 5 อยู่ในภาคตะวันออก และจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ยางพารา นับว่าเป็นพืชที่ปลูกกันแพร่หลายที่สุดในภาคใต้ มีพื้นที่เพาะปลูกเกือบ ร้อยละ 50 ของพื้นที่เพาะปลูกทำการเกษตรทั้งหมด จังหวัดที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดได้แก่จังหวัด สงขลา รองลงมา ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง นราธิวาส และยะลา ตามลำดับ ปัจจุบันยางพาราส่งออกทางจังหวัดปัตตานี และสงขลาทางด้านอ่าวไทยไปยังมาเลเซีย สิงคโปร์ ยุโรป และอเมริกา ส่วนด้านทะเลอันดามัน ส่งออกจากท่าเรือภูเก็ต และท่าเรือกันตัง ไปป็นัง และสิงคโปร์ ส่วนการเพาะปลูกข้าวนั้น นับว่ามีความสำคัญเป็นอันดับสองของภาคใต้ พื้นที่ ปลูกข้าวกระจายอยู่อย่างกว้างขวางทั่วทั้งภาค ภาคใต้มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีที่สำคัญ อยู่ในจังหวัด นครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง อย่างไรก็ตามภาคใต้ก็ยังสามารถผลิตข้าวได้ไม่พอบริโภคต้องสั่งซื้อ จากภาคอื่น ๆ และกรุงเทพมหานคร การขนส่งส่วนใหญ่กระทำทางรถยนต์ ส่วนมะพร้าวเป็นพืชที่มี พื้นที่เพาะปลูกมากเป็นอันดับสามของภาคใต้รองจากยางพารา และนาข้าว พื้นที่เพาะปลูกมะพร้าว ส่วนใหญ่จะอยู่ตามบริเวณชายฝั่ง และตามเกาะ แต่ก็มีการปลูกอยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน การส่งจำหน่าย ทั้งในรูปมะพร้าวสด และมะพร้าวตากแห้ง ตลาดรับมะพร้าวทั้งภายในภาค และกรุงเทพฯ สำหรับ พืชเศรษฐกิจที่กำลังมีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นของภาคใต้ ได้แก่ กาแฟ และปาล์มน้ำมัน ปัจจุบันมีปลูก บริเวณ จังหวัดกระบี่ และสุราษฎร์ธานี เป็นการปลูกเพื่อทดแทนการนำเข้าจากประเทศมาเลเซีย โดยมียอดตลาดสำคัญ คือ กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ขนส่งโดยทางรถยนต์

เนื่องจากภาคใต้เป็นภาคที่มีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมสูง คือ มีทรัพยากร ธรรมชาติที่สำคัญ ที่สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานอุตสาหกรรม เช่น สัตว์น้ำทะเล ยาง พารา ปาล์มน้ำมัน กาแฟ ผลไม้ และแร่ นอกจากวัตถุดิบ ซึ่งมีหลายประเภทแล้วภาคใต้ยังมีแหล่ง ที่ตั้งเหมาะสม และเอื้ออำนวยในการติดต่อกับต่างประเทศ สำหรับการผลิตในสาขาอุตสาหกรรม ของภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานต่ำกว่า 50 คน โดยรวมตัวอยู่ทางฝั่ง ตะวันออก เป็นอุตสาหกรรมแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ยางพารา ประมง ส่วนฝั่ง ตะวันตกเป็นอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ซึ่งแร่ที่ทำรายได้ให้แก่ภาคใต้สูงสุด คือ แร่ดีบุก และประเทศ ไทยเป็นประเทศที่ส่งออกแร่ดีบุกออกมากเป็นอันดับ 3 ของโลก ชุมชนที่เจริญขึ้นมาจากแร่ดีบุก ได้แก่ชุมชนทางฝั่งตะวันตกของภาคใต้ เช่น จ.ระนอง พังงา ตะกั่วป่า และภูเก็ต ในปัจจุบัน แร่ดีบุกเริ่มมีปัญหาราคาคงต่ำลู่ทางในอนาคตไม่แจ่มใสทำให้จังหวัดที่มีเศรษฐกิจหลักพึ่งพากับแร่ดีบุก ต้องเสริมกิจกรรมอื่น ๆ ขึ้นมาแทน สำหรับอุตสาหกรรมการแปรรูปไม้ สืบเนื่องจากพื้นที่ป่าของ ภาคใต้มีมากส่วนใหญ่เป็นป่าผลัดใบ หรือป่าดงดิบ ป่าชายเลน ป่าน้ำเค็ม ป่าพรุ และป่าละเมาะ ป่าดิบ ล้วนแต่เป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น ไม้ตระกูลยาง ตะเคียน กระบาก เคี่ยม หลุมพอสำหรับป่าชายเลนน้ำเค็มมีผลผลิตต่อเนื้อที่สูงกว่าป่าชนิดอื่นจึงก่อให้เกิดอุตสาหกรรม บางประเภทที่ใช้ไม้มาเป็นวัตถุดิบในการประกอบการ เช่น อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ โรงเลื่อยไม้

ตารางที่ ศ 1.2 แสดงจำนวนประชากรทั้งประเทศ ปี พ.ศ. 2535

ประชากรทั้งประเทศ	จำนวนประชากร (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
	29,018,092	28,770,873	57,788,965

ที่มา : สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

ตารางที่ ศ 1.3 : แสดงจำนวนประชากรของ 14 จังหวัดภาคใต้ ปี พ.ศ. 2535

จังหวัด	จำนวนประชากร (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
1. ชะลา	191,669	183,813	375,482
2. ปัตตานี	267,501	273,665	541,166
3. พัทลุง	235,469	239,095	474,564
4. นราธิวาส	289,811	286,782	576,593
5. ตรัง	270,190	269,889	540,079
6. สตูล	116,565	113,998	230,563
7. สงขลา	566,864	563,209	1,130,073
8. จุมพร	211,305	204,743	416,048
9. ระนอง	68,103	62,684	130,787
10. สุราษฎร์ธานี	399,253	392,006	791,259
11. ภูเก็ต	94,533	94,002	188,535
12. พังงา	110,998	106,872	217,870
13. กระบี่	158,697	152,613	311,310
14. นครศรีธรรมราช	740,105	737,312	1,477,417
รวม	3,721,063	3,680,683	7,401,746

ที่มา : สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

ตลอดจนอุตสาหกรรมเผาถ่าน เป็นต้น ส่วนอุตสาหกรรมประมงมักจะตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของภาค เนื่องจากมีท่าเทียบเรือหลายแห่งสะดวกในการขนส่ง ในด้านการทำประมงเนื่องจากภาคใต้มีแนวฝั่งทะเลยาวถึงสองด้าน ทั้งฝั่งตะวันตก และตะวันออกการทำประมงจึงมีแทบทุกจังหวัด ทั้งประมงน้ำจืด ประมงทะเล และประมงชายฝั่ง จึงก่อให้เกิดอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่อง เช่น การแปรรูปผลผลิตสัตว์น้ำส่งออก โรงงานทำน้ำแข็ง เป็นต้น

ดังนั้นสภาวะเศรษฐกิจของภาคใต้จึงขึ้นอยู่กับผลิตผลทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ผลผลิตที่สำคัญ คือ ยางพารา ข้าว มะพร้าว กาแฟ และน้ำมันปาล์ม ตามลำดับ ส่วนอุตสาหกรรม เช่น การแปรรูปไม้ ผลิตภัณฑืจากยางพารา การแปรรูปผลผลิตจากสัตว์น้ำ ปัจจุบันอุตสาหกรรมในภาคใต้ยังคงเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และกลางเป็นส่วนมาก อย่างไรก็ตามในอนาคต เมื่อโครงการพัฒนาของรัฐบาล เช่น การพัฒนาท่าเรือน้ำลึก การส่งเสริมอุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาค และโครงการสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมส่งออกของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่เรียกว่า "สะพานเศรษฐกิจ" สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีผลทำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในอนาคตของภาคใต้

1.1.3 ประชากรของภาคใต้

ประชากรของภาคใต้จากข้อมูล ปี พ.ศ. 2535 มีประชากรชาย 3,721,063 คน คิดเป็นร้อยละ 50.27 ของภาคใต้ หญิง 3,680,689 คน คิดเป็นร้อยละ 49.73 ของภาคใต้ รวมทั้งหมด 7,401,746 คน เมื่อเปรียบเทียบกับระดับประเทศแล้วพบว่า มีจำนวนประชากรคิดเป็นร้อยละ 12.80 ของประเทศ โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชมีประชากรมากที่สุด คือ 1,477,417 คน คิดเป็นร้อยละ 19.96 ของภาค รองลงมา คือ จังหวัดสงขลามีประชากร 1,130,073 คน คิดเป็นร้อยละ 15.27 ความแตกต่างของประชากรในภาคใต้กับภาคอื่น ๆ คือ ในพื้นที่ของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมี สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล ซึ่งลักษณะของประชากรจะมีความแตกต่างทางด้านสังคม และวัฒนธรรมแตกต่างจากประชากรในภาคอื่น ๆ โดยในรายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในเรื่องสภาพทางสังคมของจังหวัดยะลา

1.1.4 วัฒนธรรมของภาคใต้

ภาคใต้มีประชากรที่แตกต่างจากภาคอื่น ๆ คือมีความแตกต่างทั้งทางด้านวัฒนธรรมภาษาพูด ภาษาเขียนในหลายท้องถิ่น ซึ่งวัฒนธรรมถ้าแปลตามตัวอักษร หมายถึง การดำเนินชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความสามัคคี ความก้าวหน้า ภูมิปัญญา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม และประเพณี ศิลปะ และวิทยาการใหม่ ๆ (สงบ ส่งเมือง, 2525:24 - 26) วัฒนธรรมของภาคใต้ในปัจจุบันเป็นวัฒนธรรมการผสมระหว่างความเชื่อตามลัทธิ

ดั้งเดิม สมัยเผ่าชน พุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ หรืออิสลาม และวิทยาการสมัยใหม่จากตะวันตก หรืออีกนัยหนึ่งเป็นวัฒนธรรมผสมระหว่างความเชื่อทางไสยศาสตร์ ในสมัยเผ่าชนวัฒนธรรมศักดินา และวัฒนธรรมสมัยใหม่แบบประชาธิปไตยจากตะวันตก ส่วนใครจะมีความเชื่อระดับไหนมีความโน้มเอียงไปทางใดมากน้อยอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา และประสบการณ์เป็นสำคัญ

ผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำ หรือชาวชนบททั่ว ๆ ไป ยังมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ ภูตผี ปีศาจ บาปบุญคุณโทษ กฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แบบไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ล้าหลังแสดงออกถึงความด้อยพัฒนาแต่ก็ยังมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางอยู่ในชนบทของในภาคใต้

สำหรับผู้ที่มีการศึกษาก็มีระดับความเชื่อที่สูงขึ้นเชื่อในหลักเหตุผล ในเรื่องของความยุติธรรม ความเสมอภาค และเสรีภาพของมนุษย์ เชื่อในสิ่งที่มนุษย์สามารถพิสูจน์ได้โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ และหลักเหตุผล เป็นความเชื่อตามลัทธิประชาธิปไตย

ในสังคมภาคใต้จึงมีคนที่มีความเชื่อที่แตกต่างกัน และขัดแย้งกันอยู่มากแต่ความเชื่อเหล่านี้จะถูกปรับแต่งเข้าหากัน ให้มีการผสมผสานกันมากที่สุด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของประชาชนทางภาคใต้ที่สามารถรับเอาความเชื่อต่าง ๆ มาผสมผสานกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคมแบบประนีประนอมออมช่อมกกัน ในภาคใต้ปัจจุบันจึงมีวัฒนธรรมตั้งแต่ประเภทที่ล้าหลังที่สุดแบบทรงเจ้าเข้าผี มาถึงวัฒนธรรมที่ก้าวหน้าที่สุดแบบประชาธิปไตยปรากฏอยู่ บางคนถึงแม้มีการศึกษาสูงมีความคิดแบบวิทยาศาสตร์ และมีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถละทิ้งความเชื่อเดิมที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะในส่วนของพิธีกรรมต่าง ๆ และมีลักษณะเป็นไสยศาสตร์ ทำให้ความเชื่อสมัยใหม่แบบประชาธิปไตย และเป็นวิทยาศาสตร์ ยังไม่สามารถเข้าแทนที่ความเชื่อแบบเก่า ๆ แบบศักดินาดั้งเดิมที่เป็นไสยศาสตร์ได้

ชนบทธรรมเนียมประเพณี ที่ประชาชนทางภาคใต้ยึดถือปฏิบัติส่วนใหญ่จะเป็นประเพณีไสยศาสตร์ มีลักษณะล้าหลังด้อยพัฒนาที่อารยชนส่วนใหญ่ในโลกนี้ได้ละทิ้งไปเป็นเวลานานแล้ว จึงน่าจะช่วยกันพิจารณาว่าจะจัดการอย่างไรกับสิ่งเหล่านี้ เพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดีกว่า และสลัดความเชื่อถือ หรือวัฒนธรรมที่ไม่เป็นประโยชน์ ล้าหลัง และด้อยพัฒนาออกไปเสีย

ประเพณีที่ประชาชนชาวใต้ยึดถือปฏิบัติมีตั้งแต่ประเพณีสงกรานต์ ชักพระ ลอยกระทง บวชนาค ทำบุญวันสาทร วันตรุษ ทำขวัญข้าว การทำละหมาดประจำวัน การฟังเทศน์วันศุกร์ การถือศีลอด การเรียนภาษาอาหรับ การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน และการแต่งกายของชาวไทยมุสลิม ประเพณีเหล่านี้เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง บางอย่างมีความจำเป็นเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ แต่ประเพณีหลายอย่างกลายเป็นสิ่งที่ล้าหลังจึงสมควรยกทิ้งจะเลิก หรือปรับปรุงให้เหมาะสมทันสมัย

ชบวนการที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ ๆ ก็คือระบบการศึกษาเก่าที่ผ่านมา การศึกษาที่รัฐบาลจัดให้กับประชาชนทางภาคใต้นี้ว่ายังล้าหลังมากและไม่สอดคล้อง

กับความต้องการของประชาชน กล่าวคือ ยังให้การศึกษาแก่ประชาชนไม่ทั่วถึง ประชาชนจำนวนมากยังไม่มีการศึกษา หรือยังไม่อ่านออกเขียนได้ สถานศึกษาระดับสูงก็กระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ เพียงกระจายออกไปยังส่วนภูมิภาคเมื่อไม่นานมานี้ เนื้อหาที่ให้แก่เยาวชนไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเพราะเป็นระบบที่เน้นถึง " การผลิตคนเพื่อรับราชการ " ไม่ใช่ผลิตคนเพื่อ " พัฒนาท้องถิ่น " ประชาชนที่มีการศึกษาจึงทอดทิ้งบ้านเกิดเมืองนอนมุ่งแต่แสวงหาความก้าวหน้าในชีวิตราชการ หรือชีวิตส่วนตัวในเมือง หรือแม้แต่ต่างประเทศ ทำให้ชนบทขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ภาวะที่ล้าหลังของชนบทยิ่งเพิ่มมากขึ้นนับทวีคูณ เพราะถูกทอดทิ้งทั้งรัฐบาล และคนในท้องถิ่นเอง ระบบการศึกษาในปัจจุบันยังสอนเน้นไปในแนว " อนุรักษ์นิยม " ซึ่งหมายถึงการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่ล้าหลังจึงเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่ก้าวหน้า

นอกจากนั้น การศึกษาที่รัฐบาลจัดให้กับประชาชนยังไม่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ประชาชนจึงไม่สามารถนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแต่รัฐบาลปล่อยให้คนต่างชาติเข้ามาครอบงำ โดยไม่เกิดประโยชน์แก่คนท้องถิ่นเลย ภาคใต้จึงเป็นภาคที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มากที่สุดแต่ผู้ที่เสวยสุขจากความอุดมสมบูรณ์อันนี้ไม่ใช่คนในท้องถิ่นกลับเป็นคนอื่น การสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่เน้นในเรื่องความยุติธรรม ความเป็นธรรม ความเป็นระเบียบ เสรีภาพ และภารดรภาพเท่านั้น ที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาภูมิภาคนี้ให้เจริญ และสร้างความพอใจให้แก่คนในท้องถิ่นได้อย่างจริงจัง และมีประสิทธิภาพ

1.1.5 พื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

ชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย จังหวัดต่าง ๆ รวมกัน 5 จังหวัดที่มีสถานะคล้ายคลึงกัน คือ สงขลา ปัตตานี สตูล ยะลา และนราธิวาส มีพื้นที่รวมกัน 20,809.73 ตารางกิโลเมตรหรือ 13,006,082 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.43 ของพื้นที่ภาคใต้ เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยกัน จ.สงขลาจะมีพื้นที่มากเป็นอันดับ 1 คือร้อยละ 35.53 ของทั้งหมด รองลงมา คือ จ.ยะลา และนราธิวาส คิดเป็นร้อยละ 21.73 และ 21.51 ตามลำดับ

ประชากร

ประชากรของห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากข้อมูลปี พ.ศ.2535 มีประชากรรวม 2,853,877 คน คิดเป็นร้อยละ 38.56 ของภาคใต้ โดยแยกเป็นชาย 1,432,410 คน และหญิง 1,421,467 คน

ลักษณะทางสังคม

ประชากรในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ โดยมีอัตราส่วนดังนี้ศาสนาอิสลามร้อยละ 62.64 ศาสนาพุทธร้อยละ 36.52 และศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.84 โดยจำแนกตามรายจังหวัดดังนี้

ตารางที่ ผ 1.4 : แสดงอัตราส่วนร้อยละของผู้นับถือศาสนาใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	ศาสนาอิสลาม	ศาสนาพุทธ	อื่น ๆ	รวม
นราธิวาส	78	21	1	100
ปัตตานี	73.20	26.60	0.2	100
สตูล	66	33	1	100
ยะลา	63	36	1	100
สงขลา	33	66	1	100
รวม	62.64	36.52	0.84	100

ที่มา : ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลิตผลส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเกษตรกรรมเป็นหลัก ผลิตผลที่สำคัญ และเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของพื้นที่ คือ ยางพารา และผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากยางพารา ฯลฯ จากผลิตภัณฑ์มวลรวมของห้าจังหวัดในปีพ.ศ.2534 พบว่า จ.สงขลามีจำนวนสูงที่สุด คือ 36,441,349,000 บาท ร้อยละ 48 ของทั้งหมดรองลงมา คือ จ.นราธิวาส และจ.ยะลา ในอัตราร้อยละ 16 และ 13 ตามลำดับ

1.1.6 โครงการที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของภาคใต้ และ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จุดเด่นของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. เป็นศูนย์กลางพาณิชย์กรรมและเป็นประตูการค้าสู่ประเทศอาเซียน และตลาดโลก ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจังหวัดสงขลา - เมืองหาดใหญ่ เป็นเมืองหลักที่สำคัญใน

ภูมิภาค เป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าในภาคใต้ และระหว่างประเทศ เป็นตลาดกลางยางพารา เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม และการส่งออก เนื่องจากมีท่าเรือน้ำลึกสงขลาสนามบินนานาชาติที่ หาดใหญ่ และเป็นศูนย์กลางของบริการพื้นฐานด้านสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ สำหรับเมืองปัตตานี จะเป็นเมืองรองที่พัฒนาเป็นเมืองหลักต่อไปมี อ.สะเดา จังหวัดสงขลา อ.สุโขทัย จังหวัด นครราชสีมา และ อ.เบตง จังหวัดยะลา เป็นเมืองชายแดนที่เชื่อมต่อกับประเทศมาเลเซีย จึงมี โอกาสในการทำการค้า และอุตสาหกรรมกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนได้เป็นอย่างดี (สมบูรณ์ บัวหลวง, 2535 : 27-30)

2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวครบวงจรใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อย่างครบถ้วนทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ชายฝั่งทะเล และเกาะแก่ง เช่น อุทยานแห่งชาติ ตะรุเตา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา หาดทรายขาวทะเลเลียบชายฝั่งจากสงขลาจนราชีวาส น้ำตกสำคัญ เช่น น้ำตกโตนงาช้าง น้ำตกธารโต นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถาน และศาสนา เช่น มัสยิดกลาง มัสยิดกรือเซะ สถาบันทักษิณคดีศึกษา (เกาะยอ และมี ประเพณีที่สำคัญ เช่น การแข่งขันเรือกอลและการแห่เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว การแข่งขันนกเขาชวา งานวันฮารีรายอ งานชักพระ เป็นต้น และจุดเด่นอีกประการหนึ่ง คือ หาดใหญ่เป็นศูนย์กลางของ แหล่งซื้อ และบันเทิงของนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านบริการการท่องเที่ยว ครบวงจรและทันสมัย นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์อีกด้วย

3. มีแผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะ และเร่งด่วนมีแผนพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เป็นการเฉพาะ โดยจัดทำ เป็นแผนชี้้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งเน้นแก้ไขปัญหา ความยากจน การพัฒนาสังคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การกระจายการบริการพื้นฐาน ของรัฐลงสู่พื้นที่อย่างทั่วถึงการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินมากขึ้นเพื่อ เสริมสร้างบรรยากาศการลงทุนในพื้นที่ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกหน่วยงานของภาครัฐ

4. มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่เกษตรอุตสาหกรรมใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแหล่งเพาะปลูกยางพารา พัก และผลไม้ การประมง และการเลี้ยงสัตว์ จำพวก แพะ แกะ และโคเนื้อ สามารถเป็นฐานการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ ผลิตภัณฑ์ยางสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพารา พัก และผลไม้กระป๋อง อาหารทะเลแปรรูปยังมีพื้นที่ว่างเปล่าจำนวนมาก เหมาะสำหรับการเลี้ยงปศุสัตว์ขนาดใหญ่

5. การเปิดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเป็นยุทธศาสตร์พิเศษในการพัฒนา เศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นการกระจายความเจริญมาสู่ภูมิภาคนี้ และเพื่อเป็นการแก้ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง และสังคมจิตวิทยาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีการเสนอให้

รัฐบาลให้การสนับสนุนเป็นพิเศษในการส่งเสริมการลงทุน แหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การจัดตั้ง เขตอุตสาหกรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว การส่งเสริมการค้า และการส่งออก

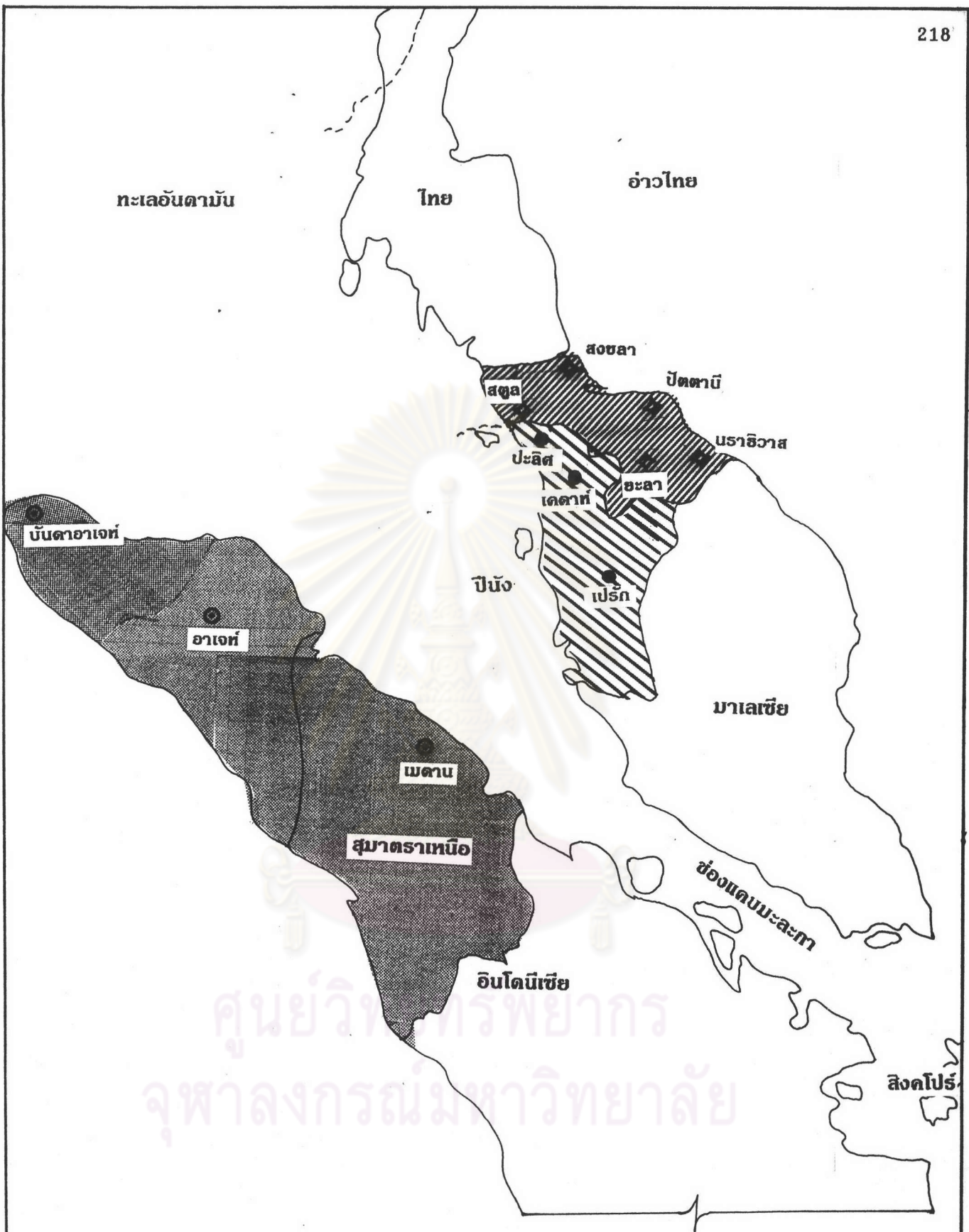
แผนงานเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Economic Special Zonex)

สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2531 ได้ให้ความเห็นในหลักการของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2532 ให้ความเห็นชอบในหลักการยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม 14 จังหวัดภาคใต้ต่อมาศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้จัดให้มีการสัมมนา คณะกรรมการร่วมภาครัฐบาล และเอกชนเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ(กรอ.)5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่างวันที่ 7-8 กุมภาพันธ์ 2534 โดยมีข้อสรุปเสนอรัฐบาลขออนุมัติให้เปิด เขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยขอสิทธิ และประโยชน์ด้านการส่งเสริมการลงทุนเป็นพิเศษ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรมส่งออก เน้นอุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมส่งออก ทั้งนี้จะใช้ประโยชน์จากเมืองหลักสงขลา-หาดใหญ่ ท่าเรือน้ำลึกสงขลา และสนามบินนานาชาติหาดใหญ่ โดยได้กำหนดบทบาทในการพัฒนาในแต่ละจังหวัดดังนี้ คือ

ยะลา	-	จัดตั้งเขตอุตสาหกรรมส่งออกผลิตภัณฑ์ยางสำเร็จรูป และไม้ยางพารา
นราธิวาส	-	จัดตั้งเขตอุตสาหกรรมอาหารมุสลิมสำเร็จรูป เน้นวัตถุดิบจากปศุสัตว์ และส่วนผสมเพื่อประกอบอาหารสำเร็จรูปจากประเทศเพื่อนบ้าน
ปัตตานี	-	ปรับปรุงเขตอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานีให้ได้มาตรฐาน โดยเน้นหนักอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ พืชผัก ผลไม้แช่แข็ง และกระป๋อง
สตูล	-	พัฒนาเกาะตะรุเตา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติระดับนานาชาติ
สงขลา	-	ปรับปรุง และพัฒนาการใช้ประโยชน์ท่าเรือน้ำลึกสงขลา และสนามบินนานาชาติ
หาดใหญ่	-	เพื่อส่งเสริมการค้า และการส่งออก

ในด้านการส่งเสริมการลงทุนนั้น คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ได้กำหนดให้ 14 จังหวัดภาคใต้เป็นเขตส่งเสริมการลงทุนเขตที่ 3 ซึ่งกำหนดสิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุนอย่างมากาย ได้แก่

1. ยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร
2. ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล

แผนที่แสดงโครงการพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย

การศึกษารายองค์ประกอบความน่าอยู่ของเมือง : กรณีศึกษาผังเมืองยะลา

3. ยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุ
4. ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล
5. หักค่าติดตั้ง หรือค่าก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกจากกำไรสุทธิได้
6. โครงการพัฒนาที่สำคัญใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สงขลา โครงการนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้เหมืองฉลุง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
ขณะนี้ประกาศให้เอกชนร่วมลงทุนแล้วโครงการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ได้แก่

- โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำที่ อ.สะเดา เพื่อเอาน้ำมาใช้ที่หาดใหญ่

และสงขลา

- โครงการกั้นเขื่อนที่ ต.เกาะใหญ่ กิ่ง อ.กระแสสินธุ์
- โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำที่ ต.เกาะใหญ่ กิ่ง อ.กระแสสินธุ์
- โครงการโรงไฟฟ้าลิกไนต์ อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา

ปัตตานี

- โครงการชลประทานปัตตานีจะมีพื้นที่ 350,000 ไร่ ในปี พ.ศ. 2535
- โครงการขุดลอกพัฒนาร่องน้ำปัตตานี เพื่อให้เรือประมงขนาดใหญ่
และเรือสินค้าขนาดเล็ก จอดเทียบท่ารับส่งสินค้าทั้งภายใน และระหว่างประเทศได้สะดวก โดย
จำเป็นต้องขุดร่องน้ำให้ลึก 8 เมตร ขณะนี้กรมเจ้าท่าได้ดำเนินการขุดลอกร่องน้ำ ปีละครั้งทุกปี

- โครงการสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล จังหวัดปัตตานี ดำเนินการมาตั้งแต่
ปี 2529 โดยการพัฒนาประมงทะเลพื้นบ้าน ก่อสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล ได้แก่ แท่งคอนกรีต
ทุ่นลอย และปะการังเทียม

- โครงการจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมในเขต อ.เมือง จังหวัดปัตตานี
ดำเนินการโดย องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี เนื้อที่ประมาณ 939 ไร่

นราธิวาส

- โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นราธิวาส ดำเนินมาตั้งแต่ปี
2517 จนถึงปัจจุบันรวมทั้งสิ้น 535 โครงการ ได้แก่ โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง
โครงการด้านชลประทาน เกษตรกรรม คมนาคม

การศึกษา และศิลปชีพพิเศษ

- โครงการพัฒนาลุ่มน้ำสาบบุรี จะดำเนินการสร้างเขื่อนทดน้ำชนิดประตู
ระบายน้ำ เพื่อใช้การเกษตร และระบบการประปา

สตูล

- โครงการก่อสร้างถนนสายสตูล - เปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย มี

วัตถุประสงค์ให้เมืองสตูลเป็นเมืองเปิดทางด้านการท่องเที่ยวและการขนส่งสินค้าระหว่างชายแดน โดยมีทางเลือก 2 แนวทาง คือ

1. แยกจากทางหลวงหมายเลข 406 ระยะทาง 22 กิโลเมตร
 2. แยกจากทางหลวงหมายเลข 4183 ระยะทาง 1 กิโลเมตร
- ขณะนี้ได้ศึกษาผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และดำเนินการงบประมาณ
- โครงการทำเรื่อน้ำลึก หรือทำเรื่อนานาชาติ ณ คลองปูบอย อ.ละงู
- ได้มีการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการในช่วงปี 2530

ยะลา

- โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาในกระชัง เชื้อนบางกลาง
- โครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางสำเร็จรูป
- โครงการจัดตั้งสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดชายแดนภาคใต้

โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ IMT-GT (Indonesia-Malasia-Thailand Growth Triangle)

ปัจจุบันในทั่วภูมิภาคของโลกมีการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ ที่มีสภาวะความรุนแรงขึ้นแต่ละภูมิภาคของโลกจึงต้องมีการปรับตัวร่วมกันเพื่อสร้างพลังอำนาจ ในการต่อรองกับกลุ่มประเทศอื่น ๆ ในรูปของการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจ เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน AFTA ภูมิภาคเอเชีย และแปซิฟิก (APEC) เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) เป็นต้น แต่ในความเป็นจริง เนื่องจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เป็นการรวมตัวกันภายใต้ข้อกำหนดของรัฐเพื่อที่จะผนวกเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกในกลุ่มเข้าด้วยกันจึงเป็นเรื่องค่อนข้างยากในทางปฏิบัติ ดังนั้นหลายประเทศจึงได้มีความพยายามที่จะร่วมกันจัดตั้งพัฒนาเขตย่อย ๆ ขึ้นในแนวพรมแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับในภาคใต้ของประเทศไทยมีโครงการที่สำคัญ คือ โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ IMT-GT (Indonesia-Malasia-Thailand Growth Triangle) เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่ร่วมบางส่วนของสามประเทศได้แก่ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย มีพื้นที่ร่วมกัน 187,827 ตารางกิโลเมตร มีประชาชนรวมกัน 21.03 ล้านคน ประกอบด้วยจังหวัดในภาคเหนือของเกาะสุมาตรา ในอินโดนีเซีย สี่รัฐในมาเลเซีย (รัฐเคดาร์ เปรัก ปีนัง และเปอร์ลิส) และ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย (จังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล) โครงการ IMT-GT ถือกำเนิดจากการประชุมระดับรัฐมนตรีที่เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 และได้มีการร่วมลงนามในข้อตกลงร่วมกันเป้าหมายในกรอบของการพัฒนานี้เพื่อเชื่อมโยงทรัพยากรธรรมชาติระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยน และการใช้ร่วมกัน อย่างไรก็ตามเป้าหมายหลักของการร่วมมือกันในสามเหลี่ยม

เศรษฐกิจนี้ ก็เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้รับผลประโยชน์ร่วมกันมิใช่ เพื่อการแข่งขันอันจะส่งผลให้อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อสมาชิกทุกประเทศมากกว่าผลเสียอย่างแน่นอน จึงเป็นการพัฒนาที่ร่วมกันที่น่าจับตามองเพราะต่างจากโครงการอื่น ๆ ที่มักจะอยู่ในลักษณะของการถ่ายเทความเจริญจากประเทศที่เจริญกว่าไปสู่ส่วนอื่น ของประเทศที่เจริญน้อยกว่าในรูปแบบของ Vertical Development แต่เป็นความร่วมมือในรูปแบบ Horizontal Development ซึ่งเป็นความร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

พื้นที่พัฒนา IMT-GT นี้มีการผลิตทั้งด้านเกษตร และอุตสาหกรรมใกล้เคียงโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ยางพารา ผลิตภัณฑ์ปาล์มน้ำมัน และสินค้าโภคภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งมีการแข่งขันกันเองในตลาดโลกพื้นที่ที่พัฒนา IMT-GT มีความอุดมสมบูรณ์และมีค่าแรงต่ำแต่เป็นพื้นที่ด้อยโอกาสเพราะห่างไกลจากความสนใจของนักลงทุน (ปริยาลักษณ์ โทณะวนิก, 2537:6-10)

เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมที่ไม่แตกต่างกันของทั้ง 3 ประเทศยังคงมีความแตกต่างกันอยู่บ้างดังนี้

1. มาเลเซียมีการพัฒนาสูงกว่าเพื่อนบ้านในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะเทคโนโลยีการผลิต ผลิตภัณฑ์ยางพารา และปาล์มน้ำมันมีพลังงานน้ำมัน และก๊าซอย่างเพียงพอและยังมีความฉลาดในการใช้มาตรการทางการค้าเพื่อกีดกันสินค้าจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่จุดอ่อน คือ ค่าแรงแพง ศาสนามีกฎระเบียบขัดต่อธุรกิจบางประเภท และมีนโยบายต่างประเทศที่แข็งกร้าวที่เพ่งมองจากประเทศมหาอำนาจ

2. อินโดนีเซีย มีจุดเด่นที่มีทรัพยากรมากค่าแรงถูก และมีพลังงานน้ำมันก๊าซจำนวนมากแต่มีจุดด้อยด้านเทคโนโลยี และคุณภาพของแรงงานความล้มเหลวของระบบราชการ และความไม่สะดวกในการคมนาคม

3. ประเทศไทย มีการพัฒนาเทคโนโลยี และค่าแรงอยู่ในระดับกลาง ๆ ระหว่าง 3 ประเทศอาจจะเด่นกว่าเพื่อนในด้านการประมง และการท่องเที่ยวมีภาคเอกชนแข็งแกร่ง แต่ความเป็นเอกภาพของรัฐบาลจะด้อยกว่ามาเลเซียและอินโดนีเซีย นอกจากนี้พื้นที่ในการพัฒนา 5 จังหวัดยังมีปัญหาด้านการเมือง มีความปลอดภัยน้อย และเป็นเขตอิทธิพลเก่าของขบวนการแบ่งแยกดินแดน

จากจุดเด่น-จุดด้อยของทั้ง 3 ประเทศ ที่มีความแตกต่างกันยากที่จะคาดเดาได้ว่าประเทศใดจะมีโอกาสได้รับประโยชน์สูงสุด แต่พื้นที่ใดโครงการนี้ได้รับความเอาใจใส่มากขึ้นจากรัฐบาล และภาคเอกชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จึงมีโอกาสจะได้รับงบประมาณ และเงินกู้เพื่อการพัฒนาสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอนที่สุด

ด้วยเหตุนี้พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง ภาคเอกชนจึงให้ความสนใจเป็นพิเศษจากจุดเริ่มต้นของโครงการเมื่อได้มีการปรึกษาร่วมกันในระดับรัฐบาล เมื่อต้นปี 2536 จนได้รับข้อ

เป็นทางการว่า IMT-GT เมื่อกลางปี 2536 ภาคเอกชนได้เร่งสานต่อโครงการนี้โดยตั้งสภาธุรกิจเอกชนIMT-GT(IMT-GT Business Council)เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2536เพียงในช่วง 4 เดือน ได้มีการประชุมกันบ่อยครั้ง และมีการวางแผนงานพัฒนา 5 จังหวัดภาคใต้ พร้อมทั้งได้นำโครงการศึกษาเหล่านี้พิจารณาร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนเพื่อกลั่นกรองความเป็นไปได้ ผลกระทบปัญหา และอุปสรรคในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้โครงการที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งยังได้นำแผนงานนั้นไปเสนอเพื่อขอคำปรึกษาหารือ จากตัวแทนภาครัฐบาลทั้ง 3 ชาติ ก่อนที่จะนำเสนอในการประชุมระดับรัฐบาลเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2537 ที่ผ่านมานี้

โครงการที่นำเสนอที่ผ่านการพิจารณา แล้วของรัฐบาล 3 ประเทศ คือ

1. โครงการเสนอรัฐบาลกลางของ 3 ประเทศ 8 โครงการโดยมีรายละเอียดดังนี้
 - 1.1 การขยายระยะเวลาเปิดด่านไทย และมาเลเซีย เป็นเวลา 24 ชม. (เดิมปิด 18.00น.)
 - 1.2 เปิดจุดตรวจศุลกากรที่มีการผ่านแดนทุกจุดและให้รวมจุดตรวจศุลกากรเป็นจุดเดียวกันระหว่างไทย และมาเลเซีย แทนที่จะมีการตรวจ 2 จุด คือต่างฝ่ายต่างตรวจ
 - 1.3 จัดให้มีนโยบายประกันรถยนต์ร่วมระหว่างไทยและมาเลเซียและให้มีการใช้รถได้อย่างเสรีในเขตพัฒนาร่วมกัน
 - 1.4 ให้มีนโยบายประกันผู้ขับขี่รถยนต์ร่วม
 - 1.5 จัดหน่วยงานออกใบขับขี่แบบ One-Stop Agency เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้รถระหว่าง 3 ประเทศในพื้นที่ที่พัฒนาร่วม
 - 1.6 จัดตั้งหน่วยงานพิเศษโดยความร่วมมือของเอกชน 3 ชาติ เพื่อดึงดูดการลงทุนของต่างชาติใน 3 ชาติ
 - 1.7 ให้มาเลเซียอนุญาตการใช้ประโยชน์จากพลาสติกที่ทำในประเทศเพื่อความสะดวกจากการใช้สิ่งพลาสติกบรรจุสัตว์น้ำที่ผลิตในประเทศไทย และให้ลดอัตราค่าธรรมเนียมนในการส่งสัตว์น้ำจาก 5 เซ็นต์กิโลกรัม เป็น 1 เซ็นต์กิโลกรัม
 - 1.8 เปิดการค้าเสรียางในภูมิภาค
2. โครงการเร่งด่วน 14 โครงการ
 - 2.1 ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน 3 ประเทศ
 - 2.2 ให้มีมติหรือองค์การความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว 3 ประเทศเป็นองค์การประสานงานด้านการท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเทศ

2.3 ส่งเสริมการตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเอกชนร่วมกันระหว่าง 5 จังหวัดภาคใต้ของไทยกับบริษัทเอกชนมาเลเซีย

2.4 สนับสนุนอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์จากไม้ยางพารา และหวายระหว่าง 3 ประเทศ

2.5 พัฒนาฝีมือแรงงานร่วมกัน 3 ประเทศ

2.6 พัฒนาโครงการจับปลาร่วมกัน 3 ประเทศ

2.7 ส่งเสริมการจัดตั้งตลาดกลางพืชผัก ผลไม้ตามแนวชายแดน

2.8 ให้รัฐดำเนินการให้ตลาดชายมีความเป็นอิสระปลอดจากการแทรกแซง

2.9 พัฒนาการถ่ายทอดทีวีในภูมิภาค การสร้างสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงระหว่างฝั่งตะวันออกกับตะวันตกของมาเลเซียรวมทั้งการบริการด้านไฟฟ้าร่วมกัน โดยให้รัฐเป็นผู้ศึกษาความเป็นไปได้

2.10 วางท่อก๊าซระหว่างบันดาอาแจห์ ปีนัง และอ่าวไทย

2.11 พัฒนาการระหว่างยะลา กับ เคาห์เพื่อเชื่อมระยะทางที่ห่างกันอยู่ 140 กิโลเมตร ให้เหลือ 60 กิโลเมตร

2.12 สร้างสะพานระหว่างบูเก็ตตา(อ.แว้ง) จ.นราธิวาส กับรัฐปะลิสของมาเลเซียในเส้นทางสายตะวันออก-ตะวันตกของประเทศมาเลเซีย

2.13 ปรับปรุงเส้นทางเชื่อมระหว่างสตูลกับปะลิสให้ผู้โดยสาร และรถบรรทุกหนักผ่านได้

2.14 จัดระเบียบในการขนส่งเชื่อมโยงทั้งภูมิภาค

3. โครงการระยะยาว

3.1 พิจารณาความเป็นไปได้ในความร่วมมืออิเล็กทรอนิกส์ และชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้า

3.2 พัฒนาการท่องเที่ยวทางทะเล ระหว่างสตูล-ป็นัง-เมดาน-บันดาอาแจห์ ส่วนในด้านภาคเอกชนก็มีการร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ ในการร่วมมือด้านธุรกิจ คือ การทำประมงร่วมระหว่างภาคเอกชนไทย-อินโดนีเซีย และการลงนามในด้านการประสานความร่วมมือกัน 5 ประการ คือ

1. การผลักดันให้มีการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาโครงการ IMT-GT ร่วมกันที่เมืองบันดาอาแจห์ และจากรัฐพร้อมทั้งที่อื่นที่จำเป็น

2. มีความเห็นร่วมกันในการลงทุนด้านการประมง อุตสาหกรรมยาง การขนส่งสินค้า การแลกเปลี่ยนสินค้า นิคมอุตสาหกรรม การแปรรูปไม้ และถ้ามีมติร่วมกันตามแผนงานดังกล่าวจะช่วยกันจัดให้มีการลงทุนจากต่างชาติ โดยผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการร่วมลงทุน

3. การกำหนดของเขตการทำงานของธุรกิจที่จดทะเบียนแล้ว ได้แก่ ธุรกิจประมง ธุรกิจสวนยาง อุตสาหกรรม การค้าต่างประเทศ การขนส่ง การบริการท่องเที่ยวทางอากาศ และธุรกิจบริการที่ปรึกษาการลงทุน

4. จัดการให้ข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้ทันที ในด้านการต่อใบอนุญาตทำธุรกิจใน 2 ประเทศ การจัดหาผู้ร่วมลงทุน การร่วมมือด้านการประมง (อาจใช้ใบอนุญาตของประเทศ อินโดนีเซีย) ฯลฯ

5. ร่วมกันวางแผนรายละเอียดของข้อตกลงในบันทึกช่วยจำให้มีผลในทางปฏิบัติ

ผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในภาคใต้ของไทย

การลงทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในภาคใต้ เมื่อโครงการ IMT-GT มีความคืบหน้านั้นไม่เพียงแต่จะมีผลดีใน 5 จังหวัดภาคใต้ของไทยเท่านั้นแต่อาจส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจภาคใต้ทั้งหมดด้วย โครงการเศรษฐกิจสามเส้านี้ นับเป็นการจุดประกายให้กับโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ หรือเซาท์เทิร์นซีบอร์ดที่ยังไม่มีความคืบหน้าในด้านปฏิบัติเท่าที่ควร อีกทั้งทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้เร่งปรับตัวในการดำเนินการเพื่อวิ่งรับกับการลงทุน และการพัฒนาอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในขณะที่เขตการค้าเสรี หรืออาฟต้า (AFTA) มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานน้อยมาก

หากมีการประสานร่วมมือกันย่อมเกิดผลดีต่อไทยอย่างยิ่ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคใต้ให้ดีขึ้น และสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นประตูการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมทั้งร่วมขจัดปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนา โดยหันมาพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกันในเชิงเศรษฐกิจ นั่นคือ การประสานประโยชน์ในความแตกต่าง อันจะส่งผลให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างมาก รวมทั้งปัญหาตามแนวชายแดนที่จะคลี่คลายลงด้วยกล่าวโดยรวมแล้วผลที่ภาคใต้จะได้รับเนื่องจากโครงการนี้ คือ ด้านพลังงาน โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติ และน้ำมันซึ่งทั้งอินโดนีเซียและมาเลเซียมีความพร้อมในด้านนี้ และพร้อมที่จะร่วมทุนกับไทยในขณะที่ไทยเองมีความต้องการพลังงานสำรอง ในประเทศสูงมากเพราะปัจจุบันต้องนำเข้าพลังงานสำรองจากต่างประเทศถึงร้อยละ 60 ของความต้องการใช้ในประเทศทั้งหมดต่อปี อีกทั้งไทยมีนโยบายที่ต้องการใช้เซาท์เทิร์นซีบอร์ดเป็นมาตรฐานทางด้านอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และโรงกลั่นน้ำมันเพื่อการส่งออก ดังนั้นนอกจากจะทำให้ไทยได้รับประโยชน์อย่างมากแล้ว ยังเป็นผลดีต่ออุตสาหกรรมต่อเนื่องในภาคใต้ ซึ่งจะเป็นการช่วยกระตุ้นภาวะการลงทุน และเศรษฐกิจภาคใต้ทั้งระบบด้วย

ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจากความร่วมมือกันนี้จะทำให้ตลาดท่องเที่ยวของทั้ง 3 ประเทศ เปิดกว้างยิ่งขึ้นเพื่อดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามามากที่สุดทั้งจากการเปิดเส้นทางทางการท่องเที่ยว-

สตูล-หาดใหญ่-ทะเลสาบสงขลา เส้นทางป็นัง-ลิงกาวิ-เปอร์ลิส-สตูล ยังมีการเพิ่มเที่ยวบินระหว่างไทย และอินโดนีเซียซึ่งนับเป็นความร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ของทุกฝ่ายและเป็นการสร้างภาพพจน์ของการท่องเที่ยวระดับนานาชาติขึ้นอย่างไรก็ตาม ทางด้านระบบสาธารณสุขป็นสมควรต้องมีความเตรียมพร้อม ทั้งถนนหนทาง ท่าเรือท่าลิก สนามบิน เป็นต้น

ด้านการเกษตร และประมง การพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตร และแปรรูปอาหารให้ได้รับความเห็นชอบร่วมกันทั้ง 3 ประเทศที่จะร่วมมือกัน ส่วนการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ยางพาราเป็นเป้าหมายของไทยที่พร้อมจะพัฒนาอุตสาหกรรมทางด้านนี้เนื่องจากไทยมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่ดี อีกทั้งมีผู้ทางด้านการตลาดที่สดใส นอกจากนี้ทางด้านการประมงนักลงทุนเอกชนของไทยได้เข้าไปลงทุนในอินโดนีเซียเป็นจำนวนมากโดยที่ไทยมีความพร้อม ทางด้านเทคโนโลยีมากกว่า

ด้านระบบสาธารณสุขป็น และระบบการคมนาคมขนส่ง ไทยมีการเร่งดำเนินการทั้งการปรับปรุงถนนหนทางต่าง ๆ การสร้างถนนเชื่อมระหว่างสตูลกับรัฐเปอร์ลิสของมาเลเซีย สร้างท่าเรือท่าลิกจังหวัดสงขลา ท่าเทียบเรือที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาสสร้างสนามบินนานาชาติ เป็นต้น เพื่อรองรับการลงทุน และการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน

ด้านการค้าข้ามแดน โดยจะมีการผ่อนคลาษฎกฐระเบียบต่าง ๆ ลง เช่นการเพิ่มระยะทางและอายุของ border pass หรือขยายระยะเวลาให้อยู่ได้ในระยะที่มากกว่าขึ้นกว่าเดิมเพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณการค้า และยังทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานสะดวกมากขึ้น

เขตเศรษฐกิจสามเส้านี้ นับเป็นการพัฒนาระบบความร่วมมือในอนุภูมิภาค ซึ่งเป็นการสานผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน โดยรัฐบาลของทั้ง 3 ประเทศต้องมีความจริงจังในการร่วมมือกันทั้งในด้านการลดมาตรการ และอุปสรรคต่าง ๆ

โครงการพัฒนาที่กล่าวมาทั้งหมด อาทิ เช่นโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ การเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ ฯลฯ หากสามารถดำเนินการได้สำเร็จตามโครงการ หรือเป้าหมายที่ได้วางไว้แล้วนั้นย่อมมีผลทำให้ในพื้นที่ภาคใต้ทั้งหมดมีการพัฒนาที่ก้าวไกลขึ้น และยังอาจเกี่ยวโยงไปถึงส่วนอื่น ๆ ของประเทศในอนาคต การพัฒนาตามโครงการหลายโครงการโดยเฉพาะในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้รับผลกระทบของการพัฒนาโดยตรงก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ท้องถิ่นสามารถผลิตได้ทำให้มีปริมาณเงินหมุนเวียนในพื้นที่ของทุกจังหวัดการจับจ่ายใช้สอยต่าง ๆ จะเพิ่มขึ้น รวมทั้งการจ้างงานที่จะต้องอาศัยแรงงานของคนในท้องถิ่นที่จะเข้าไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมที่จะกำเนิดขึ้นตามโครงการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ และเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น อาจจะมีประสบปัญหาบางประการที่โดดเด่นที่สุด คือ ความไม่ปลอดภัยในชีวิต และ

ทรัพย์สิน เช่น ปัญหาการเรียกค่าคุ้มครอง ในด้านการลงทุนอาจก่อให้เกิดการเสี่ยงต่อการลงทุน ซึ่งนักลงทุนต่างถิ่นไม่กล้าที่จะเข้ามาลงทุนในพื้นที่ดังกล่าว หากภาครัฐบาลมีนโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ ที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ให้เบาบางลงได้บ้าง คงจะมีนักลงทุนต่างถิ่นกล้าที่จะเข้ามาลงทุนเพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งในพื้นที่เองก็มีความพร้อมทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้อัตราของภูมิภาคนี้มีผู้ลงทุนที่แจ่มใสรื่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวกที่ 2

องค์ประกอบพื้นฐานของจังหวัดยะลา

2.1 องค์ประกอบพื้นฐานของจังหวัดยะลา

2.1.1 ลักษณะทั่วไป

ที่ตั้ง

จังหวัดยะลาตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยรถไฟ ประมาณ 1,039 กิโลเมตร หรือโดยทางรถยนต์ตามเส้นทางเพชรเกษม (สายเก่า) ประมาณ 1,440 กิโลเมตร (สายใหม่) 1,084 กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 5 องศา 37 ลิปดาถึง 6 องศา 41 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นแวงที่ 100 องศา 50 ลิปดา ถึง 101 องศา 37 ลิปดา ตะวันออก

การปกครอง

จังหวัดยะลาแบ่งเขตการปกครองพื้นที่ออกเป็น 6 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 58 ตำบล และ 317 หมู่บ้าน จัดรูปการปกครองท้องถิ่นเป็นรูปเทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 1 แห่ง และ สุขาภิบาล 6 แห่ง อำเภอเมืองยะลา แบ่งการปกครองออกเป็น 17 ตำบล มีชุมชนเมือง 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองยะลา และสุขาภิบาลลำใหม่ ประกอบด้วยหน่วยงานราชการส่วนกลาง 53 หน่วยงาน ราชการส่วนภูมิภาค 28 หน่วยงาน รัฐวิสาหกิจ 9 หน่วยงาน

ขนาด

มีเนื้อที่ประมาณ 4,521.078 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,825,673.75 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.39 ของพื้นที่ภาคใต้ นับว่ามีพื้นที่มากเป็นอันดับ 6 ของภาคใต้ อำเภอเบตงมีพื้นที่มากที่สุด ดังนี้

1. อำเภอเมืองยะลา	430	ตารางกิโลเมตร
2. อำเภอรามัน	516	ตารางกิโลเมตร
3. อำเภอสะทาบ	500	ตารางกิโลเมตร
4. อำเภอบันนังสตา	629	ตารางกิโลเมตร
5. อำเภอธารโต	648	ตารางกิโลเมตร

- ①. ทำสาป
- ②. บาโง
- ③. ภารูปัง
- ④. พร่อน
- ⑤. บุดี
- ⑥. สะเตงนอก
- ⑦. เปินงาม
- ⑧. กอตองติงระ

สัญลักษณ์

อาณาเขตจังหวัด _____

ทางรถไฟ _____

เขตอำเภอ _____

เขตตำบล _____

① อ.เมือง ② อ.ชะบะหา ③ อ.สามพัน
 ④ บันนังสตา ⑤ ธารโต ⑥ อ.เบตง
 ⑦ เมือง. กาบัง

ที่มา : สำนักงานจังหวัดยะลา

แผนที่แสดงการแบ่งเขตตำบลของจังหวัดยะลา

การศึกษาองค์ประกอบความน่าอยู่ของเมือง : กรณีศึกษาผังเมืองยะลา

6. อำเภอเบตง	1,249	ตารางกิโลเมตร
7. กิ่งอำเภอกาบัง	451	ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จดจังหวัดสงขลาและจังหวัดปัตตานี
ทิศใต้	จดรัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันออก	จดจังหวัดนราธิวาส และรัฐเปรักประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	จดจังหวัดสงขลา และรัฐเคดาห์ประเทศมาเลเซีย

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นของจังหวัดยะลาส่วนใหญ่ เป็นภูเขาสลับซับซ้อนไปทุกอำเภอมีพื้นที่ราบเป็นส่วนน้อย และจากลักษณะพื้นที่ดังกล่าวพอแบ่งแยกลักษณะพื้นที่ตามระดับความสูงออกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้ คือ

- ก. พื้นที่ราบ ซึ่งมีเพียงส่วนน้อยนั้นจะอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด เป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากจังหวัดปัตตานี มีความสูงประมาณ 0 - 200 เมตร จากระดับน้ำทะเล ได้แก่พื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองยะลา อำเภอรามันและอำเภอสะหา
- ข. ภูเขาเตี้ยมีความสูงประมาณ 100 - 200 เมตร จากระดับน้ำทะเลมีอยู่โดยทั่วไปของจังหวัด
- ค. ภูเขาสูง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 200 - 1,000 เมตร พื้นที่ร้อยละ 95 เป็นภูเขาสลับซับซ้อนหนาแน่นยาวทอดลงมาทางตอนใต้ของจังหวัดบริเวณอำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต และอำเภอเบตงมีภูเขาที่สำคัญ คือ ภูเขาสันกาลคีรี และภูเขาปิโล สำหรับภูเขาสันกาลคีรีซึ่งทอดตัวในแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก นอกจากจะใช้เป็นแนวแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียแล้ว ทิวเขานี้ยังเป็นสันดอนที่คอยแบ่งน้ำให้ไหลลงไปทั้งสองด้าน คือทั้งทางด้านไทยและมาเลเซียจนทำให้เกิดลำน้ำสายสำคัญ ๆ จึงเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของภาคใต้ตอนล่าง

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดยะลามีลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน (Tropical Monsoon Climate) มีฝนตกตลอดปีมีฤดูกาล 2 ฤดู คือ ฤดูแล้งและฤดูฝนจะยาวนานเกือบตลอดทั้งปีทั้งนี้ เพราะอิทธิพลของลมมรสุมที่พื้นที่บริเวณนี้ได้รับ ซึ่งมีทั้งลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฝนตกมากที่สุดในเดือนพฤศจิกายน และธันวาคมปริมาณน้ำฝนตลอดปีวัดได้

2,742.1 มิลลิเมตร อุณหภูมิอาจพูดได้ว่าเกือบคงที่ตลอดปีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 27.8 องศา เซ็นเซียสและความชื้นสัมพัทธ์อยู่ในเกณฑ์สูงเฉลี่ยประมาณร้อยละ 75

ทรัพยากรธรรมชาติ

- แหล่งน้ำที่สำคัญ มีอยู่ 2 สาย คือ

1. แม่น้ำปัตตานี ต้นน้ำเริ่มจากอำเภอเบตงไหลผ่านอำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา อำเภอเมืองยะลา อำเภอชะเรียง อำเภอหนองจิก และไหลลงสู่อ่าวไทยในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี มีความยาวประมาณ 190 กิโลเมตร เนื่องจากบริเวณพื้นที่อำเภอเบตง อำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต แม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน ประกอบกับสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จึงได้ก่อสร้างเขื่อนบางลางขึ้นที่ตำบลบาเจาะ อำเภอบันนังสตาจังหวัดยะลา

2. แม่น้ำสาบบุรี ต้นน้ำเกิดจากภูเขาสันกาลาศรีกัณพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซียไหลผ่านอำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาสผ่านอำเภอรามัน จังหวัดยะลาลงสู่ทะเลที่อำเภอสาบบุรี ความยาวประมาณ 170 กิโลเมตร

- ป่าไม้ จังหวัดยะลามีพื้นที่ป่าทั้งสิ้น 1,181.41 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 26.13 ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งมากรองจากพื้นที่ถือครองการเกษตรจัด เป็นป่าสงวนแห่งชาติ 11 แห่ง วนอุทยาน 1 แห่ง ลักษณะเป็นป่าดงดิบที่สมบูรณ์ มีไม้ที่สำคัญ คือ ไม้หลุมพด เตเคียน สยา จำปา และกาลอ

- แร่ธาตุ ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน ทำให้จังหวัดยะลามีทรัพยากร แร่ธาตุที่สำคัญ คือ แร่ดีบุก แร่หินอ่อน และแร่หินปูน

แร่ดีบุกมีมากในเขตอำเภอเมือง อำเภอบันนังสตา อำเภอชะหา อำเภอรามัน และอำเภอเบตง

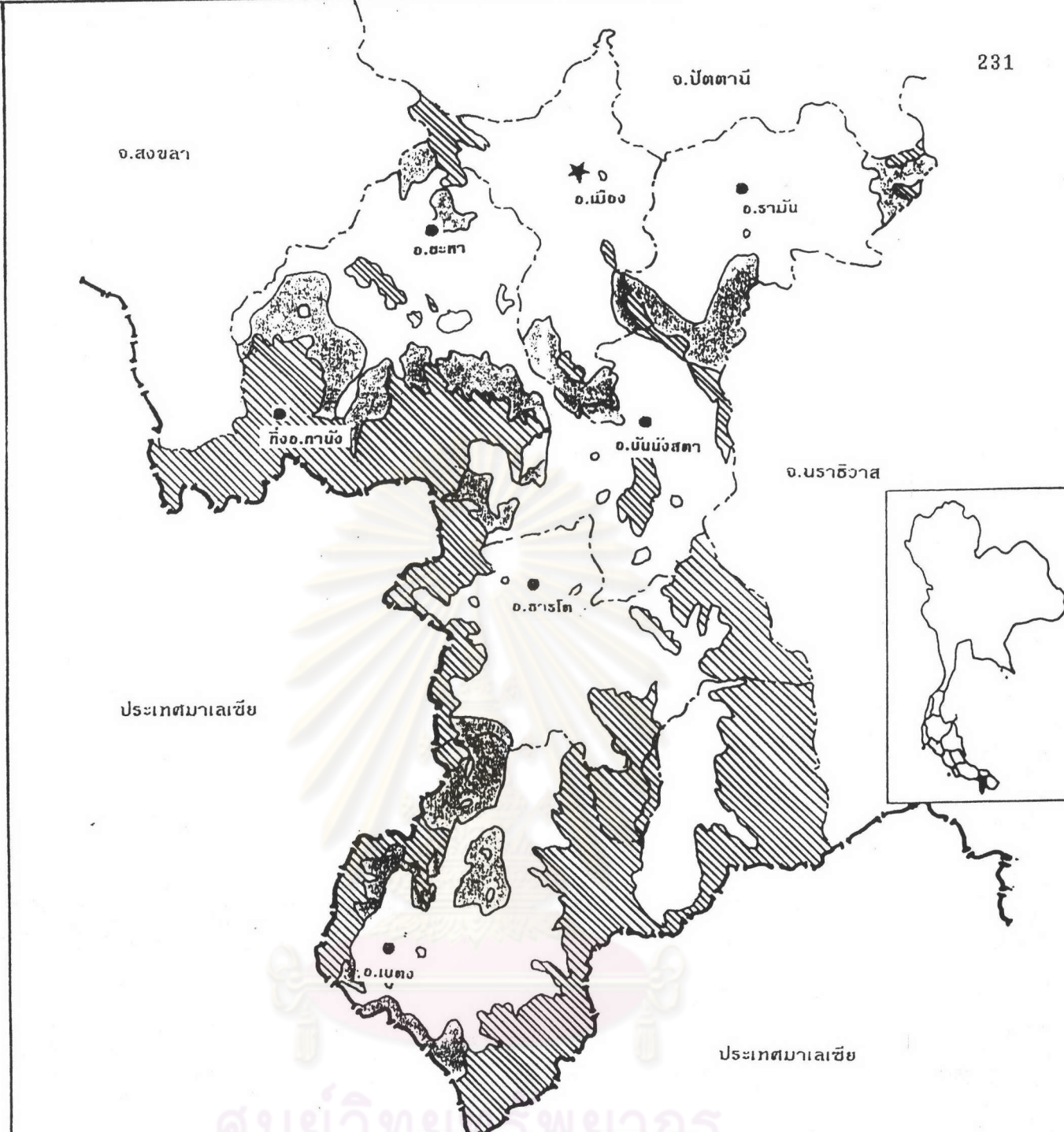
แร่หินปูน มีมากในเขตอำเภอเมืองยะลา

แร่หินอ่อน มีมากในเขตอำเภอเมืองยะลา

ระบบโครงข่ายการคมนาคม

จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดชายแดนใต้สุดของประเทศ ลักษณะโครงข่ายการคมนาคมเป็นที่ยาวที่สุดของทางหลวงแผ่นดินมีการคมนาคมสะดวกเฉพาะทางบกเท่านั้น ระบบการคมนาคมติดต่อยุทธศาสตร์เอเซียดังนี้คือ

ก. การคมนาคมทางบกโดยทางรถยนต์ การคมนาคมทางบกโดยทางรถยนต์นั้นได้รับความสะดวก เนื่องจากจังหวัดยะลามีทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด และทางหลวง

สัญลักษณ์	
เขตประเทศ	_____
เขตจังหวัด	_____
เขตอำเภอ	_____
ที่ตั้งจังหวัด	★
ที่ตั้งอำเภอ	●
พื้นที่คงสภาพป่าไม้	□
พื้นที่ป่าถูกทำลาย	□

ที่มา : สำนักผังเมือง

แผนที่แสดงพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของจังหวัดยะลา

การศึกษารายละเอียดประกอบความน่าอยู่ของเมือง : กรณีศึกษาผังเมืองยะลา

ชนบทซึ่งเชื่อมโยงชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างทั่วถึงและยังสามารถติดต่อไป ถึงจังหวัด นราธิวาส ปัตตานี และสงขลาได้สะดวกดังนี้เส้นทางการคมนาคมในจังหวัดยะลา เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญบทบาทระดับภาค และประเทศเส้นทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษม จากกรุงเทพ - จังหวัดยะลา เป็นระยะทาง 1,395 กิโลเมตร โดยใช้เวลาเดินทาง 17 ชม. ทางรถยนต์ใน จังหวัดมีเส้นทางสำคัญ 3 เส้นทาง ตามระดับความสำคัญที่ใช้ในการติดต่อระดับอำเภอกับอำเภอ เมืองยะลา มีดังต่อไปนี้ คือ

1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 410 จากจังหวัดยะลาผ่านจังหวัดปัตตานี โดยเชื่อมอำเภอบันนังสตา อำเภอธารโตและอำเภอเบตง ออกสู่สหพันธรัฐมาเลเซียเป็นเส้นทาง ระดับจังหวัด ระยะทางจากอำเภอเบตงถึงอำเภอยะลาประมาณ 126 กิโลเมตร

2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 409 ซึ่งเชื่อมบ้านนาเกตุ - ยะลา ระยะทางติดต่อระหว่างอำเภอสะทากับอำเภอรามันและอำเภอเมืองยะลาประมาณ 23 กิโลเมตร

3. ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4063 เส้นทางเชื่อม อำเภอเมือง ตำบลโกตาบารู - รามัน ระยะทางการติดต่อระหว่างอำเภอรามันกับ อำเภอเมืองยะลาประมาณ 30 กิโลเมตร

4. ทางรถไฟ จังหวัดยะลา มีเส้นทางรถไฟสายใต้ผ่านภายในจังหวัดเป็น ระยะทาง 39 กิโลเมตร โดยผ่านพื้นที่ตอนบนของจังหวัดในเขตอำเภอเมืองยะลาและอำเภอรามันมีจำนวนสถานีรถไฟทั้งสิ้น 5 แห่งคือ สถานีตาเซะ ยะลา ไม้แก่น รามัน และบารอสถานี ยะลานั้นเป็นสถานีที่มีบทบาทสูงสุดสำหรับสถานีอื่น ๆ นั้นมีบทบาทแต่เพียงการขนส่งผู้โดยสารเท่านั้น

ข. การคมนาคมทางน้ำ เนื่องจากจังหวัดยะลาเป็นจังหวัดที่ไม่มีอาณาเขต ติดต่อทะเลการคมนาคมทางน้ำในจังหวัดยะลาไม่มีบริการระดับนี้โดยตรง ก็สามารถทำการขนส่ง สินค้าออกที่สำคัญคือยางพารา และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากยางได้สะดวก โดยอาศัยท่าเรือส่งสินค้าออก ที่บริเวณปากแม่น้ำปัตตานี

ค. การคมนาคมทางอากาศ จังหวัดยะลาไม่มีสนามบินพาณิชย์การขนส่งผู้โดยสาร และสินค้าขนาดเบาจะต้องอาศัยสนามบินพาณิชย์ที่ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัด ปัตตานี จังหวัดยะลา มีเพียงสนามบินของทางราชการทหาร และตำรวจซึ่งไม่ได้ใช้ประโยชน์ เท่าใดนัก ปัจจุบันมี 3 แห่ง คือ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าสาป อำเภอเมืองยะลาห่างจากตัวเมือง ประมาณ 7 กิโลเมตร สนามบินทุ่งกาเม็ง ตำบลอาซ่อง อำเภอรามัน และบ้านจันทร์ตัน อำเภอเบตงห่างจากอำเภอประมาณ 9 กิโลเมตร

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการขนส่งของยะลา ทั้งระดับภาค และระดับ จังหวัดนั้นมีข้อเสียเปรียบหลายประการเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดใกล้เคียง แม้ว่าจังหวัดยะลาจะมีเส้นทางรถไฟผ่านตัวเมือง อย่างไรก็ตามลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบสูงจากที่กล่าวมาข้างต้น

เป็นข้อจำกัดในการติดต่อทางด้านชายแดนกับประเทศมาเลเซียซึ่งจะผ่านแดนที่ อำเภอเบตงทำให้ การติดต่อส่งสินค้าไม่สะดวกจึงใช้เส้นทางในจังหวัดใกล้เคียงแทน ส่วนในระดับประเทศและระดับ ภาคนั้นจะเห็นได้ว่าจำเป็นต้องพึ่งพากับจังหวัดปัตตานีสึ่งมากไม่ว่าทั้งทางน้ำและทางอากาศในการ ขนถ่ายสินค้า อันสืบเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศเป็นดงดิบชื้น

2.1.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย สภาพการติดต่อกับชาย ชาติมีเพียงแต่ภายในประเทศเท่านั้นยังคงมีการติดต่อด้านการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านทางชายแดน ที่อำเภอเบตง โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลาเป็นการเกษตรกรรมเป็นหลัก รองลงมา ได้แก่พาณิชยกรรม (การค้าส่งและค้าปลีก) การบริการการก่อสร้าง การคมนาคม การขนส่ง และอุตสาหกรรมเป็นต้น

สินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดยะลา คือ ยางพาราซึ่งเป็นสินค้าเกษตรกรรมที่มีความ สำคัญยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจส่วนอื่น ๆ โครงสร้างตลาดมักอิงอยู่กับตลาดต่างประเทศและตลาดกลาง หาดใหญ่ เนื่องจากขอบเขตตลาดมีกว้างทั้งจำหน่ายภายในประเทศและต่างประเทศ

สินค้าอุตสาหกรรม ที่ผลิตได้ในจังหวัดยะลา ได้แก่ อุตสาหกรรมยางพารา ซึ่งส่วนใหญ่ ร้อยละ 95 ผลิตเพื่อจำหน่ายต่างประเทศ นอกจากนี้อุตสาหกรรมผลิตไม้ยางพาราแปรรูปก็ได้รับ ความนิยมสูงจากนักลงทุน เนื่องจากความต้องการของตลาดมีสูง โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ ในอนาคตคาดว่าจะมีการขยายตัวของอุตสาหกรรม ที่ต่อเนื่องจากอุตสาหกรรมเหล่านี้ เช่น อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์จากไม้ยางพารา อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางสำเร็จรูป และอุตสาหกรรม การบริการ การค้า และบริการของจังหวัดยะลาส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดกลาง และขนาดเล็กซึ่ง ยานธุรกิจการค้าหลักของชุมชนจะตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลเมืองยะลาทั้งนี้เนื่องจากเป็นศูนย์กลาง การบริหาร การปกครอง และการบริการต่าง ๆ ที่สำคัญของจังหวัด โดยเป็นแหล่งศูนย์กลางของ ตลาดสินค้าในการซื้อขายและรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรของจังหวัด แล้วกระจายไปยังจังหวัด อื่น ๆ ที่ใกล้เคียง สถานประกอบธุรกิจการค้าและบริการต่าง ๆ เกาะกลุ่มหนาแน่นอยู่ บริเวณถนน สิโรรส ถนนพิพิธภักดี ถนนเทศบาล 3 และด้านทิศใต้ของสถานีรถไฟ สถานประกอบการส่วนใหญ่ จะเป็นร้านค้าบริการ และร้านค้าปลีกที่ให้บริการ และจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคประจำวัน เช่น ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของใช้เบ็ดเตล็ด กิจการค้า และบริการส่วนใหญ่ร้อยละ 95.80 ของสถานประกอบการทั้งหมดจะอยู่ในเขตเทศบาล

ภาวะการค้าของจังหวัดยะลา

สินค้าส่งออกที่สำคัญของจังหวัดยะลาส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรม และสินค้าต่อเนื่อง เช่น

- ยางพาราส่งออกในรูปของยางดิบแผ่น ยางแผ่นรมควัน น้ำยางข้นปีละประมาณ 110,000 เมตริกตัน มูลค่าประมาณ 1,963 ล้านบาท
- ผลไม้ เช่น ทุเรียน ลองกอง เงาะ ส้มเขียวหวาน โดยเฉพาะส้มโชกุนซึ่งเป็นส้มที่มีชื่อเสียงของจังหวัดยะลา โดยแต่ละปีมีการส่งออกผลไม้ไปจำหน่ายประมาณ 16,850 เมตริกตัน มูลค่าประมาณ 344 ล้านบาท
- ไม้ยางพาราแปรรูปปริมาณการส่งออกปีละ 3,398,800 ลูกบาศก์ฟุต มูลค่าประมาณ 510 ล้านบาท

สินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ ไม้แปรรูป ปูนซีเมนต์ เครื่องจักรอุปกรณ์ รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ รวมทั้งสินค้าเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น ข้าวสาร น้ำตาลทราย ฯลฯ

ภาวะการค้าต่างประเทศชายแดนไทยและมาเลเซีย

จังหวัดยะลามีชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย คือ อำเภอเบตงซึ่งมีภูมิประเทศมีลักษณะยื่นเข้าไปภายในประเทศมาเลเซีย ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอเบตงมีภูเขาสลับซับซ้อน การติดต่อระหว่างจังหวัดยะลา อำเภอเบตง และทางชายแดนมีเพียงเส้นทางเดียว คือทางหลวงหมายเลข 410 ความยาว 140 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที และระยะทางจากอำเภอเบตงถึงด่านพรมแดนเป็นระยะทาง 7 กิโลเมตร จากสภาพภูมิประเทศดังกล่าวซึ่งเป็นอุปสรรคในการขนส่งสินค้า และส่งผลกระทบต่อสินค้านำเข้า และส่งออก ไปยังประเทศมาเลเซียที่ผ่านแดนทางด่านศุลกากรจึงมีมูลค่าน้อย เมื่อเทียบกับปริมาณด่านศุลกากรอื่น ๆ สำหรับการนำสินค้าเข้าที่มีมาจำหน่ายในท้องที่จังหวัดยะลาส่วนใหญ่จะนำเข้า ทางด่านศุลกากรป่าดงเบขาร์อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เนื่องจากมีการคมนาคมที่สะดวกกว่า

อนาคตแนวโน้มการเติบโตในด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดยะลามีลู่ทางที่สดใสขึ้น จากโครงการพัฒนา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ECONOMIC SPECIAL ZONEX) ทั้งนี้โดยมีโครงการร่วมดำเนินการระหว่างภาคนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยกับเอกชนสำหรับจังหวัดยะลาซึ่งมีศักยภาพในการผลิตยางพารา ซึ่งโครงการดังกล่าวได้มีการจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมเกี่ยวกับยางพาราเรียกว่า "นิคมอุตสาหกรรมสวนส้ม" จะมีผลต่อการมีงานทำของประชากร การกระจายรายได้ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต

จากที่กล่าวมาทั้งหมดถึงสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา ทั้งทางด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรมจะเห็นได้ว่าสินค้าการเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดสูง

ได้แก่ยางพารา หรือผลไม้เช่นทุเรียน ลองกอง ส้มเขียวหวาน ฯลฯ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาและภูมิอากาศที่ชื้นมีฝนตกชุกและยาวนานทำให้สภาพดินจึงเอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก และจากผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่สำคัญคือยางพารา ไม้ยางพาราแปรรูป และยังส่งผลไปถึงอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่อง คือ อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์จากไม้ยางพารา และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางสำเร็จรูป ฯลฯ สำหรับทางด้านพาณิชยกรรมของจังหวัดกระจุกตัวอยู่ในย่านใจกลางเมืองใกล้กับทางรถไฟโดยทิศทางการขยายตัวไปทางทิศเหนือและทิศใต้ ในย่านการค้าของเมืองมีทำเลที่ตั้งและมีการเข้าถึงที่สะดวก เนื่องจากมีเส้นทางรถไฟที่จะผ่านจากจังหวัดยะลาไปสู่สถานีรถไฟสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาสและประเทศมาเลเซีย การคมนาคมทางบกมีการเข้าถึงได้สะดวกเช่นกัน ในย่านพาณิชยกรรมเป็นศูนย์กลางที่ซื้อขายผลิตผลทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดแล้วกระจายไปยังพื้นที่ต่างๆแต่อย่างไรก็ตามในด้านการค้ากับประเทศมาเลเซียการคมนาคมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การค้าชายทางชายแดนด้อยศักยภาพลง เนื่องจากจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นจุดผ่านแดนเป็นที่สูงการคมนาคมติดต่อไม่สะดวกผู้ประกอบการจึงใช้เส้นทางจังหวัดอื่น ในการติดต่อค้าขายแทนเพราะมีสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยกว่า

การท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดยะลามีหลายแห่งด้วยกัน โดยตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา จังหวัดได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ งานแข่งนกเขาชวาชิงแชมป์อาเซียน งานประเพณีสมโภชน์หลักเมืองยะลา และงานฟื้นฟูประเพณีของดีเมืองยะลา เทศกาลทุเรียนยะลา สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอยู่หลายแห่งด้วยกัน ซึ่งตั้งอยู่ทั้งภายในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2504 โดยได้ทำพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2504 ส่วนองค์เสาหลักเมืองได้ทำการพุทธาภิเษกสวดพุทธมนต์เจริญพระปริต และนำขึ้นน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้พระราชทาน เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2505 จังหวัดจึงได้เชิญองค์เสาหลักเมืองมาประดิษฐาน ณ ศาลหลักเมือง เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2505 เวลา 12.00น.

สวนขวัญเมือง

อยู่ในเขตเทศบาลเมืองยะลาห่างจากวงเวียนศาลเจ้าพ่อหลักเมืองประมาณ 300 เมตร บนเนื้อที่ 207 ไร่ เป็นสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ มีสนามกีฬา สนามเด็กเล่น ทะเลสาบเทียม ฯลฯ

สวนสาธารณะสนามโรงพิธีช้างเผือก

เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองยะลาบนเนื้อที่ 80 ไร่ รมรื่นด้วยไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด มีสระน้ำใสสะอาดและศาลากลางน้ำ

สถานที่ท่องเที่ยวทั้ง 3 แห่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สถานที่ดังกล่าวจะตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลทั้งหมด และสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้จัดอยู่ในประเภทสวนสาธารณะที่ตั้งอยู่กลางเมืองทั้งสิ้นมีความร่มรื่นสวยงามเหมาะสำหรับ เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชาวเมือง และนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ได้ไปเยี่ยมชม

ถ้าคุณาภิมุข (วัดถ้า)

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองยะลา ประมาณ 5 กิโลเมตร ตามสายถนนเพชรเกษมเป็นที่ประดิษฐานปูชนียสถานที่สำคัญ คือ พระพุทธไสยาสน์สร้างสมัยศรีวิชัยประมาณ 1,300 ปีเศษ ภายในมีถ้ำต่างๆ เช่น ถ้ำมิด ถ้ำปร. และหินงอกหินย้อย หยอดน้ำที่ไหลรินจากโศดหินสวยงามยิ่งนัก

ในปี พ.ศ. 2529 ถ้าคุณาภิมุข ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ถ้ากระแซง

อยู่ในเขตอำเภอบันนังสตา ห่างจากตัวเมืองยะลาประมาณ 51 กิโลเมตร เป็นถ้ำที่มีลักษณะคล้ายประตูเรือมีลำธารน้ำไหลลอดผ่านถ้ำและมีหินงอก หินย้อยสวยงาม

เขื่อนบางลาง

ตั้งอยู่ตำบลบาเจาะ อำเภอบันนังสตา ห่างจากตัวเมืองยะลาประมาณ 60 กิโลเมตร บนเส้นทางสายยะลา-เบตงสร้างขึ้นตามโครงการก่อสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังแม่น้ำปัตตานี บริเวณเหนือเขื่อนมีทิวทัศน์ที่สวยงามประทับใจ และมีอาคารที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวไว้ด้วย

ทะเลสาบธารโต

เป็นผลผลิตจากการสร้างเขื่อนบางลางทำให้พื้นที่กว้างใหญ่ บริเวณเหนือเขื่อนกลายเป็นทะเลสาบขนาดใหญ่ที่สวยงาม ขณะนี้อำเภอยะลาได้ดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ประสงค์จะล่องเรือแพชมทะเลในผืนแห่งนี้

หมู่บ้านซาไก

อยู่ในเขตอำเภอยะลา ห่างจากตัวเมืองยะลา 80 กิโลเมตรตามเส้นทางสายยะลา - เบตงเป็นที่อยู่ของชนเผ่าพื้นเมืองที่เราเรียกกันว่า "เงาะ" หรือ "ซาไก" ซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองเพียงเผ่าเดียวที่ยังหลงเหลืออยู่และยังคงดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมที่น่าศึกษาอย่างยิ่งนัก

เบตงเมืองในหมอก

เป็นเมืองชายแดนที่น่าท่องเที่ยวซึ่ง เป็นเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรมผู้คนต่าง เชื้อชาติศาสนา ภาษาไว้อย่างกลมกลืนเหมาะเจาะมีสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ ไร่เบตง ปลายฝนหนาวเย็นเบตงและดูไปรษณีย์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยอยู่ห่างจากตัวเมือง 140 กิโลเมตร

อุโมงค์เบตง

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านปิยะมิตร 1 ตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตงในบริเวณ ภูเขาซึ่งผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย(โจรเงินคอมมิวนิสต์ เขต 2)ได้ขุดไว้ เมื่อ พ.ศ. ปี 2519 มีทาง เข้าอุโมงค์ 9 ทาง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์การเมืองในอดีต ที่น่าสนใจและควรรค่า แก่การอนุรักษ์ตลอดจนเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอีกแห่งหนึ่ง

บ่อน้ำร้อนเบตง

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง เป็นบ่อน้ำร้อนธรรมชาติ ประกอบด้วยอ่างเก็บน้ำร้อน สระน้ำร้อนและอาคารอาบน้ำแร่ ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั่วไป และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น

น้ำตกบูเกะปิไล	อยู่ในเขตอำเภอเมืองยะลา
น้ำตกตะวันตก	ห่างจากตัวเมืองยะลา 20 กิโลเมตร
น้ำตกสุททาลัย	ห่างจากตัวเมืองยะลา 40 กิโลเมตร
น้ำตกธารโต	ห่างจากตัวเมืองยะลา 60 กิโลเมตร
น้ำตกละออวัง	ห่างจากตัวเมืองยะลา 103 กิโลเมตร

แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดยะลาที่กล่าวมานั้นมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น ประเภท ภูมิทัศน์ ประวัติศาสตร์ และโบราณสถานแต่ส่วนใหญ่มักจะเน้นหนักไปทางด้านภูมิทัศน์ เพราะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นที่ราบสูง และป่าเขาเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวประเภทภูมิทัศน์ของเมืองดังกล่าว

2.1.3 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากรในจังหวัดยะลา

จากข้อมูลสำนักงานทะเบียนราษฎร ปี พ.ศ. 2535 จังหวัดยะลามีประชากรรวม 375,482 คน คิดเป็นร้อยละ 5.07 ของภาคใต้และร้อยละ 1.29 ของประเทศ มีประชากรมากเป็นอันดับที่ 9 ของภาคใต้ โดยแยกเป็น ชาย 191,669 คน หญิง 183,813 คน ความหนาแน่น ประชากร 83 คน/กม. อัตราการเพิ่มของประชากรเฉลี่ย 2.78 เปอร์เซ็นต์/ปี (คำนวณจาก พ.ศ. 2526-2535) อำเภอเมืองยะลามีประชากรรวม 87,038 คน คิดเป็นร้อยละ 23.18

ของจังหวัด โดยแยกเป็นชาย 43,544 คน หญิง 43,494 คน ความหนาแน่นของประชากร 202 คน/ตร.กม. อัตราการเพิ่มของประชากรเฉลี่ย 2.34 เปอร์เซ็นต์/ปี (คำนวณจาก พ.ศ.2526-2535) เทศบาลเมืองยะลา มีประชากรรวม 73,363 คน คิดเป็นร้อยละ 19.53 ของจังหวัด โดยแยกเป็นชาย 37,361 คน หญิง 36,002 คน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 21.75 ของจังหวัด 3,861 คน/ตร.กม. อัตราการเพิ่มของประชากร 2.94 เปอร์เซ็นต์ต่อปี (คำนวณจาก พ.ศ.2526-2535)

จากข้อมูลสถิติของประชากรในอดีตของจังหวัดยะลา ในเขตผังเมืองรวมพบว่า มีอัตราการขยายตัวที่ค่อนข้างสูง แต่ในปัจจุบันเริ่มลดลง คืออัตราการขยายตัว 4.11 เปอร์เซ็นต์ (พ.ศ. 2520-2534) กล่าวคือในอดีตประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามไม่ยอมให้มีการคุมกำเนิด เพราะผิดหลักศาสนาอิสลาม และนิยมให้บุตรที่มีเพศหญิงสมรสตั้งแต่อายุยังน้อย เนื่องจากมีการศึกษาน้อย ในปัจจุบันประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้ประชาชนในวัยหนุ่มสาวสมรสเมื่อมีอายุมากขึ้นจึงทำให้สถิติการเพิ่มของประชากรลดลง (สำนักผังเมือง, 2535 : 25) เหตุผลดังกล่าว ในอนาคตภายใต้สภาวะการที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนและความเป็นอยู่ของประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามดีขึ้นและมีการศึกษาที่สูงขึ้น ดังนั้นการขยายตัวของประชากรจะมีอัตราที่ต่ำกว่าที่คาดไว้เดิมด้วยอัตรา 3.72 เปอร์เซ็นต์/ต่อปี โดยใช้ประชากรจากปี พ.ศ.2535 เป็นฐานทำให้ปี พ.ศ.2555 ประชากรในเขตผังเมืองรวมมีจำนวน 174,200 คน (สน.พม., 2535: 48)

การบริการด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

- การไฟฟ้า ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้เกิดการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่น ๆ จังหวัดยะลาสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าใช้ได้เอง โดยการผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ เขื่อนบางลางและมีสถานีไฟฟ้าย่อย 2 แห่ง คือ

1. สถานีไฟฟ้าย่อยยะลาจ่ายไฟให้ตัวเมืองยะลา อ.รามัน อ.สะทิง และ กิ่ง อ.กาบังมีความสามารถรับโหลดสูงสุด 42.5 เมกกะวัตต์ (50 เมกกะโวลต์แอมป์) ปัจจุบันรับโหลดสูงสุดเพียง 26.5 เมกกะวัตต์ เท่ากับ 62.35 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งยังสามารถรับโหลดเพิ่มได้อีก 16 เมกกะวัตต์ เท่ากับ 37.65 เปอร์เซ็นต์

2. สถานีไฟฟ้าย่อยบางลางจ่ายไฟให้ อ.บันนังสตา อ.ธารโต สามารถรับโหลดสูงสุด 5 เมกกะวัตต์ เท่ากับ 79 เปอร์เซ็นต์ สามารถรับโหลดได้อีกประมาณ 1.3 เมกกะวัตต์ เท่ากับ 21 เปอร์เซ็นต์

ปัจจุบันประชาชนมีไฟฟ้าใช้แล้ว 298 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 96 เหลือจำนวนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้เพียง 11 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 4 ของหมู่บ้านในจังหวัดยะลา

- การประปา ในเขตเทศบาลเมืองดำเนินการโดยการประปาเทศบาลใช้น้ำดิบจากแม่น้ำปัตตานี และมีบ่อบาดาล 2 บ่อ ในปัจจุบันได้เพิ่มกำลังผลิตจาก 13,200 ลบ.เมตร/วัน เป็น 19,200 ลบ.เมตร/วัน ในเขตเทศบาลสามารถให้บริการชุมชนได้อย่างทั่วถึง แต่ยังมีอาคารอีกจำนวนมากที่นิยมขุดบ่อน้ำเอาไว้ในบริเวณอาคาร และใช้น้ำบ่อสำหรับบริโภค ส่วนนอกเขตเทศบาลอาคารเกือบทุกหลังจะมีน้ำบ่อเป็นของตัวเองภายในบริเวณที่พัก

- การโทรศัพท์ ปัจจุบันมี 4 ชุมสาย คือ ชุมสายโทรศัพท์ยะลาที่มีจำนวน 2,917 เลขหมาย ชุมสายโทรศัพท์เบตงมีจำนวน 1,012 เลขหมาย ชุมสายโทรศัพท์บันนังสตาที่มีจำนวน 12 เลขหมาย และชุมสายโทรศัพท์ธารโตมีจำนวน 7 เลขหมาย ปัจจุบันได้เพิ่มอีกจำนวน 1,016 เลขหมาย ในเขตอำเภอเมืองยะลา

การบริการด้านสังคม

- สถาบันการศึกษา ยะลาเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศูนย์รวมของสถาบันการศึกษาภาคใต้เป็นที่ตั้งของสำนักงานการศึกษาเขต 2 โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง การบริหารการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส) มีสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล 26 แห่ง สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่เป็นของรัฐเป็นของเอกชน 11 แห่ง จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 27,958 คน ครูและอาจารย์ 1,467 คน จำนวน 782 ห้องเรียน มีถึงระดับอุดมศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ วิทยาลัยครูยะลา วิทยาลัยสาธารณสุขภาคใต้จังหวัดยะลา และวิทยาลัยพลศึกษายะลา

ดังนั้นจังหวัดยะลาจึงมีความสำคัญในด้านการเป็นศูนย์กลาง การบริหาร การศึกษา และมีสถาบันศึกษาทุกระดับที่สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างเพียงพอ

- สถาบันศาสนา จากลักษณะภูมิประเทศที่จังหวัดยะลา มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซียซึ่งนับถือศาสนาอิสลามทำให้ชนบทรวมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมจากประเทศมาเลเซียมีอิทธิพลแผ่ขยายเข้ามาในจังหวัดยะลาค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้จากมีจำนวนมัสยิดถึง 100 แห่ง ในเขตอำเภอเมืองส่วนวัดไทยมี 18 แห่ง โบสถ์คริสต์ 2 แห่ง

- การสาธารณสุข หน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัดยะลาประกอบด้วยหน่วยงานบริหาร และหน่วยงานด้านบริการ มีหน่วยงานด้านบริหารดังนี้ คือ สำนักงานสาธารณสุข 1 แห่ง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 6 แห่ง สำนักงานสาธารณสุขกิ่งอำเภอ 1 แห่ง ส่วนงานบริการมีโรงพยาบาลศูนย์ 1 แห่งโรงพยาบาลทั่วไป 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 4 แห่ง สถานีอนามัย 69 แห่ง และสำนักงานสาธารณสุขชุมชน 8 แห่ง

การนับถือศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดจะนับถือศาสนาอิสลาม ดังจะเห็นได้จากจำนวนผู้นับถือ

ศาสนาอิสลามของจังหวัดยะลามีจำนวน 261,389 คน คิดเป็นร้อยละ 77.88 ศาสนาพุทธจำนวน 72,234 คน คิดเป็นร้อยละ 21.52 ศาสนาอื่น ๆ จำนวน 2,221 คน คิดเป็นร้อยละ 0.61 ผู้นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่อจะอยู่ในเขตเทศบาลเมืองยะลามีจำนวน 52,540 คน คิดเป็นร้อยละ 75.40 ศาสนาอิสลามมีจำนวน 17,139 คน คิดเป็นร้อยละ 24.60 ส่วนนอกเขตเทศบาล เช่นตำบลสะเตงนอก ตำบลท่าสาบ ประชาชนจะนับถือศาสนาอิสลาม มีจำนวน 9,036 คน คิดเป็นร้อยละ 68.97 ของประชากรนอกเขตเทศบาล

ชุมชนรอบนอกเขตเทศบาลเมืองยะลา ประชากรจะนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ จึงมีบทบาทต่อการกำหนดพฤติกรรม ค่านิยม และความเชื่อในกลุ่มชาวไทยอิสลาม ทำให้จังหวัดยะลาประสบกับปัญหาสังคมที่ต้องแก้ไขตลอดเวลา นอกจากนี้ศาสนาก็เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชากรค่อนข้างสูง ความเชื่อในทางศาสนาส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งในทางการเมืองทางศิลปวัฒนธรรมแล้ว ในทางเศรษฐกิจก็เป็นตัวกำหนดรูปแบบของการผลิตและการบริโภคของชุมชนนั้น ๆ อีกประการหนึ่ง

ประชาชนจังหวัดยะลาส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม โดยพื้นฐานของศาสนาอิสลามแล้วมีส่วนทำให้ชาวไทยมุสลิมมีความเคร่งครัดต่อศาสนา ทั้งนี้เพราะศาสนาอิสลามเน้นหนักในด้านหลักการ การปฏิบัติและการปฏิเสธ ประชาชนส่วนใหญ่เกาะตัวกันเป็นกลุ่มมีความผูกพันยึดเหนี่ยวกันอย่างเหนียวแน่นเพราะอิทธิพลของศาสนาและวัฒนธรรมอิสลาม ซึ่ง วัฒนธรรมอิสลาม หมายถึง การดำเนินชีวิตหรือรูปแบบของพฤติกรรม(แนวปฏิบัติ) ตลอดจนสิ่งสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่นำมาจากหรืออยู่ในขอบข่ายของอัลกุรอานและซุนนะห์ (คำสั่งสอน) ของศาสดามูฮัมหมัด(เสาวณีย์ จิตต์หมวด, 2522 : 20) มีความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันอย่างเรียบง่ายใช้ภาษามาลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวันมากกว่าภาษาไทย บางกลุ่มพูดและใช้ภาษาไทยไม่ได้บางกลุ่มพูดและใช้ภาษาไทยได้แต่ไม่นิยมใช้เพราะมีภาษาอื่นใช้แทน จึงเป็นเหตุให้ท้องถิ่นมีศาสนา วัฒนธรรมนิยม ประเพณีและวัฒนธรรมแตกต่างไปจากพื้นที่ส่วนอื่นๆของประเทศไทย ซึ่ง ศาสนาอิสลาม (วิชัย เกษณน้อยและ ประชาอินทร์แก้ว, 2533:180) เป็นศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียว กำเนิดในคาบสมุทรอาหรับแผ่ขยายออกไปยังประเทศต่างๆในตะวันออกกลางทางตอนเหนือของประเทศแอฟริกาและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศาสนาอิสลามแบ่งออกเป็น 2 นิกายคือ

1. นิกายสุนนี (SUNNI)
2. นิกายชีอะห์ (SHIAH)

ชนบทรวมประเพณีและวัฒนธรรมของจังหวัดยะลา

ก. ชนบทรวมประเพณี

พิธีถือศีลอดมุสลิมทุกคนจะต้องถือศีลอด ตั้งแต่วันเห็นดวงจันทร์ขึ้นครั้งแรกในเดือนรอมฎอน (ประมาณเดือน 9 ตามจันทรคติ) คือ นอกจากอดอาหารทุกชนิดในเวลากลางวัน

แล้วยังต้องอดทนและอดกลั้นด้วยประการทั้งปวงในทางอารมณ์ด้วย (ซอบาร์) เป็นเวลา 30 วัน หรือเห็นดวงจันทร์ขึ้นวันแรกของเดือนถัดไป

วันฮารีร่าฮอ (ฮิดัลฟีตรี) เป็นวันที่ถัดจากครบกำหนดถือศีลอดวันรุ่งขึ้นของวันที่เห็นดวงจันทร์ของเดือนถัดไปจากเดือนรอมดอนและหรือวันหลังจากที่ครบกำหนด 30 วัน ของการถือศีลอด 1 วัน นับจากวันที่เริ่มถือศีลอดไป 31 วัน ในกรณีที่ไม่เห็นดวงจันทร์ เป็นวันร่าฮอ (ตรุษฮิดัลฟีตรี) มีการเฉลิมฉลองรื่นเริง 1 วัน ซึ่งจะมีพิธีกรรมคือ

- ละหมาดสุนัต

- ปฏิบัติสังฆกรรมบริจาคทาน"ซากาต" (ซำซุดดิน และมัด, 2524: บทที่ 25) คือให้ชาวมุสลิมที่เป็นอิสระต้องบริจาคทรัพย์สินส่วนตัวให้กับผู้ยากจนกว่า เมื่อทรัพย์สินที่ได้มาครบตามที่กำหนดให้บริจาคในรอบปี(เฮาลิ) ทรัพย์สินที่ต้องซากาตมี 5 ประเภท คือ สิ่งเพาะปลูก, เงิน-ทอง, ปศุสัตว์(มี อูฐ โค กระบือ แพะ และแกะ) สินค้าและผลไม้ทรัพย์สินทั้ง 5 ประเภทนี้มีข้อกำหนดในการบริจาคที่แตกต่างกัน เช่น สิ่งเพาะปลูกที่ต้องอาศัยแรงงานต้องบริจาคร้อยละ 5 หรือถ้าเป็นเงินทองต้องบริจาคร้อยละสิบสิ่ง เป็นต้น อย่างไรก็ตามธรรมเนียมปฏิบัติของมุสลิมทำให้วัฒนธรรมมุสลิมต่างจากวัฒนธรรมอิสลาม เพราะเกือบครึ่งหนึ่งของชาวมุสลิมที่ใส่ใจกับการซากาตน้อยลงเพราะกลุ่มคนเหล่านี้เชื่อว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแบ่งปันทรัพย์สินให้กับผู้ใด

วันเมวาริลิดถือเป็นวันระลึกคล้ายวันเกิด ขององค์ท่านบีมุฮัมมัด (ซบ.) ศาสดาแห่งศาสนาอิสลาม ประชาชนนิยมประกอบศาสนกิจ ทำบุญให้ทานตลอดเดือน(วันหนึ่งวันใดก็ได้ในเดือนรอมบิลูฮอวัจ ประมาณเดือน 12 ทางจันทรคติ)

ฮัลฮัจยี (การบำเพ็ญฮัจยี ณ.ไบตุลลอฮ์อัลอาราม ที่นครเมกกะ) การบำเพ็ญฮัจยีนี้จำเป็นเฉพาะผู้ที่สามารถเดินทางไปบำเพ็ญได้

ฮัลฮัจยี คือ การเยี่ยมไบตุลลอฮ์อัลอาราม และการบำเพ็ญสักการะในเวลาในเดือนที่กำหนด ผู้ที่จำเป็นจะต้องบำเพ็ญ คือ มุสลิมชายและหญิงถึงขีดบรรลุนิติภาวะทางศาสนาและมีสติสัมปชัญญะ และเป็นผู้ที่มีค่าใช้จ่ายเพียงพอแก่ลูกเมียที่บ้านในระหว่างที่ตนทำการบำเพ็ญฮัจยีที่นครเมกกะ และจะต้องเดินทางไปด้วยรถยนต์หรือยานพาหนะที่สะอาดสบายจนถึงนครเมกกะ

ประเพณีเข้าสู่สุนัต คือทำความสะอาดขลิบเปลือกอวัยวะเพศ (ชาย) ระหว่างอายุ 10-15 ปี เป็นพิธีเลี้ยงแขกด้วย

ประเพณีการเกิดหลังจากการคลอดบุตรแล้วนิยมเชิญผู้รู้ทางศาสนากล่าวอาซานแก่ทารกที่เกิด (ปลูกศรัทธาให้แก่ทารก)

ประเพณีการปลงศพเมื่อถึงแก่กรรมเจ้าภาพเชิญอิหม่ามมาทำพิธีอาบน้ำศพใช้ผ้าขาวห่อ 3 ชั้น แล้วทำพิธีละหมาดให้ศพ เสร็จแล้วนำไปฝังในป่าช้า (กูโบ) ผู้รู้ทางศาสนาจะอ่าน "ตือรือ เม็ง" (ชี้ทางแก้ปัญหาให้วิญญาณ)

งานประเพณีที่สำคัญของจังหวัดยะลา

1. เทศกาลประเพณีแข่งขันนกเขาชวาเสียงชิงชนะเลิศ กลุ่มประเทศอาเซียน (วันเสาร์-อาทิตย์แรกของเดือนมีนาคมทุกปี) มีขบวนแห่เปิดการแข่งขันโดยกลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาชวาเสียงของประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย บรูไน และชมรมเลี้ยงนกเขาชวาเสียงของทุกจังหวัดในประเทศไทย เดินทางมาร่วมการแข่งขัน และมีการจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นอุปกรณ์การเลี้ยงนกเขาชวาทุกชนิด

2. เทศกาลงานประเพณีสมโภชน์หลักเมืองยะลา (วันที่ 25 พฤษภาคม - 4 มิถุนายนของทุกปี) มีขบวนแห่ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองจำลองไปรอบเมืองยะลา มีการออกร้านนิทรรศการและแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ของส่วนราชการต่าง ๆ มีการแสดงมหรสพพื้นบ้านทางภาคใต้ เช่น มโนราห์ หนังตะลุง ลิเกฮูลู ละครชาตรี ฯลฯ

3. เทศกาลประเพณีฟื้นฟูประเพณีของดีเมืองยะลา (วันเสาร์-อาทิตย์แรกของเดือนสิงหาคมของทุกปี) มีการแสดงศิลปวัฒนธรรม สนับสนุนนิยมประเพณีพื้นบ้านของชาวจังหวัดภาคใต้ทุกเชื้อชาติศาสนา มีขบวนแห่เปิดงาน เช่น ขบวนแห่ปلامังกร ขบวนแห่ช้าง ขบวนแห่สิงโต ขบวนเงาะซาไก ขบวนรูปหนังตะลุง ขบวนผลไม้ ขบวนชุดแต่งกายสตรีชาวพุทธ และชาวจีนการแข่งขันตระกร้อวงและตระกร้อลอดบ่วง ตลาดนัดผลไม้ การประกวดรำสือละ ประกวดแต่งกายชุดบานง ประกวดบาศรี และบุหงา ประกวดรำรองเง็ง ประกวดการขับร้องเพลงอัลนาฮิดภาษามลายู และภาษาไทย การแสดงศิลปะประเพณีท้องถิ่นของสถานศึกษาต่าง ๆ อีกทั้งยังมีการแสดงนิทรรศการของดีเมืองยะลา เช่น กล้วยหิน ไม้หลาวชะโอน กบฏเขา เต่าหกขาลปามังกร

ข. วัฒนธรรม

- การแต่งกาย มุสลิมถือว่าการเปิดเผยอวัยวะบางส่วนของร่างกายเป็นการผิดทบบัญญัติของศาสนา บริเวณที่ควรปกปิดสำหรับผู้ชายได้แก่อวัยวะทุกส่วนตั้งแต่นิ้วมือไปถึงกลางน่อง ผู้หญิงต้องปกปิดทุกส่วนของร่างกายยกเว้นใบหน้า มือ เท้า แต่โดยแท้จริงแล้ว (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร, 2531: 27) วัฒนธรรมศาสนาอิสลามไม่ได้บัญญัติการแต่งกาย ในลักษณะดังกล่าวเลยคงเน้นแต่ทำให้ปิดบังส่วนที่ไม่ควรเปิดเผย และควรปกปิดให้มิดชิดมากยิ่งขึ้นในกรณีที่เป็นสตรี สำหรับในกรณีสตรีมุสลิมแล้วการยอมรับการแต่งกายแบบชาวไทยทั่วไป หรืออย่างสากลนั้นอาจมีอุปสรรคที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลาม

- สือละ เป็นศิลปะป้องกันตัวชนิดหนึ่งที่มีระเบียบกฎเกณฑ์จังหวัดยะลาตามเสียงดนตรีพื้นเมือง (เป็ กลอง) มีจังหวะเร้าใจ

- รองเง็ง เป็นศิลปะการรำรำร่าเน้นหนักทางนันทนาการ มีลีลาอ่อนช้อยตามจังหวะดนตรี (ส่วนใหญ่นิยมรำคู่ชายและหญิง)

- การทำความเคารพ (ให้สลามกัน) มุสลิมนิยมทำการเคารพด้วยการสัมผัสมือ แล้วยกขึ้นมาแตะส่วนใบหน้า(จมูก)หรือหน้าอกของตนเอง เพื่อระลึกถึงความสัมพันธ์ทางจิตใจ ในกรณีทำความเคารพกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงทั่วไป ผู้หญิงต้องใช้ผ้ารองมือก่อนสัมผัส

จากการศึกษาทราบว่าประชากร ในจังหวัดยะลาที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนใหญ่จะอยู่ในนิกายนิกายสุนนี(SUNNI) เป็นส่วนใหญ่ การดำรงชีวิตประจำวันอยู่ภายใต้วัฒนธรรมอิสลามและประกอบกับศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่เข้มงวดไม่มีลักษณะอ่อนตัวจึงทำให้ชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นชุมชนปิดมีลักษณะแยกตัวโดดเดี่ยวมีความสัมพันธ์กันเฉพาะวงศาความญาติเฉพาะสังคมมุสลิมพวกเดียวกัน ลักษณะทางสังคมดังกล่าวจึงเป็นการยากต่อการที่จะทำให้เกิดการผสมผสาน ทางวัฒนธรรมลักษณะสังคมเช่นนี้จึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา จากเหตุผลต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจึงทำให้สภาพสังคม ชนบทธรรมเนียน ประเพณีและวัฒนธรรมของประชากรในภูมิภาคนี้จึงมีความแตกต่างไปจากชนกลุ่มอื่น ๆ ในประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวกที่ 3

วิวัฒนาการของชุมชน

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ของพื้นที่ชายแดนภาคใต้ก่อนที่จะกลายมาเป็น 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีจังหวัดยะลาผนวกอยู่ในดินแดนส่วนนี้ อดีตก่อนที่จะมีการพัฒนาการมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ มีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง กับจังหวัดปัตตานีโดยตรง ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ในภายหลังจึงได้แยกตัวออกมาเป็นจังหวัดยะลาดังนั้นในการศึกษา จึงได้แบ่งส่วนของการศึกษาวิวัฒนาการชุมชนออกได้ดังนี้ คือ

- 3.1 วิวัฒนาการเมืองปัตตานี
- 3.2 การพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่มีผลต่อวิวัฒนาการของชุมชน
- 3.3 ปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคชายแดนภาคใต้

3.1 วิวัฒนาการของเมืองปัตตานี

ประวัติศาสตร์ของเมืองปัตตานี ในอดีตมีความเกี่ยวข้องกับอาณาจักรลังกาสุกะ ซึ่งเป็นอาณาจักรที่นับถือศาสนาพุทธมาแต่ครั้งโบราณ เนื่องจากมีการค้นพบซากโบราณสถานต่างๆ มากมายที่อำเภอชะเรียง จังหวัดปัตตานี ภายหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงมานับถือศาสนาอิสลามสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรลังกาสุกะนั้น ได้มีผู้เขียนงานต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยก็ยังคงสรุปแน่นอนไม่ชัดเจน ถึงข้อสรุปของที่ตั้งที่แน่นอน ฉะนั้นในงานวิจัยฉบับนี้จึงขอยกตัวอย่างประวัติของเมืองที่เห็นว่าสามารถจะเชื่อมโยงเรื่องราว จากประวัติศาสตร์ในอดีตมาจนถึงปัจจุบันได้ดังนี้ (รายงานกิจการ และความก้าวหน้าจังหวัดปัตตานี, ไม้ระบู่ที่พิมพ์: 11-16)

อาณาจักรลังกาสุกะ

ดินแดนอันเป็นเขตปกครองท้องที่ของจังหวัดปัตตานีปัจจุบันเคยเป็นที่ตั้งเมืองหลวง ของอาณาจักรลังกาสุกะอันเป็นรัฐอิสระของชาวพุทธที่เจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 มีอำนาจปกครองดินแดนอันเป็นเขตการปกครองของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางส่วนของ จ.สงขลา รวมกันและอาจครอบคลุมไปถึงดินแดนอันเป็นรัฐกลันตัน และตรัง กานู ในมาเลเซียปัจจุบัน

การเข้ามารวมอยู่ในราชอาณาจักรไทย
 ราชอาณาจักรลังกาสุกะเสื่อมอำนาจ และตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรศรีวิชัย และ
 อาณาจักรมัชฌาปิต ในพุทธศตวรรษที่ 14 และ 15 ตามลำดับ หลังจากได้ดำรงเอกราชในฐานะ
 รัฐอิสระมานานไม่น้อยกว่า 700 ปี

เมื่ออาณาจักรสุโขทัยแผ่ขยายอำนาจเข้าครอบครองอาณาจักรศรีธรรมราช อันเป็นรัฐ
 อิสระไว้ได้มีพลังอำนาจเข้มแข็งขับไล่อิทธิพลของอาณาจักรมัชฌาปิตออกไป จากแหลมมาลายูได้
 สำเร็จ อาณาจักรลังกาสุกะจึงเข้ามารวมอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นครั้งแรกในสมัยสุโขทัย โดย
 อยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าผู้ครองอาณาจักรนครศรีธรรมราชอีกชั้นหนึ่ง

เมื่อพระบรมชนกของพระเจ้าอู่ทองแห่งอาณาจักรอโยธยาแห่งข้อ ต่ออาณาจักรสุโขทัย
 และส่งกำลังเข้ายึดครองอาณาจักรนครศรีธรรมราช และหัวเมืองต่าง ๆ ในแหลมมาลายูไว้ได้
 อาณาจักรลังกาสุกะก็เข้ามารวมอยู่ในอาณาจักรสุโขทัยสืบมา

อาณาจักรปัตตานี

ในปี พ.ศ. 1885 พระบรมชนกของพระเจ้าอู่ทอง กษัตริย์แห่งอาณาจักรอโยธยา ได้ตั้ง
 พระพนมวังเจ้านายในราชวงศ์อโยธยามาครองอาณาจักรศรีธรรมราช ซึ่งมีอำนาจควบคุมดูแล
 อาณาจักรลังกาสุกะและในปี พ.ศ. 1887 เจ้าผู้ครองนครอาณาจักรศรีธรรมราชได้ตั้งพระฤทธิเทวา
 หรือ เจ สุตตรา มาครองเมืองโกตามะลิขัย เมืองหลวงของอาณาจักรลังกาสุกะ

เมื่อพระเจ้าอู่ทองสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ก็ประกาศให้มีการเกณฑ์กำลัง
 จากอาณาจักรลังกาสุกะไปช่วยสร้างกรุงศรีอยุธยาในระหว่างปี พ.ศ. 1890-1893 โดยมีพระฤทธิ
 เทวา ผู้ครองอาณาจักรควบคุมไปด้วยตนเอง

เมื่อพระอินทราชา หลานปู่ของพระฤทธิเทวาอพยพไพร่พลมาสร้างเมืองหลวงขึ้นใหม่
 ณ สันทรายชายทะเล บริเวณบ้านบานาและบ้านกรือเซะในปัจจุบันขนานนามเมืองหลวงที่สร้างใหม่
 ว่า ปัตตานี "อาณาจักรลังกาสุกะ จึงมีชื่อปรากฏในจดหมายเหตุว่า "อาณาจักรปัตตานี" ตามชื่อ
 เมืองหลวงใหม่ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2023

เจ้าผู้ครองอาณาจักรปัตตานี ราชวงศ์ศรีวิงษา ซึ่งสืบเชื้อสายจากพระฤทธิเทวาได้
 ปกครองอาณาจักรโดยมีอิสระในการปกครองตนเองในฐานะเจ้าประเทศราชส่งดอกไม้เงิน ดอก
 ไม้ทอง บรรณาการต่อกรุงศรีอยุธยา ผ่านเจ้าผู้ครองนครศรีธรรมราชสืบต่อมา จนถึง พ.ศ. 2231
 ก็สิ้นสุดเชื้อพระวงศ์ ราชวงศ์สายนอกได้ปกครองปัตตานีต่อมาอีก 14 ปี จนถึงสิ้นเชื้อพระวงศ์ในปี
 พ.ศ. 2272 ก็เข้าสู่ยุคแห่งการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างขุนนางผู้ใหญ่ในอาณาจักร เป็น
 เวลาต่อเนื่องกันนานถึง 56 ปี

เมื่อข้าศึกยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาในรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ปรากฏว่ากรมขุนชัยพิทักษ์ โอรสของพระยาอินทรา ซึ่งเปลี่ยนพระนามเมื่อยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม ตามพระราชบิดาว่า "สุลต่านมูสตาฟาร์ ไชยห์" ซึ่งพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เรียกว่า พระยาด่านศรีสุลต่าน ได้นำทหารพร้อมเรืออ่าหยา 200 ลำ ไปช่วยราชการสงคราม และเสียดพระชนม์ชีพ ณ กรุงศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2092

การยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม

อาณาจักรลังกาสุกะเป็นอาณาจักรของชาวพุทธมาแต่โบราณ ชากโบราณสถานตลอดจนโบราณวัตถุอันได้แก่ ฐานพระสถูปไม้ไม่น้อยกว่า 20 องค์ ตลอดจนพระพุทธรูปศิลาและพระธรรมจักรหินปูน ซึ่งค้นพบในชากเมืองโบราณ ณ บ้านปราแ้ว ตำบลวัด อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่าลังกาสุกะเป็นอาณาจักรที่พระพุทธศาสนาได้มาปักหลักงรากฝังลึกมาช้านาน ตามประวัติกล่าวไว้ว่าเจ้าผู้ครองนครอาณาจักร และไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินชาวลังกาสุกะยอมรับนับถือศาสนาอิสลามในสมัยพญาอินทรา (พ.ศ. 1989-2043) โดยพญาอินทราประชวรหนักถึงกับมีรอสแตกกระแหงตามพระวรกาย มีอาการเจ็บปวดรุนแรงเหลือความสามารถของแพทย์หลวงที่จะรักษาให้หายได้มีหมอชื่อ เชค ซาอิด ชาวเมืองบาไชยห์บนเกาะสุมาตรา ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามรับการถวายการรักษาโดยมีเงื่อนไซให้พญาอินทราให้คำมั่นสัญญาเมื่อถวายการรักษาจนหายแล้วจะยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม แต่เมื่อหมอถวายการรักษาจนหายแล้วพญาอินทราก็ไม่ปฏิบัติตามสัญญาก็กลับประชวรด้วยพระโรคเดิมอีก เมื่อหมอถวายการรักษาโดยมีเงื่อนไซให้พญาอินทราให้คำมั่นสัญญาดังเดิมจนหายพญาอินทรากลับคำมั่นสัญญาอีกเป็นดังนี้ถึง 3 ครั้ง พญาอินทราจึงยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม และเปลี่ยนพระนามตามศาสนาอิสลามว่าสุลต่านอิสมาแอลไชยห์ ต่อมาแม่เหล็ก โอรส ธิดาตลอดจนข้าราชการบริวาร และไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินก็ยอมรับนับถืออิสลามตามผู้ครองอาณาจักรด้วย

ปัตตานีตั้งตัวเป็นอิสระ

เมื่อพระราชอาณาจักรไทยเสียดกรุงศรีอยุธยาราชธานีแก่พม่า ในปี พ.ศ. 2310 อาณาจักรปัตตานีก็ตั้งตัวเป็นอิสระเช่นเดียวกับนครศรีธรรมราช และเมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จยกทัพหลวงมาปราบปราม จนมีชัยชนะได้อาณาจักรนครศรีธรรมราชมารวมอยู่ในพระราชอาณาจักรดังแต่ก่อน ส่วนเจ้านครศรีธรรมราชหลบหนีมายังอาณาจักรปัตตานี ราชยาปัตตานียินยอมส่งตัวเจ้าอาณาจักรนครฯ ตามคำเรียกร้องของกองทัพแต่โดยดีประกอบกับมีการศึกรบติดพันกับพม่าตลอดรัชกาลแม้เจ้านครศรีธรรมราชขอจัดทัพยกมาปราบปรามปัตตานีก็โปรดฯให้รอไว้ก่อน อาณาจักรปัตตานีจึงตั้งตัวเป็นอิสระอยู่ได้ตลอดรัชสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี

การกลับคืนมารวมอยู่ในพระราชอาณาจักร

เมื่อสมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จยกทัพมาปราบปรามพม่าซึ่งยกมาตีหัวเมืองไทยในแหลมมาลาญในปี พ.ศ. 2328 และรบพุ่งปราบปรามพม่าเข้าศึกแตกฉานไปแล้วทรงพระราชดำริว่าปัตตานีเป็นข้าขอบขัณฑสีมาแต่ครั้งกรุงเก่า ครึ่งกรุงเสียแก่พม่าแล้วมีความกระด้างกระเดื่อง พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงหาได้ปราบปรามให้เรียบร้อยตั้งแต่ก่อนไม่และครั้งนั้นได้เสด็จมารบพุ่งได้ชัยชนะแก่พม่าเข้าศึกแล้ว กองทัพกรุงก็มีกำลังพร้อมกันอยู่ที่เมืองสงขลาสมควรปราบปรามให้เข้ามาเป็นขอบขัณฑสีมาตั้งแต่ก่อนจึงส่งกองทัพลงมาตีเมืองตานี และสามารถยึดเมืองตานีได้ในปี พ.ศ. 2329 ราชยานี้สมัยนั้น คือ สุลต่านมะหะหมัดซัดซันจึงถูกฆ่าตายในสนามรบ ปัตตานีกลับคืนมารวมอยู่ในพระราชอาณาจักรในฐานะเมืองประเทศราชดังแต่ก่อนสมเด็จพระบรมพระราชวังบวรฯ จึงได้กวาดต้อนผู้คนพร้อมทรัพย์สินตลอดจนสัตว์ราชู อันมีปืนนางพญาตานีเป็นต้น สมเด็จพระบรมพระราชวังบวรฯ จึงทรงแต่งตั้งพระราชวงศ์เดิมของเจ้าเมืองขึ้นปกครองแทนเรียกว่า "ราชานัน" โดยให้อยู่ในความควบคุมดูแลของเมืองสงขลาบริเวณเจ็ดหัวเมือง

ในระหว่างปี พ.ศ. 2332-2334 ปีใดไม่ปรากฏแน่ชัด ราชานันยกทัพเมืองปัตตานีไปตีเมืองสงขลาถูกกองทัพเมืองนครศรีธรรมราช และเมืองสงขลาตีแตกมาจากเมืองสงขลา พระยาสงขลาติดตามมาตีได้เมืองปัตตานีเข้ามารวมอยู่ในพระราชอาณาจักรดังเดิม

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบการปกครองเมืองปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมือง คือ เมืองปัตตานี หนองจิก สะหรั่ง สายบุรี ระวังะ สะลา และรามัน และโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้าราชการซึ่งมีความสวามิภักดิ์เป็นเจ้าเมือง ปกครองบังคับบัญชาทั้งเจ็ดหัวเมือง ภายใต้การกำกับดูแลของเมืองสงขลา แต่ปี พ.ศ. 2339 เป็นต้นมา

เจ้าเมืองในบริเวณเจ็ดหัวเมืองมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "พระยาเมือง" แหลมมาลาญท้องถิ่น เรียกว่า "ราชา" หรือ "ราชอ" มีอำนาจปกครองบ้านเมืองโดยสิทธิ์ขาดตามแบบแผนเมืองประเทศราช กล่าวคือมีอำนาจเหนือราษฎรโดยเด็ดขาดมีอำนาจลงโทษผู้ที่กระทำผิดถึงขั้นประหารชีวิตและมีอำนาจหน้าที่จัดเก็บภาษีอากรตามพิกัดอัตราในบ้านเมืองทั้งมีอำนาจจับจ่ายใช้สอยเว้นภาษีอากรได้ตามอำเภอใจ แต่โดยนิตินัยยังอยู่ภายใต้การควบคุมของพระยาสงขลาซึ่งมีอำนาจเรียกตัวมาให้ความจริง หากราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนร้องเรียนขอความเป็นธรรมทั้งมีอำนาจอุทธรณ์คำพิพากษาคัดความด้วย

การปฏิรูปการปกครองเจ็ดหัวเมือง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการปกครองหัวเมือง และเมืองประเทศราชมาสู่ระบบการรวมอำนาจด้วยการรวมดินแดนทั้งอาณาจักร เข้ามาอยู่ในระบบเทศาภิบาลให้เป็นปึกแผ่นอันเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากลัทธิ

อาณาจักรก็ได้มีการปฏิรูปการปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมืองจากระบบเจ้าเมืองประเทศราชมีอำนาจปกครองบ้านเมืองโดยสิทธิ์ขาดมาสู่ระบบมณฑลเทศาภิบาลเช่นเดียวกับเมืองประเทศราชอื่นในราชอาณาจักรเริ่มด้วยการจัดระเบียบหัวเมืองชั้นในชั้นนอก และเมืองประเทศราชที่แบ่งเป็นปักษ์ใต้อยู่ในกระทรวงกลาโหม ฝ่ายเหนืออยู่ในกระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. 2439 กระทรวงมหาดไทยตรากฎข้อบังคับการปกครองให้เจ้าเมือง และพระยาเมืองในบริเวณเจ็ดหัวเมือง ซึ่งเคยมีอำนาจปกครองบังคับบัญชาบ้านเมืองโดยอิสระในฐานะหัวเมืองประเทศราชให้มาขึ้นอยู่กับ ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช และตรากฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมืองชั้นในใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2445

กฎข้อบังคับดังกล่าวกำหนดให้รัฐบาลแต่งตั้งปลัดเมืองยกกระบัตร และผู้ช่วยราชการเมืองมาช่วยพระยาเมืองทั้งหลายปกครองบ้านเมือง ตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ รศ. 116 ส่งพนักงานสรรพากรมาจัดเก็บภาษีอากรตามระเบียบ กระทรวงการคลังส่งผู้พิพากษาไปตัดสินคดีความตามธรรมนูญศาลหัวเมือง รศ. 114 และแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่ประจำบริเวณให้ตรวจตราและนำราชการทั้งปวงต่างพระเนตรพระกรรณในราชการของเมืองต่าง ๆ ในบริเวณเจ็ดหัวเมือง และราชการที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำหรับพระยาเมืองนั้นรัฐบาลจ่ายเบี้ยหวัดให้พอเลี้ยงชีพได้อย่างสมพระเกียรติ

การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับดังกล่าวเป็นผลให้มีเจ้าพนักงานของรัฐต่าง ๆ เข้าควบคุมอำนาจการบริหาร และการปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมืองอันเป็นอำนาจของพระยาเมืองไว้ทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้เก็บภาษีอากรเอง และนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้ตามอำเภอใจแต่เดิมส่งเป็นรายได้ของกระทรวงการคลังเพื่อนำไปใช้จ่ายในการทะนุบำรุงท้องถื่น และประชาชนรวมทั้งตั้งจ่ายเป็นค่าครองชีพของพระยาเมืองตามงบประมาณประจำปี

แม้จะประสบความสำเร็จมากในการปฏิบัติ อันเนื่องมาจากการต่อต้านของพระยาเมืองเป็นเหตุให้ต้องใช้เวลาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นเวลานานหลายปี ในที่สุดรัฐบาลก็สามารถปฏิบัติการให้เป็นไปตามข้อบังคับสำหรับการปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมืองได้สำเร็จ กล่าวคือ

- สามารถลดฐานะเจ้าเมืองลงเป็นข้าราชการ
- ลดอำนาจสิทธิ์ขาดทั้งด้านการเมือง การปกครองเจ้าเมืองในบริเวณเจ็ดหัวเมืองลงได้อย่างสิ้นเชิง
- สามารถยกเลิกส่วยอากรที่พระยาเมืองเคยเก็บจากราษฎรตามพิภคอัตรา และขนบธรรมเนียมเดิมได้หมดสิ้น
- สามารถเก็บเงินข้าราชการตามระเบียบกระทรวงการคลัง ส่งเป็นรายได้แผ่นดินเพื่อนำไปใช้จ่ายทะนุบำรุงท้องที่ และประชาชนตามงบประมาณของประเทศ

- สามารถจัดระเบียบ และรวมดินแดนบริเวณเจ็ดหัวเมือง เข้ามาสู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชา และรับผิดชอบของข้าหลวงมณฑลเทศาภิบาลซึ่งมีฐานะเป็นข้าราชการ เช่นเดียวกับหัวเมือง และเมืองประเทศราชอื่นในพระราชอาณาจักร

ปัตตานีในระบบเทศาภิบาล

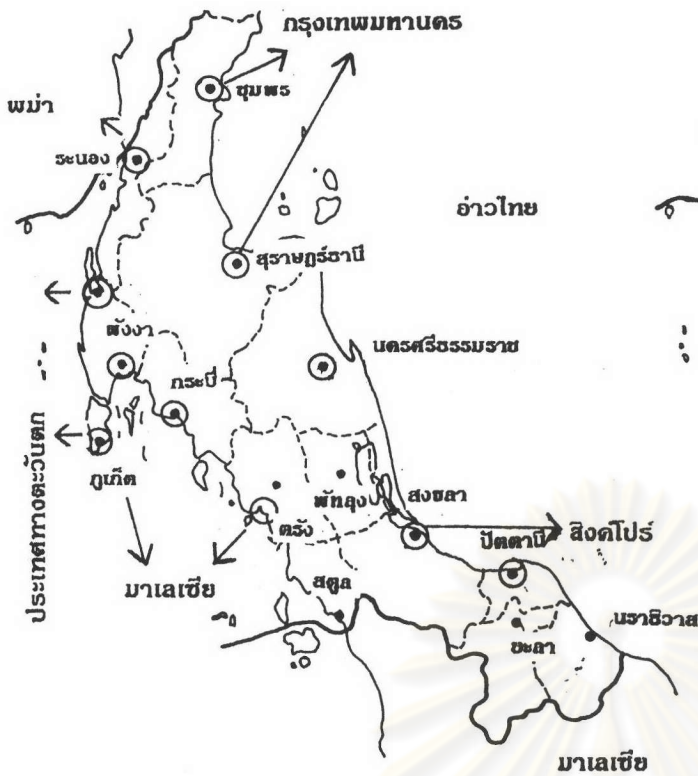
เมื่อได้ปฏิรูปการปกครองดินแดน บริเวณเจ็ดหัวเมืองมาขึ้นอยู่ในการปกครองบังคับบัญชาของข้าหลวงมณฑลเทศาภิบาลนครศรีธรรมราชได้สำเร็จเรียบร้อยแล้ว ในปี พ.ศ. 2449 ก็ได้แยกหัวเมืองทั้งเจ็ดออกจากมณฑลนครศรีธรรมราช มาตั้งเป็นมณฑลปัตตานีในการนี้ได้รวมเมืองปัตตานี เมืองยะหริ่ง และเมืองหนองจิกเดิมเข้าด้วยกันเป็นเมืองปัตตานี และรวมเมืองยะลา และเมืองรามันเดิมเข้าด้วยกันเป็นเมืองยะลา เมืองระแงะเดิมเปลี่ยนชื่อเป็น เมืองบางนรา เมืองสาขบุรีให้คงไว้ตามเดิมมณฑลปัตตานีตั้งขึ้นใหม่จึงมีเมืองขึ้นอยู่ในรูปการปกครอง และบังคับบัญชารวม 4 เมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองสาขบุรี เมืองยะลา และเมืองบางนรา

เมื่อจำเป็นต้องยุบเลิกมณฑลปัตตานี ด้วยเหตุผลในทางเศรษฐกิจของประเทศในปี พ.ศ. 2475 ก็ได้โอนการปกครองบังคับบัญชาหัวเมืองที่ขึ้นต่อมณฑลปัตตานี ไปขึ้นต่อมณฑลนครศรีธรรมราชอีกครั้งหนึ่ง และยุบเมืองสาขบุรีไปรวมกับเมืองปัตตานีในคราวเดียวกัน

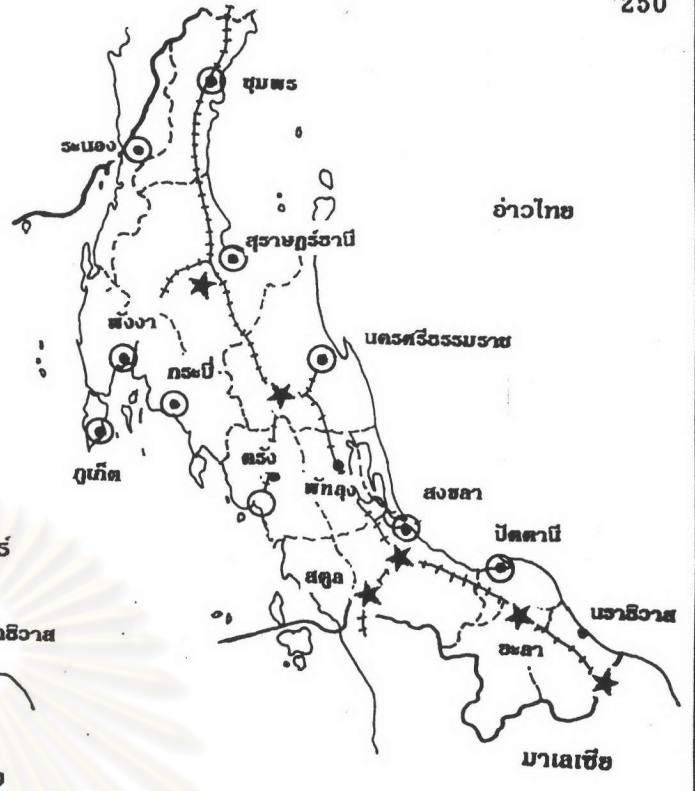
เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศมาสู่ระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยได้ปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน โดยยกเลิกระบบมณฑลเทศาภิบาลและจัดระเบียบราชการบริหารแผ่นดินใหม่ โดยให้จังหวัดเป็นหน่วยปกครองในราชการบริหารส่วนภูมิภาค ในการนี้เมืองปัตตานีได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดปัตตานี เมืองสาขบุรี เมืองยะหริ่ง และเมืองหนองจิกต่างถูกลดฐานะลงเป็นอำเภอขึ้นอยู่ในการปกครองบังคับบัญชาของเมืองปัตตานี เมืองยะลา และเมืองบางนรา ก็ได้รับยกฐานะเป็นจังหวัด ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา กล่าวคือพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในนามของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส (เมืองบางนรา) และเมื่อรวมกับจังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล เรียกรวมว่า 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

3.2 การพัฒนาเส้นทางการคมนาคมที่มีผลต่อวิวัฒนาการของชุมชน

โครงการการคมนาคมนับว่ามีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของชุมชน ในครั้งอดีตเมื่อระบบการคมนาคมชนยังไม่มีการพัฒนา การติดต่อสื่อสารกันทั้งภายใน และภายนอกชุมชนคงใช้เส้นทางน้ำเป็นหลักสำคัญ เนื่องจากภูมิประเทศของภาคใต้เป็นทะเลทั้งสองด้านจึงเกิดเป็นเมืองท่าหรือชุมชนริมฝั่งทะเลขึ้นทั้งชายฝั่งตะวันตก และตะวันออก เช่น ปัตตานี สงขลา นครศรีธรรมราช ภูเก็ต

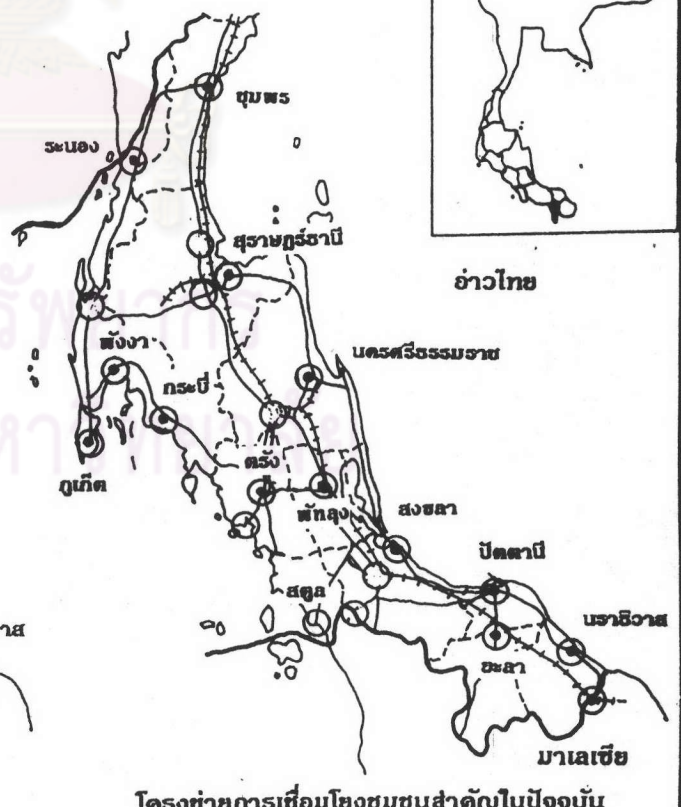
○ ชุมชนแรกเริ่มตามชายฝั่งทะเล

★ ชุมชนสำคัญระยะต่อมาเมื่อมีทางรถไฟ

★ การเชื่อมโยงชุมชนฝั่งตะวันตกโดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4

โครงข่ายการเชื่อมโยงชุมชนสำคัญในปัจจุบัน

ที่มา : สำนักผังเมือง

แผนที่แสดงโครงข่ายการคมนาคมที่มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของชุมชน

การศึกษาองค์ประกอบความน่าอยู่ของเมือง : กรณีศึกษาผังเมืองยะลา

พังงา ฯลฯ สำหรับจังหวัดยะลาซึ่งไม่มีเขตแดนติดต่อกับทะเล ก็ยังคงใช้เส้นทางน้ำเป็นหลักใหญ่ คือ แม่น้ำปัตตานี การคมนาคมทางบกสมัยนั้นยังไม่สะดวกมากนัก (สำนักผังเมือง, 2530) การพัฒนาการคมนาคมทางบกเริ่มขึ้น ในปีพ.ศ. 2446 เมื่อมีทางรถไฟจากกรุงเทพฯถึงจังหวัดเพชรบุรี ระยะทาง 152 กิโลเมตร และทางรถไฟสายใต้ก็ได้รับการพัฒนาในระยะต่อมาโดยสามารถติดต่อกับประเทศมาเลเซียได้ ในปี พ.ศ. 2465 ระยะทางรวมสามแยกต่าง ๆ 1,346 กิโลเมตร จึงเกิดมีชุมชนสำคัญขึ้นตามทางรถไฟมีลักษณะคู่กับศูนย์กลางชุมชนเดิม เช่น พุนพินคู่กับสุราษฎร์ธานีทุ่งสงคู่กับนครศรีธรรมราช หาดใหญ่คู่กับสงขลา ยะลาคู่กับปัตตานี รวมทั้งชุมชนชายแดนมาเลเซีย ได้แก่ ปาดังเบซาร์ และสุไหง-โกลก

การพัฒนาเส้นทางถนนได้เริ่มขึ้นโดยรัฐบาล ในปี พ.ศ. 2479 โดยมีเส้นทางเชื่อมในแนวเหนือใต้เกิดขึ้น คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 เลียบชายฝั่งตะวันออก ลงมาถึงชุมพร แล้วข้ามมาฝั่งตะวันตกถึงตรังแล้วข้ามต่อไปจังหวัดพัทลุงต่อมายังอ.หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แล้วต่อไปยัง อ.สะเดาเข้าประเทศมาเลเซีย เส้นทางสายนี้เปิดพื้นที่ด้านตะวันตกของภาค และมีเพียงสายเดียวผิวการจราจรแคบ และลดเลี้ยวไปตามภูเขาทำให้ไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินในการเดินทางเส้นทางนี้ อดีตใช้เป็นเส้นทางลำเลียงแร่ดีบุกไปลงยังจังหวัดภูเก็ต จังหวัดยะลา ก็มีการทำเหมืองแร่ดีบุกเช่นกัน และได้ใช้เส้นทางนี้เป็นเส้นทางในการขนส่งซึ่งต้องอาศัยเส้นทางรถไฟ และมาเชื่อมต่อกับเส้นทางถนนจึงเป็นเหตุให้เกษตรกรมีรายได้น้อย เนื่องจากต้นทุนส่วนหนึ่งคือ ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูงเพราะการคมนาคมไม่สะดวก ต่อมาเมื่อสองทศวรรษนี้ จึงได้มีการพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมในภาคใต้อย่างจริงจัง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2511 ได้มีเส้นทางสุราษฎร์ธานี ตะกั่วป่าเชื่อมฝั่งตะวันตกกับตะวันออก พ.ศ. 2520 เส้นทางเชื่อมสุราษฎร์ธานี กับนครศรีธรรมราช ด้านชายฝั่งทะเล ปี พ.ศ. 2521 เส้นทางเชื่อม อ.หลังสวน จังหวัดชุมพร กับจังหวัดพัทลุงและเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 ผ่านตอนกลางของภาคใต้เชื่อมทุกจังหวัดเข้ากับกรุงเทพมหานครทำให้ปัจจุบันโครงข่ายถนนของภาคใต้ค่อนข้างสมบูรณ์สามารถติดต่อกับส่วนต่างๆ ของประเทศได้ ภายหลังจากมีการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมทั้งทางรถไฟ และเส้นทางถนนย่อมมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมืองเช่นกัน ซึ่งจังหวัดยะลาก็เป็นเมืองหนึ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งที่ตั้งของตัวเมือง

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าตัวเมืองยะลาเดิมมิได้ตั้งอยู่ในสถานที่ที่ตั้งอยู่ในปัจจุบัน แต่ได้โยกย้ายมาแล้ว ถึง 4 ครั้ง ด้วยกัน คือ

- ครั้งที่ 1 ตั้งเมืองขึ้นที่ ตำบลชะลอกูเป (อยู่ระหว่าง เขต อ.สะทาบ กับ อ.เมืองยะลา)
- ครั้งที่ 2 ได้ย้ายตัวเมืองมาตั้งที่ ตำบลท่าสาบ ริมฝั่งแม่น้ำปัตตานี (ปัจจุบัน เป็นตำบลอยู่ในอ.เมืองยะลา)

- ครั้งที่ 3 ย้ายไปตั้งที่ตำบลสะเตง
- ครั้งที่ 4 ย้ายมาตั้งอยู่ที่บ้านนิบง ตำบลสะเตง อันเป็นที่ตั้งของเมืองในปัจจุบัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2494 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับเมืองทำให้ทราบว่าแรกเริ่มของเมือง จะต้องประกอบด้วย อาณาเขต ดินแดน มีจุดเริ่มต้นของเมือง เช่น เมืองจะตั้งอยู่ริมแม่น้ำ หรือเส้นทางคมนาคม เป็นต้น และองค์ประกอบย่อย ๆ ได้แก่กิจกรรมการใช้ที่ดิน สถาบันต่าง ๆ ร่วมกันประกอบเป็น เมืองขึ้นมา ตัวเมืองยะลาเดิมเช่นกัน จากผลการศึกษาถึงวิวัฒนาการของชุมชน ทำให้ทราบว่า เริ่มแรกของการตั้งเมืองยะลาที่เห็นเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาก็เกิดขึ้นริมแม่น้ำปัตตานี เนื่องจากใน สมัยนั้น การคมนาคมทางบกยังไม่สะดวกจึงมีการติดต่อค้าขายกันโดยทางน้ำเป็นหลัก การใช้ที่ดิน ไม่ว่าจะเป็นที่ราชการต่างเกาะกลุ่ม ณ จุดเริ่มต้นของเมืองเช่นกัน ภายหลังเมื่อมีการสร้าง เส้นทางรถไฟสายใต้โดยตัดผ่านจังหวัดยะลา และตัดกับเส้นทางคมนาคมในท้องถิ่น คือ ถนน สิโรรส จึงมีการเกิดชุมชนขึ้น ณ จุดที่เส้นทางคมนาคมทั้งสองชนิดมาพบกัน ซึ่งมีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงของเมือง คือเกิดเป็นชุมชนย่านการค้าขึ้นมาภายหลังจากนั้นเมื่อได้มีการวางผังเมือง รวมยะลาขึ้นก็ย่อมต้องมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะได้กล่าวถึงในส่วนต่อไป สำหรับลักษณะทั่วไปของเทศบาลเมืองยะลาเมื่อก่อนที่จะได้มีการวางผังเมือง ซึ่ง

มนตรี ศักดิ์เมือง (2527) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการวางแผนการใช้ ที่ดินของชุมชนเมืองใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาชุมชนเมืองยะลา ได้กล่าวถึงการใช้ ที่ดิน ของเมืองยะลาไว้ว่า สภาพเทศบาลก่อนการวางผังเมือง เมื่อมีการประกาศยกฐานะเป็น เทศบาลเมืองยลานั้นชุมชนเทศบาลคงมีรูปแบบการเจริญเติบโตตามสภาพธรรมชาติ เช่นเดียวกับชุมชน เมืองอื่นๆ โดยมีที่ตั้งตามเขตการปกครองที่ ต.สะเตง อ.เมือง สภาพของ ต.สะเตง ในขณะนั้น พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพเป็นพื้นที่ว่าง และการเกษตรกรรมมากที่สุด เช่น ป่าไม้ ที่นา สวนยาง พารา และสวนมะพร้าว สำหรับโครงข่ายถนนของชุมชนในระยะแรกเริ่มประกอบด้วยถนนสายหลัก 2 สาย คือ ถนนสายที่ 14 (ถนนสิโรรสในปัจจุบัน) ส่วนถนนสายย่อย ๆ ที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ก็มีถ.เวผู้วัน และถนนสายที่ 15 ที่ตั้งของสิ่งก่อสร้างที่แท้จริงนั้นจะกระจุกตัวเป็นชุมชนเล็ก ๆ อยู่ 2 บริเวณเท่านั้น คือ

1. ชุมชนบ้านสะเตงเป็นชุมชนทางตอนล่างของพื้นที่เทศบาล ซึ่งเป็นที่ตั้งของ ศูนย์ราชการปกครองของจังหวัด เพราะสถาบันราชการแทบทั้งหมดจะมีที่ตั้งอยู่ในเขตนี้แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสถานีตำรวจภูธร เรือนจำ ศาลจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ป่าไม้ ตลอดจนเป็นที่ตั้งของ ศาลากลางจังหวัด ดังนั้นสภาพชุมชนสะเตงจึงอาจแบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ ตามลักษณะการใช้ที่ดิน คือ เขตสถาบันราชการซึ่งเริ่มจากสามแยกช่วงที่ถนนสายที่ 15 มาบรรจบกับถนนสายที่ 14 (ถนน สิโรรสในปัจจุบัน) ไปจนสุดถนนที่แม่น้ำ พื้นที่ส่วนนี้เป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ และเป็นที่พักของ

สถานที่ราชการแทบทั้งสิ้นสำหรับเขตที่อยู่อาศัย และการค้าส่วนใหญ่จะตั้งอยู่สองฟากของถนนสายที่ 15 โดยเริ่มต้นจากสามแยกของถนนสายที่ 15 ไปจนถึงสามแยกเวฬุวัน

2. ชุมชนที่ตั้งอยู่ที่บ้านนิบง เป็นชุมชนทางตอนเหนือของเทศบาล โดยเกาะกลุ่มอยู่หลังสถานีรถไฟประกอบด้วยกิจกรรมการใช้ที่ดินทุกประเภท โดยเฉพาะการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางบก ซึ่งมีผลต่อการเติบโตของชุมชนมาก ทั้งนี้เพราะการเดินทางระหว่างชุมชนนี้กับชุมชนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโดยสารทางรถไฟต้องมาใช้บริการที่นี้แทบทั้งสิ้น สำหรับกิจการการใช้ที่ดิน และประเภทอื่น ๆ เช่น สถาบันราชการ ก็เป็นที่ตั้งของพัสดุกองทาง (กรมทางหลวง) และกองช่างบำรุง (การรถไฟ) การศึกษา เป็นที่ตั้งของโรงเรียนฝึกหัดครู จ.ยะลา (วิทยาลัยครู) โรงเรียนประชาบาลสะเตง ศาสนสถานเป็นที่ตั้งของวัดพุทธภูมิ สำหรับพื้นที่อยู่อาศัย และการค้าส่วนใหญ่จะเป็นห้องแถวไม้ใช้ตั้งอยู่อาศัย และการค้าร่วมกัน

ที่ตั้งของชุมชนบ้านนิบง และบ้านสะเตงแยกจากกันอย่างชัดเจน โดยมีถนนสายที่ 14 (ถนนสิโรธรในปัจจุบัน) เป็นเส้นทางการคมนาคมระหว่างสองชุมชน ซึ่งมีระยะทางห่างกันประมาณ 5 กิโลเมตร จนกระทั่งมีการวางผังเมืองยะลาขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2485 จึงได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของเมืองในรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะนำเสนอในส่วนของประวัติการวางผังเมืองยะลา

3.3 ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เนื่องจากจังหวัดชายแดนภาคใต้อันประกอบไปด้วย สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาสเป็นพื้นที่ชายแดนที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซียที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คือ ประมาณร้อยละ 70 มีภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับประเทศมาเลเซีย ประกอบกับมีชายแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซียยาวประมาณ 230 กิโลเมตร จึงมีการไปมาหาสู่กันระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศได้อย่างสะดวก รวมถึงประชากรเชื้อสายจีน ซึ่งอยู่บริเวณชายแดนด้วย เนื่องจากการเดินทางไปมาระหว่างประชากรทั้งสองประเทศเป็นไปโดยสะดวกก่อให้เกิดปัญหา นอกจากปัญหาการถือสองสัญชาติ การลักลอบเข้าเมืองแล้วยังมีปัญหาความมั่นคงจากกลุ่มโจรก่อการร้ายที่อยู่อาศัยตามภูมิประเทศที่มีสภาพเอื้ออำนวยต่อการหลบซ่อนตัว เป็นแหล่งพักพิง ซึ่งการก่อการร้ายนี้เป็นปัญหาหลักของพื้นที่เรื่อยมา กล่าวคือความขัดแย้งมีโครงสร้างที่เกิดจากความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างตัวแปรทางสังคม เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์และการเมือง สามารถสรุปเป็นประเด็นพอสังเขป คือ (ไพฑูริย์ ตัสเซ่, ชัยวัฒน์ สดวานันท์, สุรินทร์ พิศสุวรรณ และสุพิตรา ดวงพิตรา และคณะ อ้างถึงใน สนธิสา หวางศรีตนะ, 2530: 107-109)

1. ด้านสังคม สาเหตุประการหนึ่ง คือ ความรู้สึกแบ่งแยกจากกลุ่มประชากรกลุ่มอื่นๆ โดยมีตัวการ 5 ประการ ที่มีผลอย่างยิ่งต่อความรู้สึก กล่าวคือ

1. ชนิตพันธ์
2. ภาษา
3. ศาสนา
4. แบบแผน และประเพณี

5. ความรู้สึกสำนึกของความเป็นกลุ่มการมีชนิตพันธ์สืบเชื้อสายมาจากมาเลเซีย การใช้ภาษาอาหรับ ศรีทศาในศาสนาอิสลาม แบบแผนประเพณีที่ต้องสอดคล้องและอยู่ภายใต้บทบัญญัติทางศาสนา และควมมีประวัติศาสตร์ร่วมกันได้กำหนดขอบเขตทางสังคมให้กับมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดเป็นช่องว่างระหว่างมุสลิมกับชาติไทยศาสนาอื่น ๆ

ประการต่อมาสังคมมุสลิมเป็นสังคมที่ยึดประเพณีเป็นหลัก (Society of tradition) โดยประเพณีของมุสลิมมีรากฐานมาจากศาสนาอิสลาม สังคมที่อยู่ภายใต้ประเพณีจะถือว่าประเพณีข้อกำหนดของสังคมที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด สถาบันหลักของสังคมดังกล่าวได้รับการยอมรับว่ามั่นคง และต้องไม่บ่ายเบี่ยงออกจากแบบอย่าง (Model) ที่ตนได้รับมรดกตกทอดจากรบรรพบุรุษ กฎเกณฑ์ของสังคมจึงต้องเป็นมรดกตกทอด และชีวิตในสังคมก็จะยึดมั่นอยู่กับอดีตไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นรัฐจึงดำเนินนโยบายผสมผสาน (Integration) เพื่อความเป็นเอกภาพของรัฐ

2. ด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าภาคใต้จะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ก็ตาม แต่ชาวใต้ที่เป็นมุสลิมไม่ได้เป็นผู้ที่ครอบครองทรัพยากรดังกล่าว ทั้งที่ชาวไทยมุสลิมเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ขณะที่ชนชาติอื่น ๆ เช่น ชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นชนชาติอื่นที่เข้ามาอาศัยอยู่กลับมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ปัญหาความยากจนก่อให้เกิดความรู้สึกเปรียบเทียบ และความรู้สึกไม่เป็นธรรม ความรู้สึกที่ว่าตนยากจนเป็นตัวเร่งให้เกิดการท้อแท้ ผิดหวัง เป็นปัจจัยชักจูงให้หลงเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อของกลุ่มการเมืองเพื่อต่อต้านรัฐบาลได้ง่าย

3. ทางด้านประวัติศาสตร์พลังอำนาจทางประวัติศาสตร์ขึ้นอยู่กับความหมายเชิงอัตวิสัยที่ประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้กับประวัติศาสตร์ในเวลาที่เราคิดบรรณต่อสู้เพื่อพิทักษ์สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเขา ในขณะที่ประวัติศาสตร์ของอาณาจักรไทยกล่าวถึงการขบถที่เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่าของรัฐปัตตานี แต่สำหรับชาวปัตตานีประวัติศาสตร์ของพวกเขาเป็นประวัติศาสตร์ของการต่อสู้เพื่อรักษาเอกราช เหตุผลทางประวัติศาสตร์นี้เองที่ขบวนการแบ่งแยกดินแดนสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ปลุกเร้าให้ชาวไทยมุสลิมลุกขึ้นต่อต้านอำนาจรัฐ

4. ด้านการเมือง ศาสนาอิสลามเป็นธรรมนุญสูงสุดของชีวิตทั้งในทางโลกและทางจิตวิญญาณ เพราะอิสลามในทางการเมือง หมายถึงหลักการที่นำไปสู่ระบอบสันติธรรมเพื่อสันติสุขและความยุติธรรมของมวลมนุษย์ สรรพสิ่งทั้งมวลอยู่บนพื้นฐานของเอกภาพของอัลลลอฮ์อิสลาม จึงเป็น

ทั้งอุดมการณ์เป้าหมาย และความมั่นคงใจของมวลมนุษยไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใด มุสลิมทั้งผองคือพี่น้องกัน อาจเกิดแนวความคิดในการร่วมรัฐอิสลามเป็นประการหนึ่งที่เป็นสาเหตุขัดแย้งกับรัฐไทย ซึ่งถือเอาศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ

นอกจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว การสูญเสียอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองก็เป็นสาเหตุประการหนึ่งที่เป็นตัวจุดชนวนความขัดแย้งที่อยู่บนรากฐานของความแตกต่างทางเชื้อชาติศาสนา บุคคลที่มีบทบาทสำคัญเหนือจิตใจของชาวมุสลิม คือ ผู้นำทางศาสนา เช่นอิหม่ามโตะคุร ถ้าผู้นำคนใดไม่ยอมรับต่ออำนาจรัฐก็สามารถชักจูงให้ชาวไทยมุสลิมให้ต่อต้านได้ และผู้นำทางการเมือง เช่น ขบวนการปลดแอกแห่งชาติปัตตานีก่อตั้งโดย ตงกุ่มะโห ยิดดิน บุตรชายคนสุดท้ายของราชวงศ์สุดท้ายของปัตตานี

จากเหตุผลหลายประการดังกล่าวที่ได้ระดมกันมานาน อีกทั้งสภาพภูมิประเทศที่เป็นป่าเขา ตามแนวชายแดนที่เอื้ออำนวยต่อการหลบซ่อนตัว และเป็นที่พักพิงอาศัย จึงเป็นขบวนการก่อการร้ายในพื้นที่ขึ้น โดยแบ่งออกได้เป็น 2 พวก ใหญ่ ๆ คือ (สำนักงานจังหวัดยะลา, 2529: 6-7)

1. โจรก่อการร้ายคอมมิวนิสต์มาลาซา (จคม.) เป็นขบวนการที่กำเนิดจากกองทัพปลดแอกประชาชนมาลาซาก่อตั้งเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 อาศัย และก่อการร้ายอยู่ในประเทศมาเลเซียเดิมร่วมมือกับอังกฤษเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น ต่อมาภายหลังจากที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษได้เข้าครอบครองประเทศมาเลเซีย โดยไม่เปิดโอกาสให้กองทัพปลดแอกฯ เข้ามาร่วมทางการเมือง จคม. จึงเปลี่ยนนโยบายต่อต้านอังกฤษ และถูกอังกฤษรุกโต้ตอบอย่างจริงจังจนกองทัพปลดแอกฯ ต้องถอยร่นมาอาศัยแนวชายแดนประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย จคม. ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดยะลามีที่ อ.ชายแดน คือ อ.ยะหา อ.บันนังสตา อ.ธารโต อ.เบตง และกิ่ง อ.กาบัง โดยอาศัยเป็นแหล่งพักพิงหากำลังหาเสบียงอาหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และอื่น ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและทางการเมืองต่อประเทศไทย และในปัจจุบันมีการร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศมาเลเซียในการปราบ จคม.

2. ขบวนการก่อการร้าย (ขจก.) เดิมเรียกว่า "ขบวนการแบ่งแยกดินแดน" (ขบค.) ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 ได้เปลี่ยนเป็นขบวนการก่อการร้าย ขจก. เกิดจากชาวไทยมุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากเจ้าผู้ครองเมืองในมณฑลปัตตานีที่สูญเสียอำนาจ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาจากมณฑลปัตตานีกลายเป็นจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งกำลังต่อสู้รัฐบาลเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการปกครองการเริ่มต้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2490 โดยแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติปัตตานี (BNPP.) ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 ขจก. ที่ปฏิบัติการอยู่ในจังหวัดยะลามีกลุ่มใหญ่ ๆ อยู่สองกลุ่ม คือ

1. กลุ่มพูโล (PULO) หรือ PATTANI UNITED LIBERATION ORGANIZATION
2. กลุ่ม (B.R.N.) หรือ BARISAN REVOLUSI NATIONAL

ทั้งสองกลุ่มอาศัยภาษาพูด และขนบธรรมเนียมประเพณี ความต้องการศึกษา และการบิดเบือนข้อบัญญัติทางศาสนา เป็นเครื่องสถานะการก่อการร้ายสร้างความแตกแยกในหมู่คนไทยใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อมุ่งหวังการแบ่งแยกดินแดนจังหวัดภาคใต้ให้เป็นรับอิสระโดยการก่อการร้ายทั้ง 7 อำเภอ ของจังหวัดยะลา และพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เนื่องจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีระหว่างเจ้าหน้าที่ และกลุ่มคนเหล่านี้ ทำให้ปัญหาการรักษากฎหมาย การปกครอง ลัทธิเสรีภาพ การดำเนินการตามระบอบของกระบวนการยุติธรรมกลายเป็นความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติ อันนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงไม่มีที่สิ้นสุด จากทศวรรษที่ผ่านมาความขัดแย้งได้ลดความรุนแรงลงรูปแบบของความรุนแรงที่ใช้กันมากที่สุด คือ การเรียกค่าไถ่ และการบังคับเรียกค่าคุ้มครอง นอกจากผลทางการเงินแล้ว ยังสามารถสร้างความรู้สึกที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งนำไปสู่การละทิ้งถิ่นฐานของชาวไทยพุทธ นอกจากนี้ก็มีการโจมตี บ่อนทำลายโรงเรียน สถานตำรวจ สถานที่ราชการ ซึ่งสถานะการดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงของชาติ

วิเคราะห์ปัญหาในภูมิภาคชายแดนภาคใต้

พื้นที่ในภูมิภาคนี้ปัจจุบันอาจจะเห็นได้ว่ามี การก่อความไม่สงบ หรือปัญหาชนกลุ่มน้อยของประเทศมานาน แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้จะนับถือศาสนาอิสลาม แต่เมื่อเทียบกับทั้งประเทศแล้วก็ยังคงเป็นส่วนที่ยังน้อยอยู่ อย่างไรก็ตามประชากรกลุ่มดังกล่าวก็ยังคงมีอิทธิพลทางการเมืองในระดับประเทศที่สูงมาก

อดีตที่ผ่านมาความสัมพันธ์ของภูมิภาคนี้อยู่ในลักษณะเมืองขึ้นของ เจ้าเมืองประเทศราช ซึ่งยังคงต้องส่งเครื่องราชบรรณาการต้นไม้เงินต้นไม้ทองที่ทางมาลาญ เรียกว่า "บุหงามาศ" ทุกสามปี แต่ผู้ครองดินแดนในแถบนี้ก็ยังต้องการความเป็นอิสระยังคงก่อการกบฏถึงสองครั้ง คือ ในสมัยอยุธยา ปี พ.ศ. 2106 ในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ และปี พ.ศ. 2173-2176 ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองแต่ก็ไม่สำเร็จถึงสองครั้ง (นันทวรรณ กุสุวาท, 2521: 3) ในสมัยรัชกาลที่ 1 ก็ยังคงมีการคิดกบฏเช่นกัน จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเสียใหม่ โดยปลดราชาปัตตานีออกจากตำแหน่งแล้วตั้งข้าราชการที่สวามีภักดีขึ้นปกครองแทน แม้กระนั้นหัวเมืองทั้งเจ็ดก็ยังคงคิดกบฏอยู่อีกหลายครั้ง ในสมัยรัชกาลที่ 3 แต่กองทัพไทยก็ยังคงปราบปรามได้ทำให้สถานะการในภูมิภาคนี้ส่งผลหลายทศวรรษจวบจนสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการนำระบบเทศาภิบาลมาใช้ในหัวเมืองทั้งเจ็ด โดยมุ่งจะรวบรวมอำนาจการปกครองเข้าสู่ส่วนกลางและเพื่อให้ดินแดนส่วนนี้รอดพ้นจากการล่าอาณานิคม เนื่องจากอังกฤษได้นำระบบการปกครองแบบเทศาภิบาลมาใช้กับมาเลเชียแยกการปฏิรูปการปกครองเช่นนี้ มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางไปช่วยงาน "ราชา" ในด้านต่างๆ เป็นการลดทอนอำนาจของราชาเมืองลง จากประเด็นดังกล่าวซึ่งเป็นตัวจุดชนวนปัญหาของพื้นที่แห่งนี้ เนื่องจากเจ้าเมืองเดิมจากเคยมีสิทธิ์ และอำนาจทั้งหมดแต่ถูกรีดถอน

อำนาจลงได้มีการสมคบคิดระหว่างเจ้าเมืองด้วยกันคิดต่อต้านหลายครั้งแต่ก็ไม่สำเร็จภายหลังจากเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้วรัฐบาลได้ใช้นโยบายผ่อนสั้นผ่อนยาวตลอดมา เมื่อไทยต้องเสียดินแดนให้แก่อังกฤษจึงมีการเปลี่ยนแปลงภายในหัวเมืองอีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2475 ระบบมณฑลเทศาภิบาลยกเลิกไป โดยแต่ละจังหวัดจะมีข้าราชการจากส่วนกลางไปปกครองแทนเจ้าเมืองคนเก่าที่ถึงแก่อนิจกรรมหรือเกษียณแล้ว เหตุการณ์ครั้งนี้ก็เป็นเหมือนครั้งอดีต กล่าวคือเจ้าเมืองเดิมหรือทายาทที่ต้องสูญเสียอำนาจ ในการปกครองเกิดความไม่พอใจพยายาม ก่อการกบฏขึ้นอีกหลายครั้งหลายหน และในแต่ละครั้งมักจะปรากฏชื่อหัวหน้าของขบวนการส่วนใหญ่จะเป็นพวกเชื้อสายเจ้าเมืองเก่าหรือมีตำแหน่งทางศาสนาเกี่ยวข้องด้วย

เหตุที่ในภูมิภาคนี้มีปัญหาการก่อความไม่สงบต่าง ๆ สะสมกันมานานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้นับถือศาสนาอิสลาม มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเฉพาะตัวที่โดดเด่น การดำรงชีวิตประจำวันอยู่ภายใต้บทบัญญัติของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด หรือเป็นเอกลักษณ์ของศาสนาอิสลาม และจากประวัติของเมืองปัตตานีจะมีการต่อสู้เพื่อเป็นอิสระหลายครั้งและเมื่อมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารราชการใหม่ซึ่งผู้ปกครองเดิมสูญเสียอำนาจ เหตุการณ์ครั้งนี้จะเป็นประเด็นที่สำคัญประกอบรวมกันกับประเด็นอื่น ๆ นำมาเชื่อมโยงกัน โดยใช้เหตุผลทางประวัติศาสตร์ในอดีตที่ตกเป็นเมืองประเทศราช และประชากรในพื้นที่ถูกกดขี่ข่มเหงมาตลอด เป็นตัวปลุกกระดมชาวไทยมุสลิมให้ร่วมกันก่อการร้ายต่อต้านรัฐบาลเป็นขบวนการก่อการร้ายต่าง ๆ ดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้นการพัฒนาต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้จึงต้องคำนึงถึงคุณลักษณะของประชากรทั้งนี้เพราะจะต้องให้สอดคล้องกับแบบแผนการดำเนินชีวิตตามวิถีทางของศาสนาอิสลามซึ่งรัฐบาลก็ได้ให้ความสนใจในภูมิภาคนี้เป็นกรณีเฉพาะ หากว่ามีการดำเนินการใดของรัฐที่ขัดแย้งกับหลักการของศาสนาแล้วยิ่งเสมือนเป็นการตอกย้ำความรู้สึกต่าง ๆ ในอดีตทางประวัติศาสตร์ ที่คิดว่าตนถูกกดขี่ข่มเหงจากรัฐบาล กรณีปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคนี้อาจมองว่าเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมานั้นครั้งแล้วครั้งเล่าในอดีตนั้น ก็มีผลต่อความมั่นคงของประเทศสูงและกระทบกระเทือนต่อปัญหาทางการเมืองของประเทศ จึงเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันเพื่อความสงบสุขในภูมิภาคนี้

ภาคผนวกที่ 4

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ตัวอย่างแบบสอบถามความคิดเห็นของชาวเมืองยะลาครั้งที่ 1 ในหัวข้อวิจัย เรื่อง
"การศึกษาของค้ประกอบความน่าอยู่ของเมือง : กรณีศึกษาฝั่งเมืองยะลา"

* เอกลักษณ์ของเมืองหมายถึง ลักษณะที่เด่นเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใครของเมืองยะลา

1. เมื่อเอ่ยถึงเมืองยะลาท่านคิดว่าเอกลักษณ์ของเมืองยะลาคืออะไร

1.1

1.2

1.3

1.4

1.5

2. ท่านคิดว่าเมืองยะล่าน่าอยู่หรือไม่ เลือกตอบเพียงหนึ่งข้อ

() น่าอยู่

เหตุผลที่คิดว่าน่าอยู่เพราะ

.....
.....

() ไม่น่าอยู่

เหตุผลที่ว่าไม่น่าอยู่เพราะ

.....
.....

3. ตามความเห็นของท่านคิดว่าเมืองที่มีลักษณะน่าอยู่ควรจะมีลักษณะอย่างไร

3.1

3.2

3.3

3.4

3.5

* ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม *

ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว หรือผู้ที่เคยไปเมืองยะลา

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบความน่าอยู่
ของเมือง : กรณีศึกษาฝั่งเมืองยะลา ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงองค์ประกอบ หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้
เมืองยะลา มีความน่าอยู่ และทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มีส่วนทำให้เมืองยะลา ลดความน่าอยู่ลงไป
ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ของท่านดังกล่าวเป็นแนวทางที่จะเสนอแนะมาตรการ
ต่าง ๆ ในการรักษาองค์ประกอบของเมืองในส่วนที่ดี และแนวทางในการปรับปรุงองค์ประกอบ
เมืองในส่วนที่ไม่ดีต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้เมืองยะลา มีความน่าอยู่ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ

นายภูชัย สืบพันธ์

ผู้วิจัย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามในหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบความน่าอยู่ของเมือง : กรณีศึกษา
ผังเมืองยะลา

ตอนที่ 1 : ภูมิหลังผู้ตอบ

1. อายุ
 15-20 21-40 ปี 41-60 ปี 61 ปีขึ้นไป
2. การนับถือศาสนา
 พุทธ อิสลาม คริสต์ อื่น ๆ ระบุ.....
3. การศึกษา
 ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี อื่น ๆ ระบุ.....
4. ปัจจุบันประกอบอาชีพ
 เกษตรกรรมระบุประเภท..... อุตสาหกรรมระบุประเภท.....
 การค้าระบุประเภท..... ราชการ/รัฐวิสาหกิจที่ทำงาน.....
 เอกชน (ประเภท { } พนักงานประจำ { } ลูกจ้างรายวัน)
 นักศึกษาระดับสถาบัน..... อื่น ๆ
5. ภูมิลำเนาเดิมจังหวัด.....
6. ปัจจุบันท่านพำนักที่จังหวัดใด.....
7. ท่านไปเที่ยวเมืองยะลาบ่อยครั้งเพียงใด
 นาน ๆ ครั้ง บ่อยครั้ง เป็นประจำ
8. ท่านไปเที่ยวเมืองยะลาช่วงเดือนใด
 ม.ค. - มี.ค. เม.ย. - มิ.ย. ก.ค. - ก.ย.
 ต.ค. - ธ.ค. ไม่แน่นอน

ตอนที่ 2 : ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

9. ท่านสังเกตเห็น ลักษณะภูมิประเทศของเมืองยะลา มีลักษณะเป็นเช่นไร
 ต่ำมาก ต่ำ ราบปานกลาง ราบเรียบ ราบเรียบมาก
 อื่น ๆ

10. ท่านสังเกตเห็นว่า สภาพพื้นที่ทั่วไปภายในเมืองยะลา มีพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติภายในเมือง มีลักษณะเป็นอย่างไร
- () น้อยมาก () น้อย () ปานกลาง () มาก () มากที่สุด
11. ขณะที่ท่านอยู่ภายในเมืองยะลา อุดมภูมิขณะนั้นท่านรู้สึกอย่างไร
- () ร้อนมาก () ร้อน () อบอุ่น () เย็นสบาย () เย็นสบายอย่างมาก
- () อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 3 : เส้นทางสายหลักที่มุ่งเข้าสู่เมือง หรือประตูเมือง

12. เมื่อท่านเดินทางเข้าใกล้ตัวเมืองยะลา ที่หมายตาที่เด่นชัดต่อไปนี้ สิ่งใดที่ท่านสังเกตเห็นได้ และทำให้ทราบว่าเข้าใกล้ถึงตัวเมืองยะลา
- () ค่ายสิรินธร () มัสยิดประจำจังหวัด () หอนาฬิกา () วงเวียน
- () ศาลหลักเมือง () อื่น ๆ ระบุ.....
13. ท่านคิดว่าที่หมายตาจากข้อ 12 มีความชัดเจนในการมองเห็น และทำให้ท่านเข้าเมืองโดยไม่หลงทางหรือไม่
- () ไม่ชัดเจนอย่างมาก () ไม่ชัดเจน () ชัดเจนปานกลาง () ชัดเจน
- () ชัดเจนอย่างมาก
14. ท่านคิดว่าการเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองยะลา มีความคล่องตัว ในการจราจรหรือไม่
- () ไม่คล่องตัวอย่างมาก () ไม่คล่องตัว () คล่องตัวปานกลาง () คล่องตัว
- () คล่องตัวอย่างมาก
15. ท่านสังเกตเห็นจำนวนของรถ ที่มุ่งเข้าสู่ตัวเมืองยะลา ว่ามีจำนวนเท่าไร
- () มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยมาก
16. ท่านมีความรู้สึก ปลอดภัยจากอุบัติเหตุบนท้องถนน เพียงใด ในการเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองยะลา
- () ไม่ปลอดภัยอย่างมาก () ไม่ปลอดภัย () ปลอดภัยปานกลาง () ปลอดภัย
- () ปลอดภัยอย่างมาก
17. ท่านมีความรู้สึกที่ ถนนสายหลักที่มุ่งเข้าสู่เมืองยะลา บนเส้นทางนั้น มีคุณลักษณะพิเศษหรือ บรรยากาศ ที่ทำให้ท่านพบเห็นแล้ว รู้สึกประทับใจหรือน่าสนใจ เพียงใด
- () ไม่น่าสนใจอย่างมาก () ไม่น่าสนใจ () เฉย ๆ () น่าสนใจ
- () น่าสนใจอย่างมาก

เหตุผลที่น่าสนใจ หรือประทับใจ.....
 เหตุผลที่ไม่น่าสนใจ หรือไม่ประทับใจ.....

ตอนที่ 4 : เส้นทางภายในเมืองยะลา

18. ท่านคิดว่า ระบบโครงสร้างถนนภายในเมืองยะลา มีรูปแบบที่ชัดเจนทำให้การเดินทางไปยัง สถานที่ต่าง ๆ ภายในเมืองเป็นไปโดยไม่หลงทางหรือไม่
- () ไม่ชัดเจนอย่างมาก () ไม่ชัดเจน () ชัดเจนปานกลาง () ชัดเจน
 () ไม่ชัดเจนอย่างมาก
19. ท่านคิดว่า เส้นทางภายในเมืองยะลา มีป้ายบอกทิศทางในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในเมืองชัดเจน โดยไม่หลงทางหรือไม่
- () ไม่ชัดเจนอย่างมาก () ไม่ชัดเจน () ชัดเจนปานกลาง () ชัดเจน
 () ไม่ชัดเจนอย่างมาก
20. ท่านคิดว่า เส้นทางภายในเมืองยะลา มีที่หมายตา ที่เด่นชัด เช่น หอนาฬิกา วงเวียน อนุสาวรีย์ ฯลฯ และมีส่วนช่วยให้ท่านใช้สังเกต และจดจำในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในเมืองชัดเจนหรือไม่
- () ไม่ชัดเจนอย่างมาก () ไม่ชัดเจน () ชัดเจนปานกลาง () ชัดเจน
 () ไม่ชัดเจนอย่างมาก
21. ท่านคิดว่า การเดินทางภายในเมืองยะลา มีความคล่องตัวในการจราจร หรือไม่
- () ไม่คล่องตัวอย่างมาก () ไม่คล่องตัว () คล่องตัวปานกลาง () คล่องตัว
 () คล่องตัวอย่างมาก
22. ท่านมีความเห็นว่า จำนวนรถบนท้องถนน ภายในเมืองยะลา มีจำนวนเท่าไร
- () มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยมาก
23. ท่านมีความเห็นว่า การขับขี่ยานยนต์ หรือการเดินทางบนท้องถนน ภายในเมืองยะลา มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ เพียงไร
- () ไม่ปลอดภัยอย่างมาก () ไม่ปลอดภัย () ปลอดภัยปานกลาง () ปลอดภัย
 () ปลอดภัยอย่างมาก
24. ท่านมีความรู้สึก ว่า บน เส้นทางถนนภายในเมืองยะลา นั้น มี คุณลักษณะพิเศษหรือบรรยากาศ ที่ทำให้ท่านพบเห็นแล้ว รู้สึกประทับใจ เพียงใด
- () ไม่น่าสนใจอย่างมาก () ไม่น่าสนใจ () น่าสนใจปานกลาง () น่าสนใจ
 () น่าสนใจอย่างมาก

เหตุผลที่น่าสนใจ หรือประทับใจ.....
 เหตุผลที่ไม่น่าสนใจ หรือไม่ประทับใจ.....

ตอนที่ 5 : เอกลักษณ์เมือง และจินตภาพเมือง

25. ตามความเห็นของท่านคิดว่า เอกลักษณ์ หรือลักษณะเด่นของเมืองยะลา คืออะไร

26. สิ่งที่ท่านประทับใจเมื่อท่านได้มาเยือนเมืองยะลา และจดจำหรือนึกถึงเมืองยะลา คืออะไร

ตอนที่ 6 : ความน่าอยู่ของเมือง

27. ท่านเคยได้ยินบุคคลอื่นกล่าวถึง ความน่าอยู่ของเมืองยะลา หรือไม่
 () เคย () ไม่เคย
28. ท่านมีความเห็นว่าเมืองยะลา มีลักษณะน่าอยู่ หรือไม่
 () ไม่น่าอยู่อย่างมาก () ไม่น่าอยู่ () น่าอยู่ปานกลาง () น่าอยู่
 () น่าอยู่อย่างมาก
- 28.1 เหตุผลที่ น่าอยู่ เพราะ < เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ >
 () มีอากาศดี () ผังเมืองเป็นระเบียบ
 () มีธรรมชาติภายในเมืองที่ดี () บ้านเมืองสวยงาม
 () มีความสะอาดสบาย () มีสาธารณูปโภคที่ดี
 < ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ >
 () การจราจรคล่องตัว () มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
 () มีเศรษฐกิจดี () ชาวเมืองมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
 () มีความสะอาด () มีวัฒนธรรมที่ดีของชุมชน
 () อื่น ๆ

28.2 เหตุผล ที่ไม่น่าอยู่ เพราะ < เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ >

- () มีอากาศเสีย () ผังเมืองไม่ดี
- () ขาดแคลนพื้นที่ธรรมชาติในเมือง () บ้านเมืองไม่สวยงาม
- () ชาวเมืองอยู่กันอย่างแออัด () บริการสาธารณสุขไม่ดี
< ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ >
- () การจราจรติดขัด () ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- () มีเศรษฐกิจไม่ดี () ชาวเมืองแล้งน้ำใจ
- () บ้านเมืองสกปรก และการระบายน้ำไม่ดี () ชาวเมืองมีความลำห้หลังทางด้านวัฒนธรรม
- () อื่น ๆ

29. เมื่อมีเหตุการณ์ก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดยะลา หรือมีการเสนอข่าวคราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการก่อการร้ายในพื้นที่จังหวัดยะลา หรือจังหวัดใกล้เคียงท่านมีความรู้สึกต่อเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างไร

- () หวาดกลัวมาก () หวาดกลัว () เฉย ๆ () ไม่หวาดกลัว () ไม่หวาดกลัวเลย
- เหตุผลที่หวาดกลัว.....
- เหตุผลที่ไม่หวาดกลัว.....

30. ท่านคิดว่าเมืองยะลา มีปัญหาประการใด ที่มีส่วนทำให้เมืองยะลาลดความน่าอยู่ลงไปโปรดเสนอความคิดเห็น

.....
.....
.....

31. ท่านคิดว่า มีแนวทางใดที่จะพัฒนาให้เมืองยะลามีความน่าอยู่ยิ่งขึ้น โปรดเสนอความคิดเห็น

.....
.....
.....

ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับชาวเมืองยะลา

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบความน่าอยู่
ของเมือง : กรณีศึกษาผังเมืองยะลา ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงองค์ประกอบ หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้
เมืองยะลาที่มีความน่าอยู่ และทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มีส่วนทำให้เมืองยะลาลดความน่าอยู่ลงไป
 ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ของท่านดังกล่าวเป็นแนวทางที่จะเสนอแนะมาตรการ
ต่าง ๆ ในการรักษาองค์ประกอบของเมืองในส่วนที่ดี และแนวทางในการปรับปรุงองค์ประกอบ
เมืองในส่วนที่ไม่ดีต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้เมืองยะลาที่มีความน่าอยู่ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ

นายภูชัย สัมพันธ์

ผู้วิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามในหัวข้อวิชานีพนธ์ เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบความน่าอยู่ของเมือง : กรณีศึกษา
ผังเมืองยะลา

1. อายุ
 15 - 20 21 - 40 41 - 60 61 ขึ้นไป
2. การนับถือศาสนา
 พุทธ อิสลาม คริสต์ อื่น ๆ ระบุ.....
3. การศึกษา
 ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา
ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี อื่น ๆ ระบุ.....
4. ปัจจุบันประกอบอาชีพ
 เกษตรกรรม ระบุประเภท.....
 อุตสาหกรรม ระบุประเภท.....
 การค้า ระบุประเภท.....
 ราชการ/รัฐวิสาหกิจสถานที่ทำงาน.....
 เอกชน (ประเภท < > พนักงานประจำ < > ลูกจ้างรายวัน)
 นักศึกษา.....
 อื่น ๆ
5. ภูมิลำเนาเดิมจังหวัด
 จ.ยะลา อื่น ๆ ระบุ..... ระยะเวลาที่พักอาศัยที่ยะลาประมาณ....เดือน/ปี
6. สถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน
 ในเขตเทศบาลระบุด้าน..... นอกเขตเทศบาลระบุด้าน.....

ตอนที่ 2 : ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

7. ท่านสังเกตเห็น ลักษณะภูมิประเทศ ภายในเมืองยะลาว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร
 ต่ำมาก ต่ำ ราบปานกลาง ราบเรียบ ราบเรียบมาก
 อื่น ๆ.....
8. ท่านสังเกตเห็นว่า สภาพพื้นที่รอบนอกเขตเทศบาล มีลักษณะเป็นธรรมชาติหรือพื้นที่สีเขียวเช่นไร
 น้อยมาก น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด

9. ท่านสังเกตเห็นว่าสภาพพื้นที่ภายในเมืองยะลา มีธรรมชาติหรือพื้นที่สีเขียว เช่นไร
() น้อยมาก () น้อย () ปานกลาง () มาก () มากที่สุด

10. ท่านมีความรู้สึกว่าเป็นอย่างไรเกี่ยวกับ ลักษณะภูมิอากาศ หรืออุณหภูมิ ภายในเมืองยะลาเป็นอย่างไร
() ร้อนมาก () ร้อน () อบอุ่น () เย็นสบาย () เย็นสบายมาก
() อื่น ๆ ระบุ.....

11. ท่านเคยได้ยินบุคคลอื่น กล่าวถึงความน่าอยู่ ของเมืองยะลาหรือไม่
() เคย () ไม่เคย

12. ท่านมีความเห็นว่าเมืองยะลา มีลักษณะน่าอยู่ หรือไม่
() ไม่น่าอยู่อย่างมา () ไม่น่าอยู่ () น่าอยู่ปานกลาง () น่าอยู่
() น่าอยู่อย่างมาก

12.1 เหตุผล ที่น่าอยู่ เพราะ < เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ >

- () มีอากาศดี () ผังเมืองเป็นระเบียบ
- () มีธรรมชาติภายในเมืองที่ดี () บ้านเมืองสวยงาม
- () มีความสะอาดสบาย () มีสาธารณูปโภคที่ดี
- () อื่น ๆ
- () การจราจรคล่องตัว () มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
- () มีเศรษฐกิจดี () ชาวเมืองมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- () มีความสะอาด () มีวัฒนธรรมที่ดีของชุมชน
- () อื่น ๆ

<ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์>

12.2 เหตุผล ที่ไม่น่าอยู่ เพราะ < เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ >

- () มีอากาศเลว () ผังเมืองไม่ดี
- () ขาดแคลนพื้นที่ธรรมชาติในเมือง () บ้านเมืองไม่สวยงาม
- () ชาวเมืองอยู่กันอย่างแออัด () บริการสาธารณูปโภคไม่ดี
- () อื่น ๆ
- () การจราจรติดขัด () ไม่มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
- () มีเศรษฐกิจไม่ดี () ชาวเมืองแล้งน้ำใจ
- () บ้านเมืองสกปรก และการระบายน้ำไม่ดี () ชาวเมืองมีความล้มเหลวทางด้านวัฒนธรรม
- () อื่น ๆ

ตอนที่ 4 : เอกลักษณ์ของเมือง

13. ตามความเห็นของท่านคิดว่า เอกลักษณ์ หรือลักษณะเด่น ของเมืองยะลาคืออะไร

.....

ตอนที่ 5 : เศรษฐกิจ

14. ท่านมีความเห็นว่า เศรษฐกิจของเมืองยะลาดี หรือไม่

() ไม่ดีมาก () ไม่ดี () ปานกลาง () ดี () ดีมาก

เหตุผลที่คิดว่าเศรษฐกิจดี.....

เหตุผลที่คิดว่าเศรษฐกิจไม่ดี.....

15. ท่านมีความเห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน ในปัจจุบันภายในเมืองยะลาเป็นอย่างไร

() สูงมาก () สูง () ปานกลาง () ต่ำ () มากที่สุด

16. ท่านมีความเห็นว่า ราคาสินค้าทั่วไป ภายในเมืองยะลาเป็นอย่างไร

() สูงมาก () สูง () ปานกลาง () ต่ำ () มากที่สุด

17. ท่านคิดว่า รายได้ของท่านในปัจจุบันเพียงพอ ต่อการดำรงชีวิตภายในเมืองยะลาได้อย่างสุขสบายหรือไม่

() น้อยมาก () น้อย () ปานกลาง () มาก () มากที่สุด

ตอนที่ 6 : สังคม และวัฒนธรรม

18. ท่านคิดว่า ในพื้นที่ที่ท่านพักอาศัยมีประชาชนอยู่ อาศัยกันอย่างหนาแน่น หรือไม่

() หนาแน่นมาก () หนาแน่น () หนาแน่นปานกลาง () หนาแน่นน้อย

() หนาแน่นน้อยมาก

19. ท่านคิดว่า ในพื้นที่ที่ท่านพักอาศัย มีปัญหาโจรผู้ร้ายหรือปัญหาลักขโมยหรือไม่

() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยมาก

20. ท่านมีความเห็นว่า การให้บริการด้านรักษาพยาบาลของรัฐที่ให้กับประชาชน ภายในเมือง
ยะลา มีเพียงพอหรือไม่
() ไม่เพียงพออย่างมาก () ไม่เพียงพอ () ปานกลาง () เพียงพอ
() เพียงพออย่างมาก
21. ท่านมีความเห็นว่า สถาบันที่ให้บริการด้านการศึกษาของรัฐ ที่ให้กับประชาชนภายในเมือง
ยะลา มีเพียงพอหรือไม่
() ไม่เพียงพออย่างมาก () ไม่เพียงพอ () ปานกลาง () เพียงพอ
() เพียงพออย่างมาก
22. ท่านมีความเห็นว่า สถานที่ประกอบกิจการศาสนา ภายในเมืองยะลา มีเพียงพอหรือไม่
() ไม่เพียงพออย่างมาก () ไม่เพียงพอ () ปานกลาง () เพียงพอ
() เพียงพออย่างมาก
23. ท่านมีความเห็นว่า สถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือออกกำลังกาย ภายในเมืองยะลา มีเพียงพอ
หรือไม่
() ไม่เพียงพออย่างมาก () ไม่เพียงพอ () ปานกลาง () เพียงพอ
() เพียงพออย่างมาก
24. ท่านคิดว่า ในพื้นที่พักอาศัยของท่าน มีปัญหาอะไรบ้าง < เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ >
() ขาดแคลนไฟฟ้า () ขาดแคลนประปา () ขาดแคลนโทรศัพท์
() ปัญหาการระบายน้ำ () ปัญหาการกำจัดขยะ () อื่น ๆ ระบุ.....
25. ท่านคิดว่าในปัจจุบันภายในเมืองยะลา การดำรงชีวิตของชาวเมืองมีการแสดงออกถึง
วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น หรือไม่
() น้อยมาก () น้อย () ปานกลาง () ดุ () ดุมาก
26. ท่านคิดว่าโดยส่วนใหญ่ชาวเมืองยะลา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางสังคมมาก
หรือไม่
() น้อยมาก () น้อย () ปานกลาง () ดุ () ดุมาก
27. ท่านมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อมีเหตุการณ์ก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดยะลา หรือมีการ
เสนอข่าวคราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการก่อการร้ายในพื้นที่จังหวัดยะลา
() หวาดกลัวอย่างมาก () หวาดกลัว () เฉย ๆ () ไม่หวาดกลัว
() ไม่หวาดกลัวเลย
เหตุผลที่หวาดกลัวเพราะ.....
เหตุผลที่ไม่หวาดกลัวเพราะ.....

28. ท่านเคยคิดที่ย้ายถิ่นฐานออกจากเมืองยะลา หรือไม่ เมื่อมีการก่อเหตุการณ์ไม่สงบภายในพื้นที่นั้น
- () เคย () ไม่เคย

ตอนที่ 7 : ลักษณะเส้นทางภายในเมือง

29. ท่านคิดว่า ระบบโครงสร้างถนนภายในเมืองยะลา มีรูปแบบที่ชัดเจนทำให้การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในเมืองเป็นไปโดยไม่หลงทางหรือไม่
- () ไม่ชัดเจนอย่างมาก () ไม่ชัดเจน () ชัดเจนปานกลาง
() ชัดเจน () ชัดเจนอย่างมาก
30. ท่านคิดว่า เส้นทางภายในเมืองยะลา มีป้ายบอกทิศทางในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในเมืองชัดเจนโดยไม่หลงทางหรือไม่
- () ไม่ชัดเจนอย่างมาก () ไม่ชัดเจน () ชัดเจนปานกลาง
() ชัดเจน () ชัดเจนอย่างมาก
31. ท่านคิดว่า เส้นทางคมนาคมภายในเมืองยะลา มีความคล่องตัวในการจราจร หรือไม่
- () ไม่คล่องตัวอย่างมาก () ไม่คล่องตัวมาก () คล่องตัวปานกลาง
() คล่องตัว () คล่องตัวอย่างมาก
32. ท่านมีความเห็นว่า จำนวนรถบนท้องถนน ภายในเมืองยะลา มีจำนวนเท่าไร
- () มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยมาก
33. ท่านมีความเห็นว่า การขับขี่ขูดยาน หรือการเดินทางบนท้องถนน ภายในเมืองยะลา มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุเพียงไร
- () ไม่ปลอดภัยอย่างมาก () ไม่ปลอดภัย () ปลอดภัยปานกลาง () ปลอดภัย
() ปลอดภัยอย่างมาก
34. ท่านมีความรู้สึก ว่า บนถนนสายหลักภายในเมืองยะลาหลายสาย บนเส้นทางนั้น มีลักษณะพิเศษหรือบรรยากาศที่ทำให้ท่านพบเห็นแล้ว รู้สึกประทับใจหรือน่าสนใจ เพียงใด
- () ไม่น่าสนใจอย่างมาก () ไม่น่าสนใจ () เฉย ๆ () น่าสนใจ
() น่าสนใจอย่างมาก
- โปรดระบุรายชื่อถนนที่น่าสนใจ และเหตุผล.....
-
- โปรดระบุรายชื่อถนนที่ไม่น่าสนใจ และเหตุผล.....
-

35. ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติภายในเมืองยะลา เป็นอย่างไร
 ไม่ดีมาก ไม่ดี ปานกลาง ดี ดีมาก

ตอนที่ 8 : สภาพแวดล้อม และธรรมชาติภายในเมือง

36. ท่านคิดว่า สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติภายในเมืองยะลา เป็นอย่างไร
 ไม่ดีมาก ไม่ดี ปานกลาง ดี ดีมาก
37. ท่านมีความเห็นว่า การปลูกต้นไม้ และประดับไฟตามท้องถนนสายต่าง ๆ ภายในเมืองยะลาปัจจุบันเป็นอย่างไร
 ไม่ดีมาก ไม่ดี ปานกลาง ดี ดีมาก
38. ท่านคิดว่า การดูแลรักษาต้นไม้ตามถนนสายต่าง ๆ ภายในเมืองยะลาเป็นอย่างไร
 ไม่ดีมาก ไม่ดี ปานกลาง ดี ดีมาก
39. ท่านคิดว่า สวนสาธารณะภายในตัวเมืองยะลาที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีเพียงพอหรือไม่
 น้อยมาก น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด
40. ท่านคิดว่า การเดินทางเข้าสู่สวนสาธารณะต่าง ๆ ภายในเมืองยะลา มีความสะดวกในการเข้าถึง หรือไม่
 ไม่สะดวกอย่างมาก ไม่สะดวก สะดวกปานกลาง สะดวก
 สะดวกมาก
41. ท่านเข้าไปใช้บริการสวนสาธารณะบ่อยครั้ง หรือไม่
 น้อยมาก น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด
42. ท่านคิดว่า การดูแลรักษาสวนสาธารณะ ภายในเมืองยะลาเป็นอย่างไร
 ไม่ดีมาก ไม่ดี ปานกลาง ดี ดีมาก

ตอนที่ 9 : ลักษณะอาคารบ้านเรือน

43. ท่านคิดว่า การปลูกบ้านเรือนในย่านที่ท่านพักอาศัย มีลักษณะอย่างไร
 หนาแน่นมาก หนาแน่น ปานกลาง ดี ดีมาก
44. ท่านมีความเห็นว่า ลักษณะของบ้านเรือนในบริเวณย่านที่ท่านพักอาศัยสภาพในปัจจุบัน เป็นอย่างไร
 ทรุดโทรมอย่างมาก ทรุดโทรม ปานกลาง ดี ดีมาก

45. ท่านมีความเห็นว่า ลักษณะรูปทรงของอาคารหรือตึกแถวในย่านการค้า ของเมืองยะลา เป็นอย่างไร
- < > เหมือนกับตึกแถวเมืองอื่น ๆ < > มีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร
- () ไม่สวยงามอย่างมาก () ไม่สวยงาม () ปานกลาง () สวยงาม
- () สวยงามมาก
46. ท่านมีความเห็นว่า ลักษณะรูปทรงของอาคารสถานที่ราชการ ภายในเมืองยะลาเป็นอย่างไร
- < > เหมือนกับตึกแถวเมืองอื่น ๆ < > มีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร
- () ไม่สวยงามอย่างมาก () ไม่สวยงาม () ปานกลาง () สวยงาม
- () สวยงามมาก
47. ท่านมีความเห็นว่า ลักษณะรูปทรงของอาคารประกอบกิจการทางศาสนา ภายในเมืองยะลา เป็นอย่างไร
- < > เหมือนกับตึกแถวเมืองอื่น ๆ < > มีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร
- () ไม่สวยงามอย่างมาก () ไม่สวยงาม () ปานกลาง () สวยงาม
- () สวยงามมาก

ตอนที่ 10 : ผังเมืองยะลา

48. ท่านเคยทราบถึง ประวัติการวางผังเมืองยะลา หรือไม่
- () ทราบ () ไม่ทราบ
49. ท่านเคยได้ยินหรือทราบถึง การประกาศขอบเขตสำรวจพื้นที่เมืองยะลาเพื่อจัดทำผังเมืองรวมยะลา หรือไม่
- () ทราบ () ไม่ทราบ
50. ท่านมีความเห็นว่า ลักษณะการวางผังเมืองในปัจจุบัน เป็นเช่นไร
- () ไม่ดีอย่างมาก () ไม่ดี () ปานกลาง () ดีมาก
51. ท่านพอใจกับ ลักษณะการวางผังเมืองในปัจจุบัน หรือไม่
- () พอใจอย่างมากเพราะ.....
- () พอใจเพราะ.....
- () เฉย ๆ เพราะ.....
- () ไม่พอใจเพราะ.....
- () ไม่พอใจอย่างมากเพราะ.....

52. ตามความเห็นของท่านคิดว่า ระบบถนนภายในเมืองยะลาซึ่งมีลักษณะเป็นตารางสี่เหลี่ยม เนื่องจากผลการวางผังเมืองนั้น มีความสะดวกในการเดินทาง หรือไม่
- () ไม่สะดวกอย่างมาก () ไม่สะดวก () สะดวกปานกลาง () สะดวก
() สะดวกอย่างมาก
- 52.1 () การจราจรติดขัด () มีสีเขียวมากการขึ้นรถต้องควบคุมความเร็ว
() เกิดอุบัติเหตุมาก () อื่น ๆ
- 52.2 เหตุผลที่สะดวกเพราะ
- () มีโอกาสเลือกเดินทางได้หลายเส้นทาง () การจราจรไม่ติดขัด
() ชั่วลลอบอุบัติเหตุ () อื่น ๆ
53. ท่านมีความเห็นการใช้ที่ดินภายในเมืองยะลา มีการแยกประเภทการใช้ที่ดิน เช่น ย่านสถานที่ราชการ ย่านสถานศึกษา ย่านที่อยู่อาศัย มีความชัดเจน หรือไม่
- () ไม่ชัดเจนอย่างมาก () ไม่ชัดเจน () ชัดเจนปานกลาง () ชัดเจน
() ชัดเจนอย่างมาก
54. ท่านคิดว่า ลักษณะที่ตั้งของ ย่านการค้า ที่พักอาศัย สถานที่ราชการ สถานศึกษา ในปัจจุบัน มีความเหมาะสม หรือไม่
- () ไม่เหมาะสมอย่างมาก () ไม่เหมาะสม () ปานกลาง () เหมาะสม
() เหมาะสมอย่างมาก
55. ท่านคิดว่าเมืองยะลา มีปัญหาประการใด ที่มีส่วนทำให้เมืองยะลาลดความน่าอยู่ลงไปโปรดเสนอความคิดเห็น.....
-
-
-
-
56. ท่านคิดว่า มีแนวทางใดที่จะพัฒนาให้เมืองยะลามีความน่าอยู่ยิ่งขึ้น โปรดเสนอความคิดเห็น.....
-
-
-

ขอขอบพระคุณในการร่วมมือตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มนักวิชาการเกี่ยวกับ ความน่าอยู่ของเมือง

1. ภูมิหลังผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ

ชาย

หญิง

อายุ.....ปี

อาชีพ..... ภูมิลำเนา.....

2. ตามความเห็นของท่านคิดว่าปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 7 ข้อต่อไปนี้ ข้อใดที่มีผลทำให้เมือง มีความน่าอยู่ โปรดจัดลำดับความสำคัญ โดยลำดับที่ 1 มีความสำคัญมากที่สุด 2,3,4,5,6 และ 7 รอบลงมาตามลำดับลงในช่อง

- มีสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท ที่ดี
- มีอากาศดีธรรมชาติภายในเมืองที่สวยงาม และบ้านเมืองสะอาด
- มีเศรษฐกิจดี
- การจราจรคล่องตัว
- ผังเมืองสวยงามเป็นระเบียบมีการแยกส่วนการใช้ที่ดิน
- มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
- ประชากรมีความเสมอภาคกัน และมีวัฒนธรรมที่ดีของชุมชน

3. เมืองน่าอยู่ในความเห็นของท่านควรจะเป็นเช่นไร.....
.....
.....
.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ขอขอบพระคุณในการร่วมมือตอบแบบสอบถาม *

ผู้วิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มประชากรเมืองยะลา

1. การที่ได้มีการกล่าวถึงกันในเรื่อง ความน่าอยู่ของเมืองยะลา ตามความเห็นของท่านในฐานะชาวเมืองยะลา ท่านคิดว่าปัจจัยต่างๆ ทั้ง 7 ข้อต่อไปนี้ สิ่งใดที่มีผลทำให้เมืองยะลาที่มีความน่าอยู่ โปรดจัดลำดับตามความสำคัญ โดยลำดับที่ 1 มีความสำคัญที่สุด 2,3,4,5,6 และ 7 รองลงมาตามลำดับลงในช่อง

- มีสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ที่ดี
- มีอากาศดีธรรมชาติภายในเมืองที่สวยงาม และบ้านเมืองสะอาด
- มีเศรษฐกิจดี
- การจราจรคล่องตัว
- ผังเมืองสวยงามเป็นระเบียบมีการแยกส่วนการใช้ที่ดิน
- มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
- ประชากรมีความสามัคคีกัน และมีวัฒนธรรมที่ดีของชุมชน

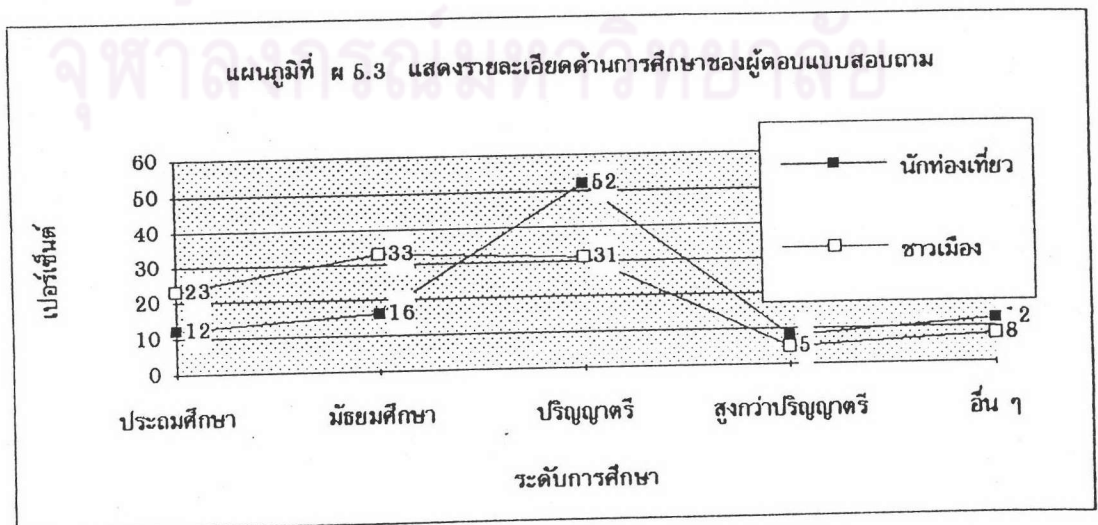
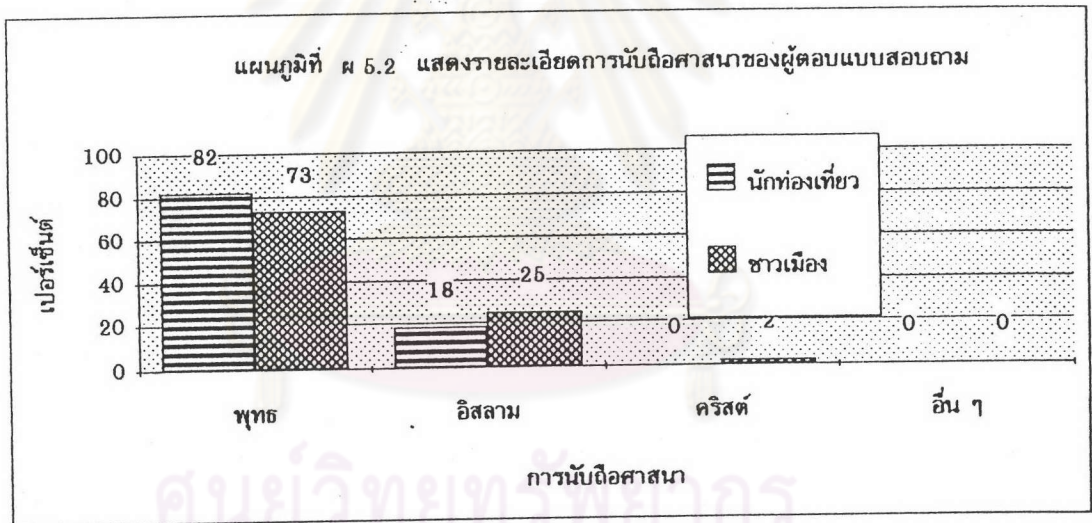
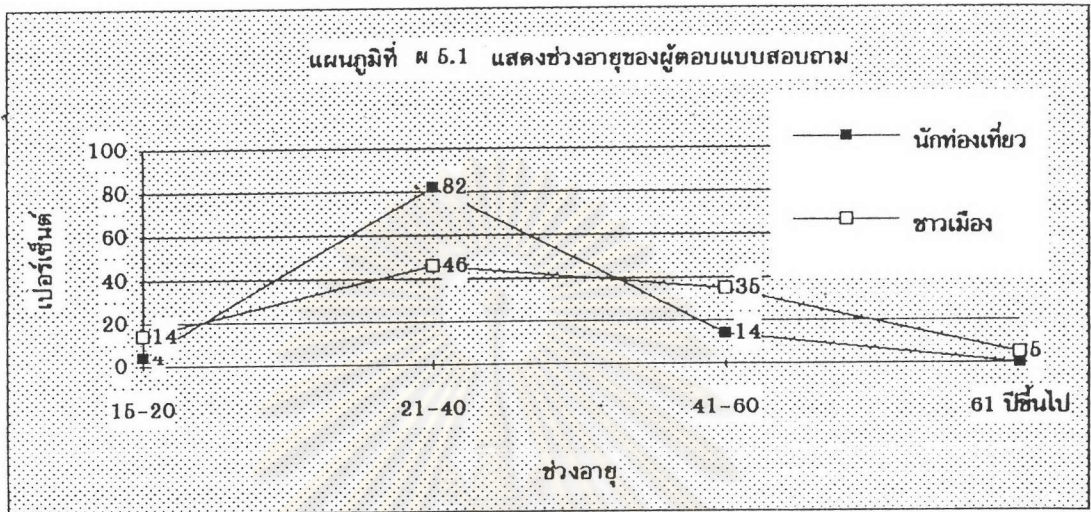
2. ในความคิดเห็นของท่านคิดว่า บริเวณพื้นที่ใดของเมืองยะลาที่มีปัญหา ควรจะเร่งแก้ไขปรับปรุงโดยเร่งด่วน เพื่อให้เมืองยะลาที่มีความน่าอยู่ยิ่งขึ้น โปรดเสนอความคิดเห็น

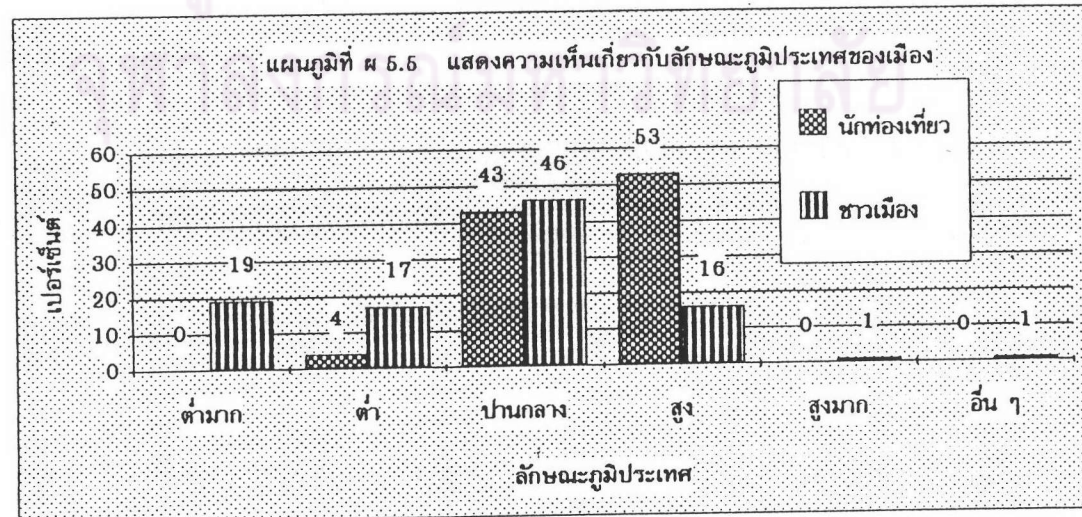
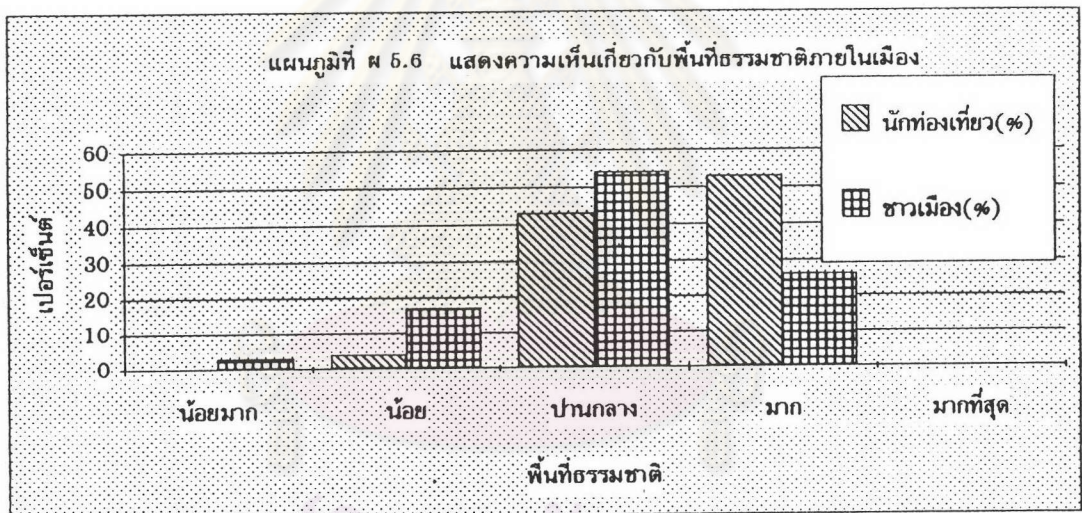
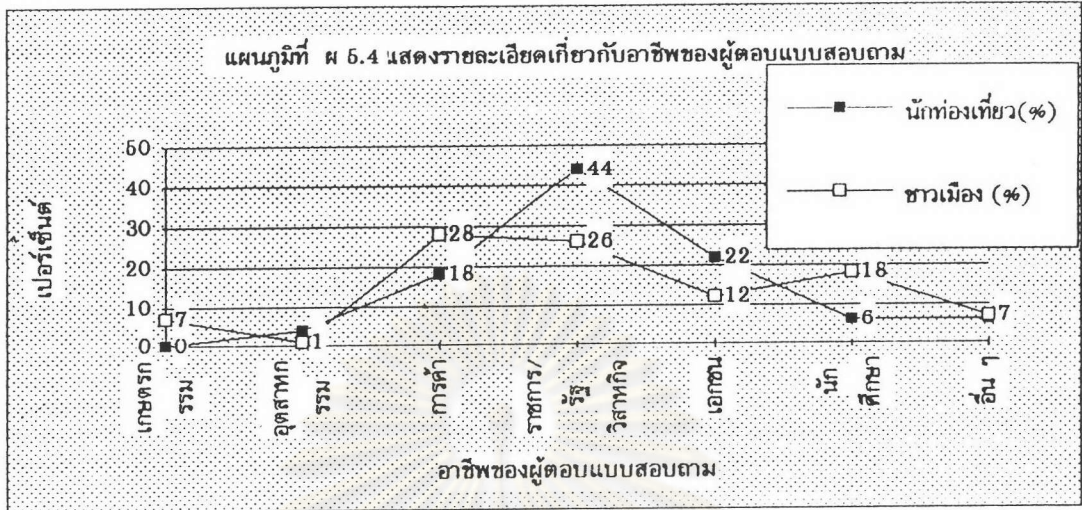
1. บริเวณย่านตลาดเก่า
-
-
-
2. บริเวณย่านการค้า
-
-
-
3. บริเวณย่านสถานศึกษา
-
-
-
4. บริเวณศูนย์ราชการ
-
-
-
5. อื่นๆ
-
-

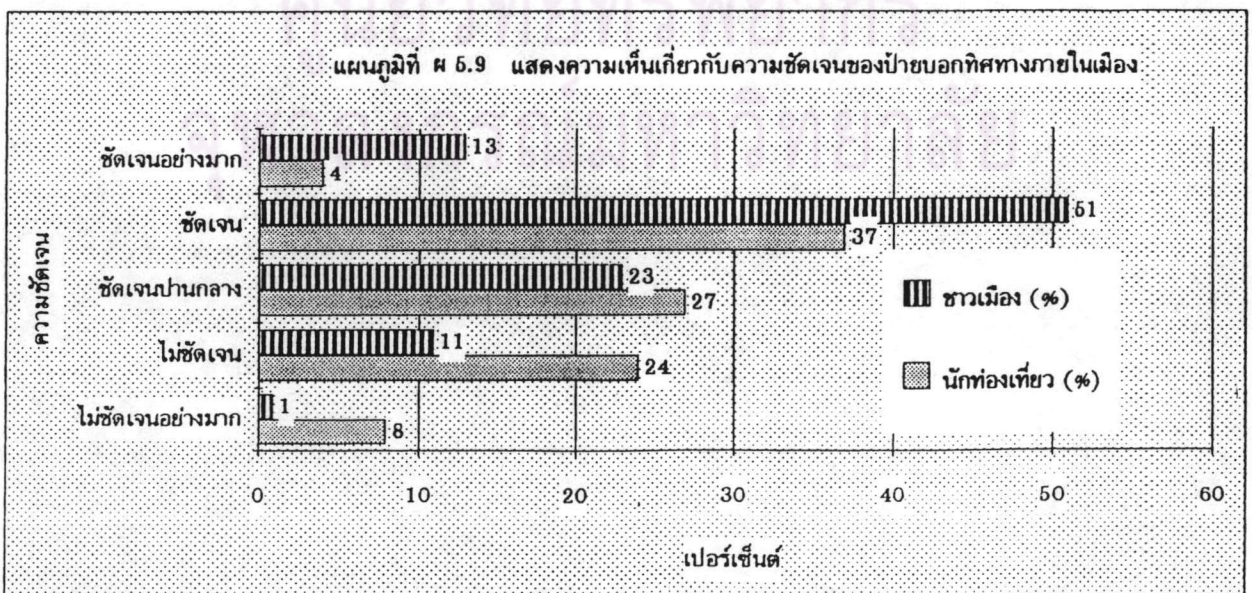
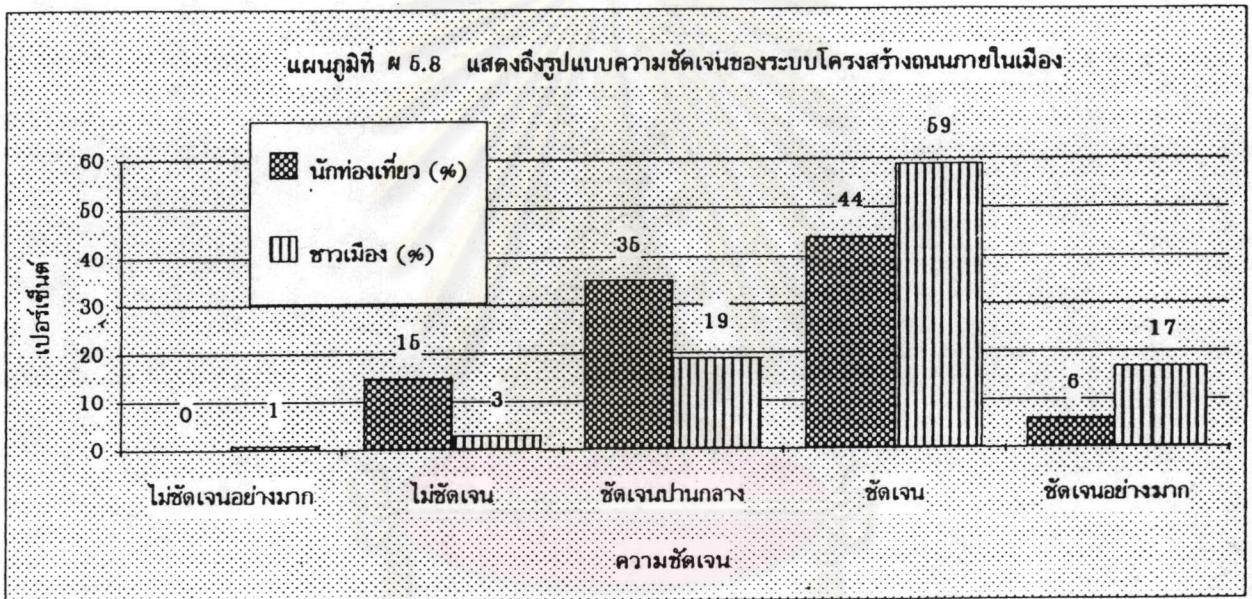
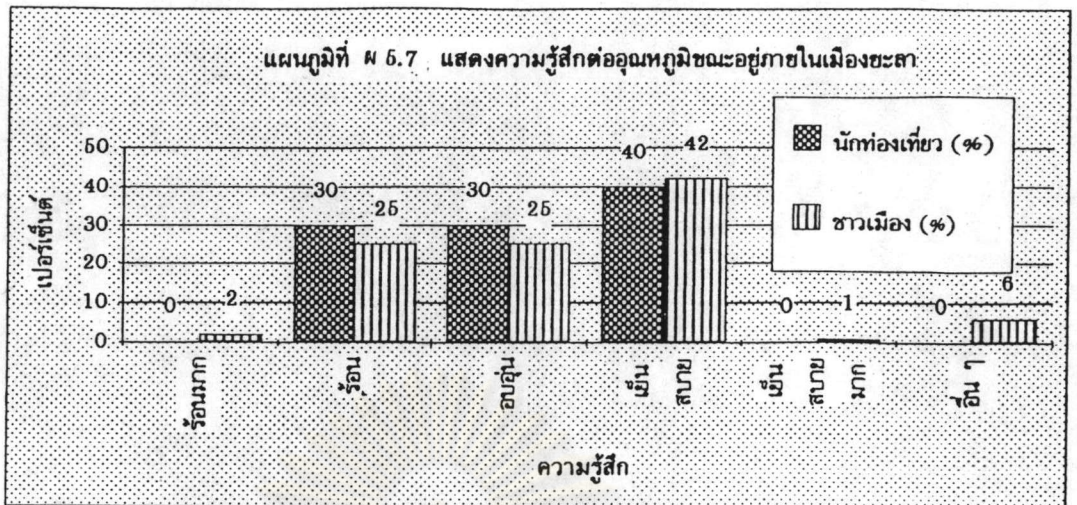
ขอขอบพระคุณในการร่วมมือตอบแบบสอบถาม
ผู้วิจัย

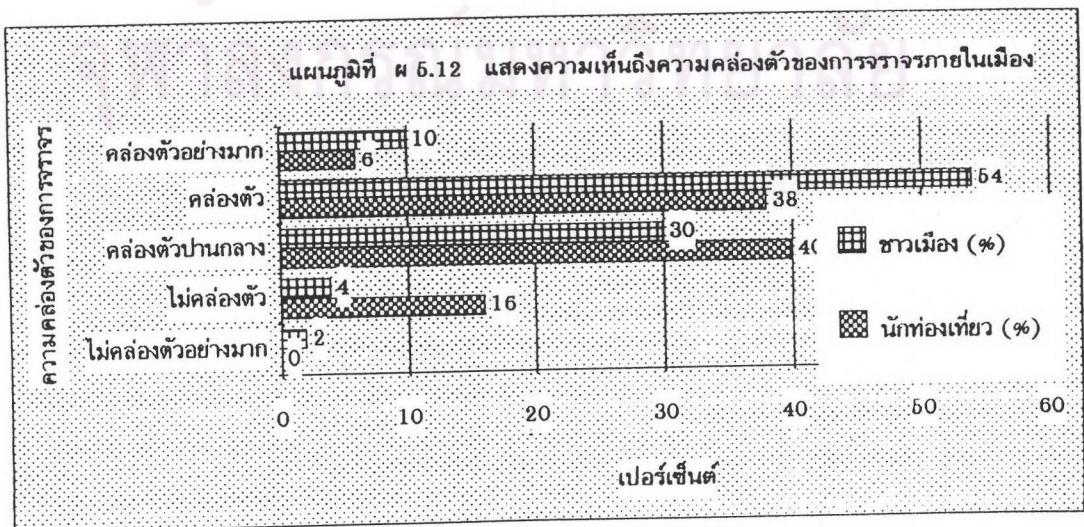
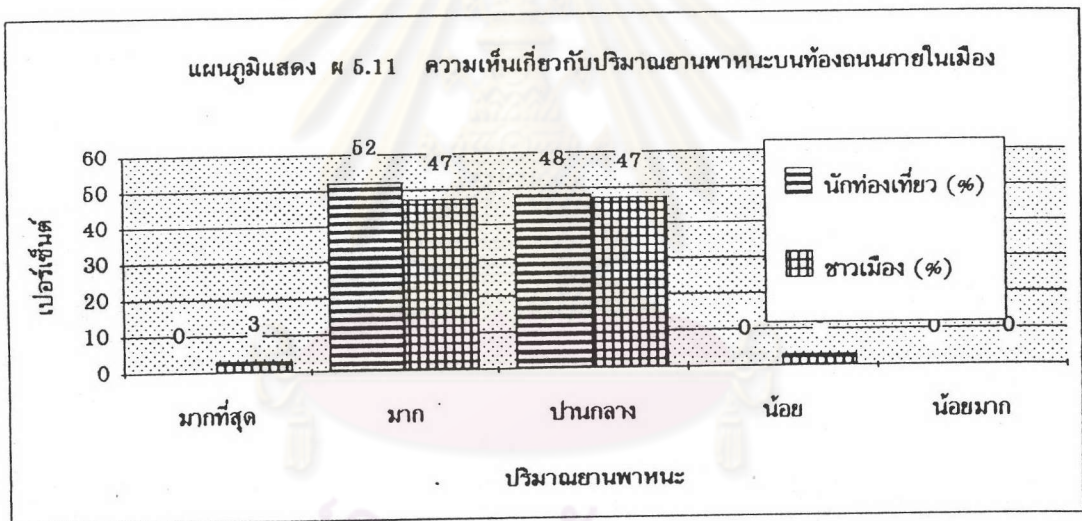
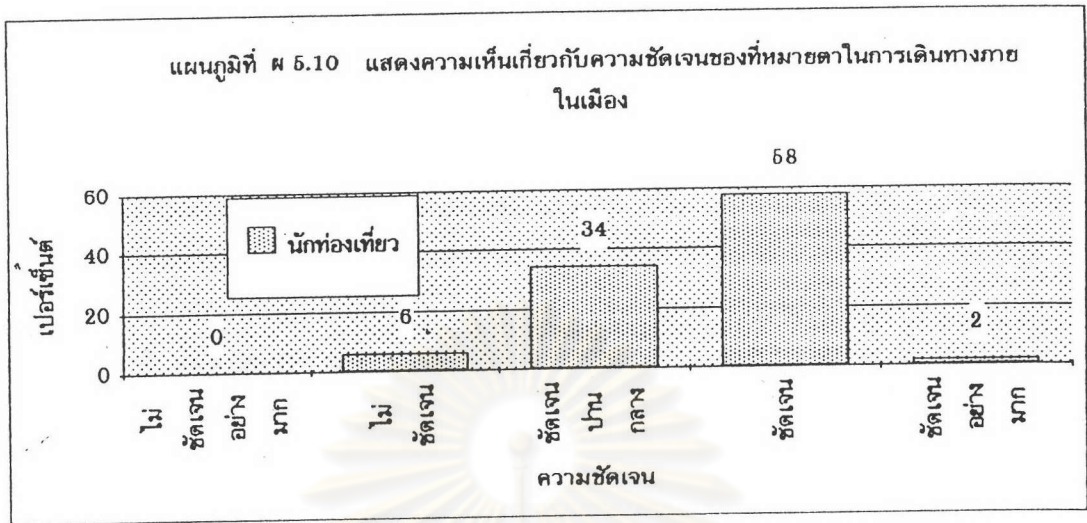
ภาคผนวกที่ 5

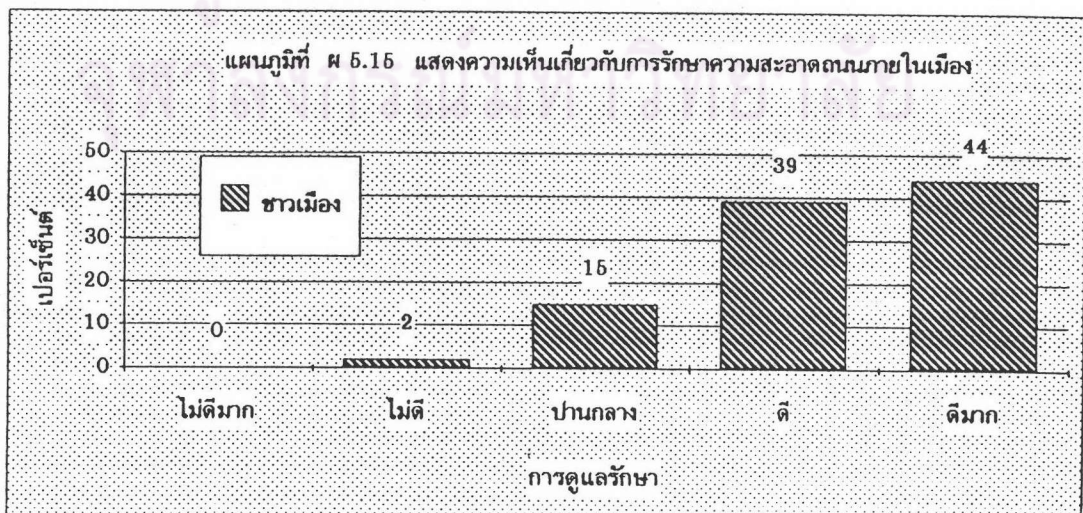
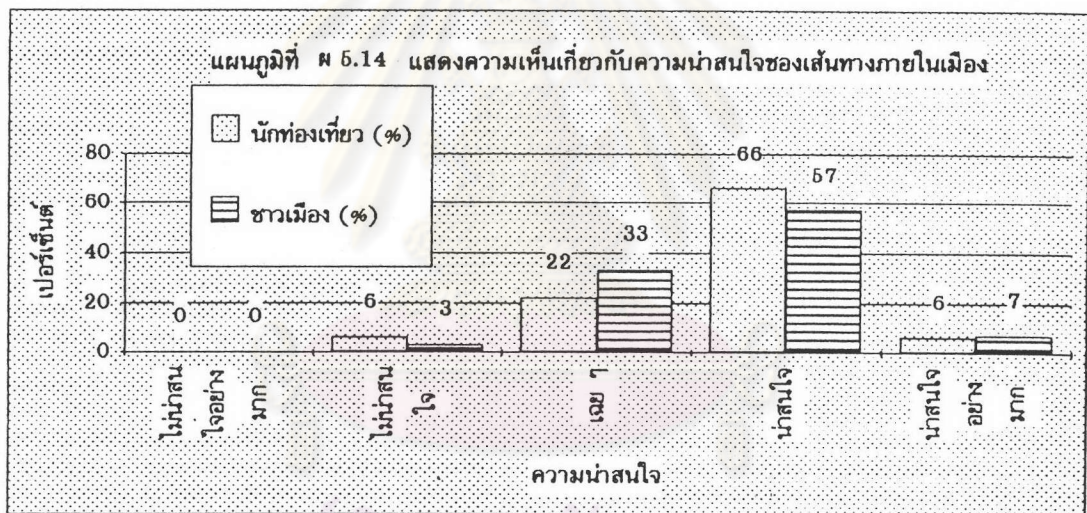
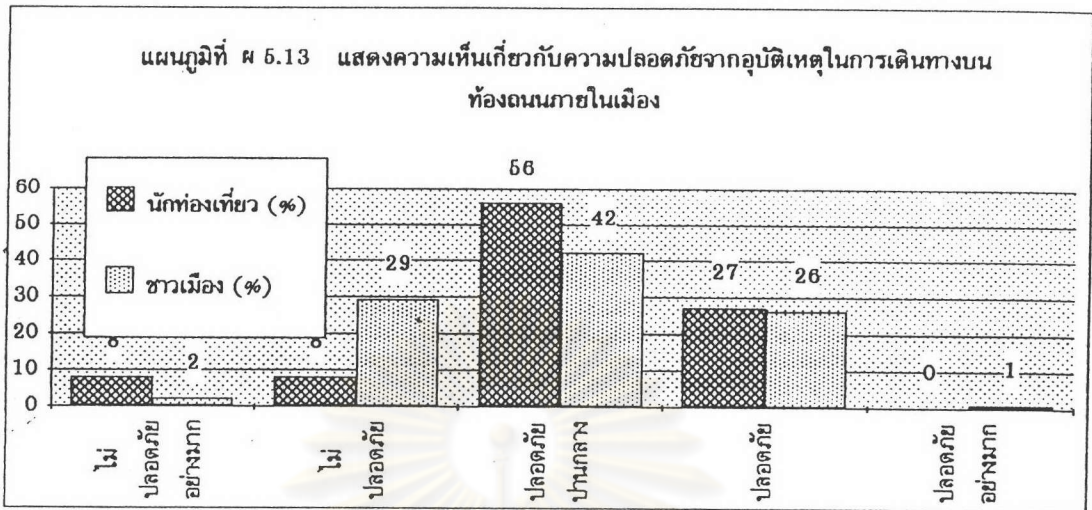
แผนภูมิและตารางการวิเคราะห์แบบสอบถาม

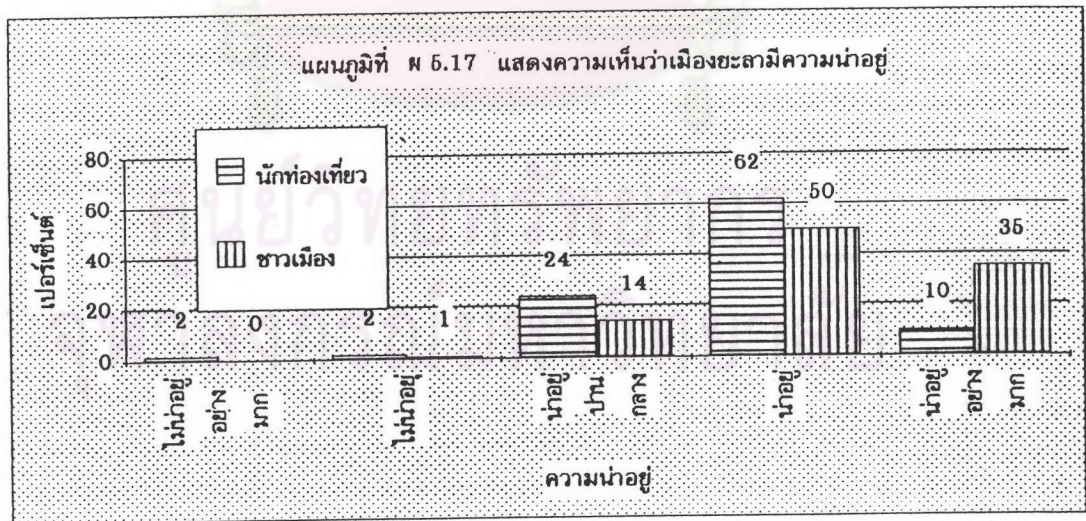
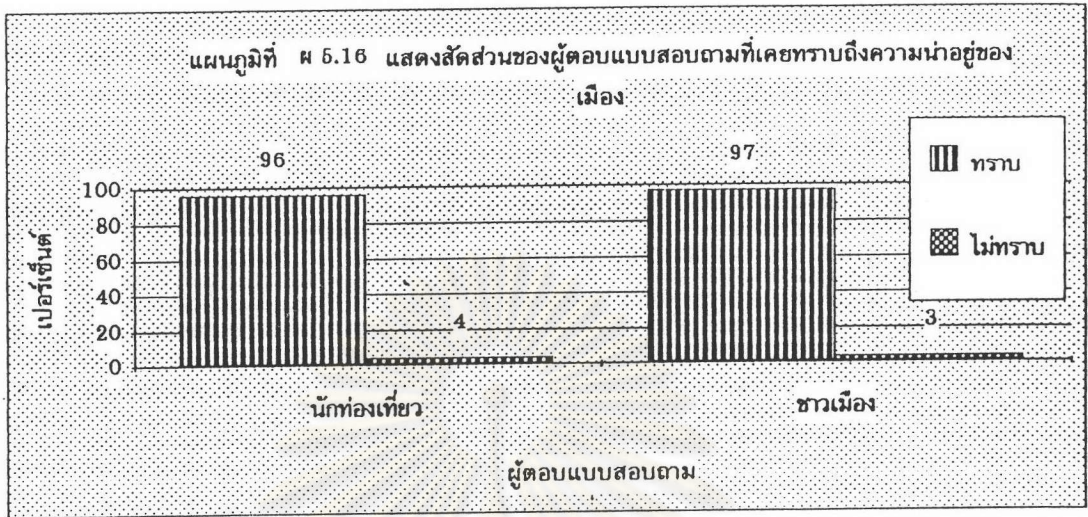

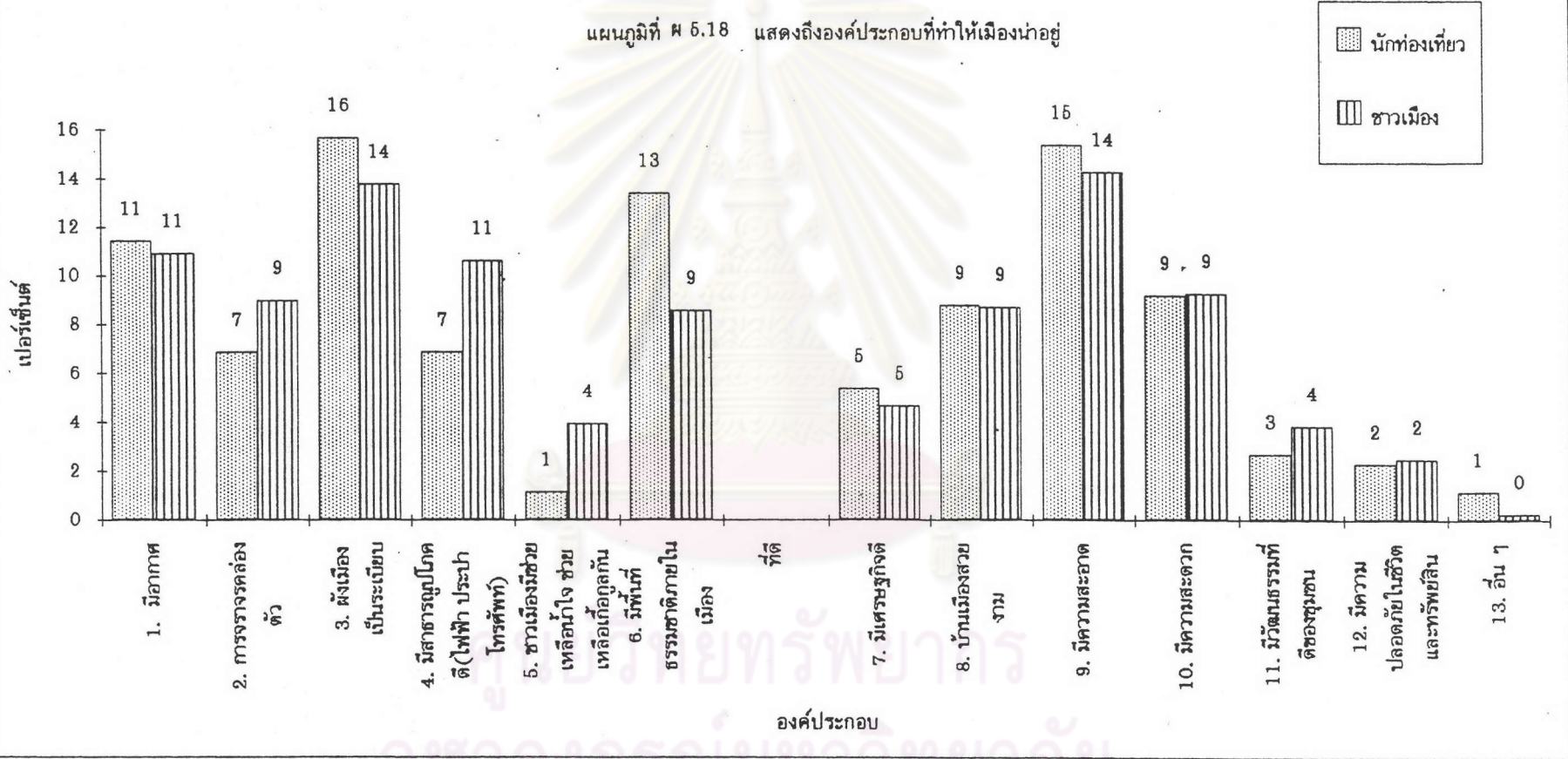

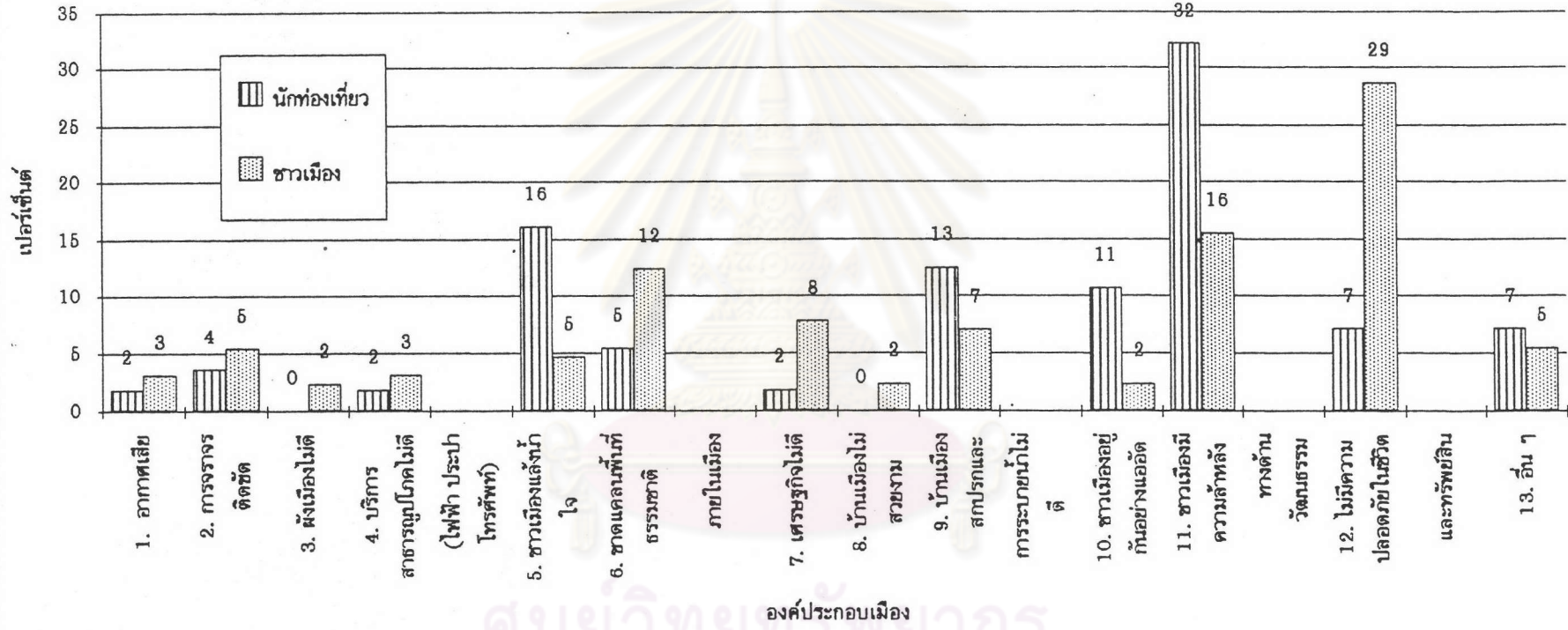

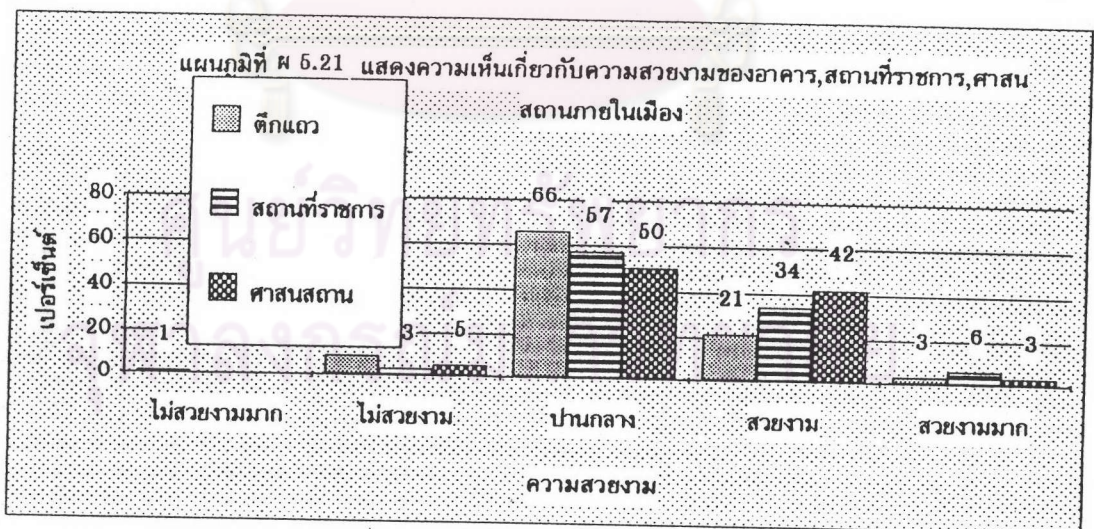
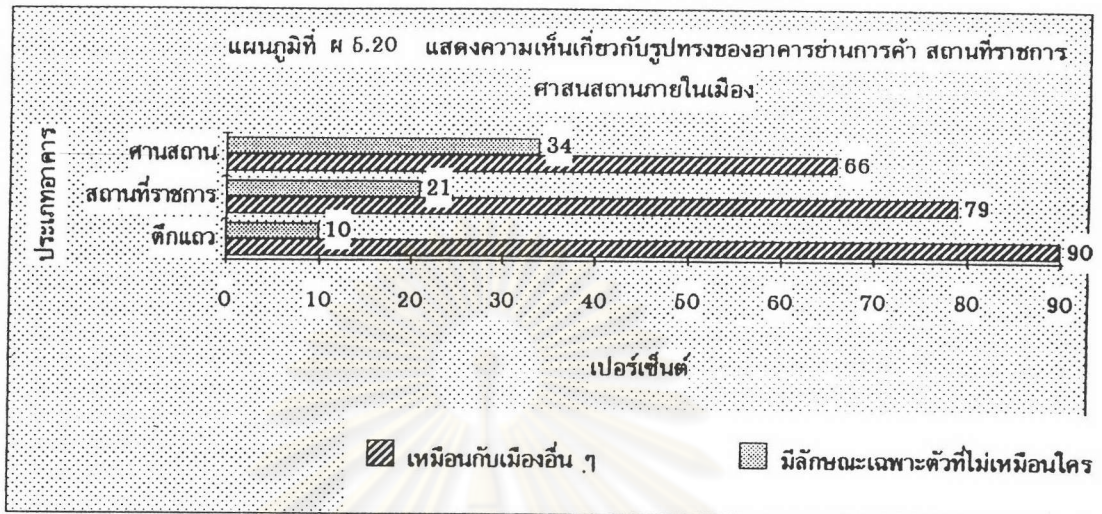
แผนภูมิที่ ๕ 5.18 แสดงถึงองค์ประกอบที่ทำให้เมืองน่าอยู่

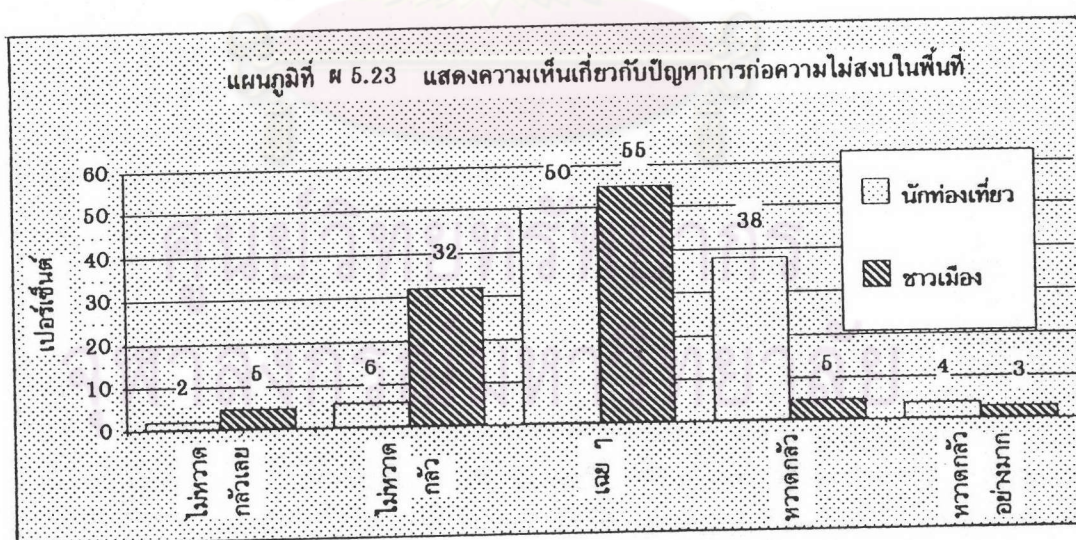
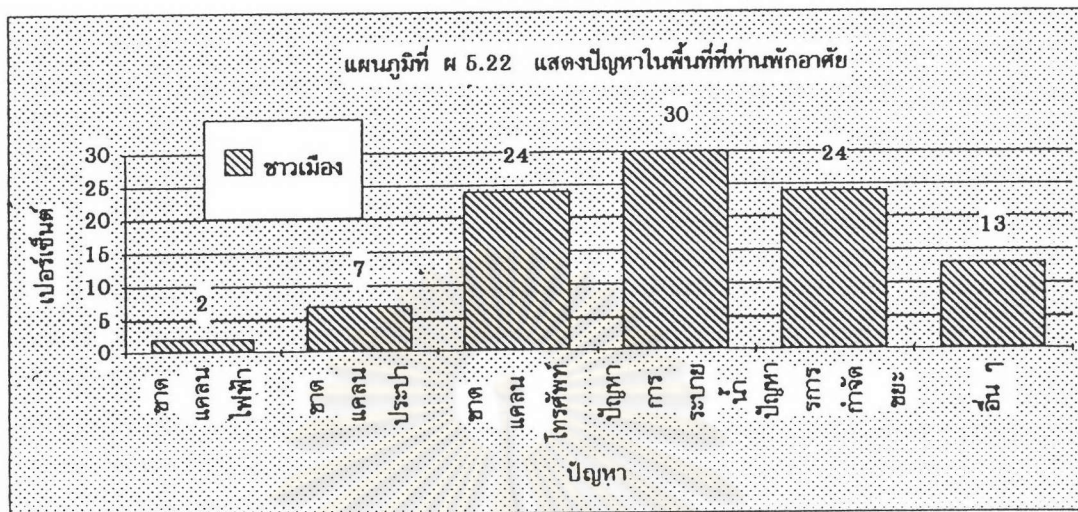

แผนภูมิที่ ผ 5.19 แสดงองค์ประกอบที่ทำให้เมืองไม่น่าอยู่

ศูนย์วิจัยที่รพช.ภาค
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๕.1 แสดงภูมิสำเนาเดิมและสถานที่พักอาศัยในปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม	ภูมิสำเนาเดิม			สถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน		
	ยะลา	อื่น ๆ	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	รวม
จำนวน	98	48	146	110	36	146
อัตราส่วนร้อยละ	67	33	100	75	25	100

ตารางที่ ๕.2 แสดงความถี่ของการเดินทางไปเมืองยะลาของนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ได้ไปเยือนและช่วงระยะเวลาที่เดินทางไปเมืองยะลา

ความถี่ในการเดินทาง	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ	ช่วงเวลาที่เดินทาง	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
ปีละครั้ง	6	10	ม.ค. - มิ.ค.	0	0
ปีละ 2 ครั้ง	6	12	เม.ย. - มิ.ย.	6	10
2 - 3 ครั้งต่อเดือน	10	20	ก.ค. - ก.ย.	2	4
1 - 2 ครั้งต่อเดือน	6	12	ต.ค. - ธ.ค.	1	2
ทุกเดือน	6	16	ไม่แน่นอน	41	84
อื่น ๆ	16	30			
รวม	60	100	รวม	49	100

ตารางที่ ๕.3 แสดงความเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ธรรมชาติภายในเมือง

ปริมาณพื้นที่ธรรมชาติ	นักท่องเที่ยว		ชาวเมือง	
	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
น้อยมาก	0	0	4	3
น้อย	2	4	26	17
ปานกลาง	21	43	81	54
มาก	26	53	38	26
มากที่สุด	0	0	1	1
รวม	49	100	149	100

ตารางที่ ผ 5.4 แสดงรายละเอียดของที่หมายตาที่ใช้ในการเดินทางเข้าเมือง

ที่หมายตา (Landmarks)	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
ค่ายสิรินธร	32	64
มัสยิดประจำจังหวัด	5	10
หอภนิก	2	4
วงเวียน	2	4
ศาลหลักเมือง	5	10
อื่น ๆ	4	8
รวม	50	100

ตารางที่ ผ 5.5 แสดงคุณภาพของเส้นทางสายหลักที่มุ่งเข้าสู่เมือง

คุณสมบัติของเส้นทาง	ลำดับความสำคัญ					
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก	รวม
1. ความชัดเจนของที่หมายตา						
อัตราส่วนร้อยละ	2	8	20	44	26	100
จำนวน	1	4	10	22	13	50
2. ความคล่องตัวในการจราจร						
อัตราส่วนร้อยละ	0	14	40	40	6	100
จำนวน	0	7	20	20	3	50
3. ปริมาณรถที่มุ่งเข้าสู่เมือง						
อัตราส่วนร้อยละ	0	50	50	0	0	100
จำนวน	0	25	25	0	0	50
4. ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ						
อัตราส่วนร้อยละ	0	12	49	36	4	100
จำนวน	0	6	24	17	2	49
5. ความน่าสนใจของเส้นทาง						
อัตราส่วนร้อยละ	10	6	41	39	4	100
จำนวน	5	3	20	19	2	49

ตารางที่ ศ 5.6 แสดงความเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและธรรมชาติภายในเมือง

สภาพแวดล้อมภายในเมือง	ลำดับความสำคัญของสิ่งแวดล้อม					
	ต่ำมาก	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก	รวม
1. สภาพแวดล้อมธรรมชาติภายในเมือง						
อัตราส่วนร้อยละ	0	3	36	49	11	100
จำนวน	0	5	54	73	17	149
2. การปลูกต้นไม้และประดับไฟตามถนน						
สายต่าง ๆ						
อัตราส่วนร้อยละ	0	1	26	48	26	100
จำนวน	0	1	38	71	39	149
3. การดูแลรักษาต้นไม้ตามถนน						
สายต่าง ๆ						
อัตราส่วนร้อยละ	1	5	25	49	20	100
จำนวน	1	8	38	73	30	150
4. ปริมาณสวนสาธารณะภายในเมือง						
อัตราส่วนร้อยละ	3	20	45	28	4	100
จำนวน	4	30	67	42	6	149
5. การใช้บริการสวนสาธารณะ						
อัตราส่วนร้อยละ	5	21	49	21	4	100
จำนวน	7	32	73	32	6	150
6. ความสะดวกในการเข้าถึงสวนสาธารณะ						
อัตราส่วนร้อยละ	0	1	25	56	18	100
จำนวน	0	1	37	84	27	149
7. การดูแลรักษาสวนสาธารณะ						
อัตราส่วนร้อยละ	2	7	30	47	14	100
จำนวน	3	10	45	70	20	148

ตารางที่ ศ 5.7 แสดงถึงความรู้พื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผังเมืองยะลา

ความเห็น	ประวัติการวางผังเมืองยะลา		การประกาศเขตสำรวจผังเมือง	
	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
ทราบ	80	54	66	45
ไม่ทราบ	69	46	80	55
รวม	149	100	146	100

ตารางที่ 5.8 แสดงความเห็นเกี่ยวกับผังเมืองยะลา

ความเห็น	ลักษณะการวางผังเมืองในปัจจุบัน		ความพอใจกับลักษณะการวางผังเมือง		ความสะดวกในการเดินทาง	
	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
ไม่ดีมาก	0	0	1	1	0	0
ไม่ดี	1	1	1	1	5	3
ปานกลาง	18	12	10	7	39	26
ดี	73	49	83	58	81	54
ดีมาก	57	38	49	34	24	16
รวม	149	100	144	100	149	100

ตารางที่ 5.9 แสดงความเห็นเกี่ยวกับการใช้ที่ดินของผังเมืองยะลา

ความเห็น	ความชัดเจนของการแยกประเภทการใช้ที่ดิน		ความเหมาะสมของที่ตั้งย่านการค้า สถานศึกษา สถานบริการ	
	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
ไม่ดีมาก	0	0	0	0
ไม่ดี	9	6	3	2
ปานกลาง	44	30	41	28
ดี	65	44	79	53
ดีมาก	29	20	25	17
รวม	147	100	148	100

ตารางที่ 5.10 แสดงความเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจของเมืองยะลา

ความเห็น	เศรษฐกิจของเมือง		ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนรายวัน		ราคาสินค้าทั่วไป		ความปลอดภัยของรายได้	
	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ	จำนวน	อัตราส่วนร้อยละ
ไม่ดีมาก	0	0	9	6	11	7	8	5
ไม่ดี	4	3	46	31	44	29	14	9
ปานกลาง	70	47	92	62	95	63	114	76
ดี	71	48	0	0	0	0	14	9
ดีมาก	3	2	1	1	0	0	0	0
รวม	148	100	148	100	160	100	160	100

ตารางที่ ๗ 5.11 แสดงความเห็นด้านสังคมและวัฒนธรรมของเมือง

สังคมและวัฒนธรรม ของเมือง	ลำดับความสำคัญ					
	ไม่ดี	ไม่ดี	ปานกลาง	ดี	ดีมาก	รวม
1. ความหนาแน่นของประชากรใน บริเวณที่พักอาศัย						
อัตราส่วนร้อยละ	0	16	68	14	2	100
จำนวน	0	24	99	20	3	146
2. ปัญหาขยะในบริเวณที่พักอาศัย						
อัตราส่วนร้อยละ	3	7	13	46	32	100
จำนวน	4	10	19	69	48	150
3. การให้บริการด้านการสาธารณสุข						
อัตราส่วนร้อยละ	5	31	23	36	5	100
จำนวน	7	46	36	53	8	149
4. การให้บริการด้านการศึกษา						
อัตราส่วนร้อยละ	5	14	23	50	7	100
จำนวน	7	21	34	74	11	147
5. การให้บริการด้านสถานที่ประกอบกิจ ทางศาสนา						
อัตราส่วนร้อยละ	1	6	19	66	9	100
จำนวน	2	9	28	98	13	150
6. การให้บริการด้านสถานที่พักผ่อน หย่อนใจภายในเมือง						
อัตราส่วนร้อยละ	2	15	30	46	7	100
จำนวน	3	23	44	68	11	149
7. การแสดงออกทางวัฒนธรรมที่ดีงาม ของท้องถิ่น						
อัตราส่วนร้อยละ	6	20	44	29	1	100
จำนวน	9	29	65	43	2	148
8. ความมีภักดีช่วยเหลือเกื้อกูลกันของ ชาวเมือง						
อัตราส่วนร้อยละ	4	12	56	23	5	100
จำนวน	6	18	83	34	8	149

ตารางที่ ๕ 5.12 แสดงความเห็นเกี่ยวกับความทนแค้นของอาคารบ้านเรือนในบริเวณที่พักอาศัย

ความทนแค้น	ชาวเมือง
ทนแค้นมาก	3
ทนแค้น	22
ทนแค้นปานกลาง	57
เบาบาง	17
เบาบางมาก	1
รวม	100

ตารางที่ ๕ 5.13 แสดงความเห็นถึงสภาพบ้านเรือนในบริเวณย่านพักอาศัย

สภาพบ้านเรือน	ชาวเมือง
ทรุดโทรมอย่างมาก	0
ทรุดโทรม	7
ปานกลาง	42
ดี	48
ดีมาก	3
รวม	100

ตารางที่ ๕ 5.14 แสดงความเห็นเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐานของชาวเมืองเนื่องจากการก่อเหตุกรณีไม่สงบ

การย้ายถิ่นฐาน	เคย	ไม่เคย	รวม
อัตราส่วนร้อยละ	22	78	100
จำนวน	33	115	148

ประวัติผู้เขียน

นายภูษิต สัมพันธ์ เกิดวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ.2509 ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา (คอบ.โยธา และก่อสร้าง) จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทเวศร์ ในปีการศึกษา 2530 เข้าศึกษาต่อที่ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ.2535 ปัจจุบันทำงานที่ การประปาส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย